

مدنی قافلے والوں کی شرعی و دعوتِ اسلامی کی تنظیمی
رہنمائی پر مشتمل ایک بہترین رسالہ

گراں بہا تحفہ برائے کاروانہائے مدنی

پیشکش: مجلس المدینۃ العلمیۃ (دعوتِ اسلامی)

راہنمائے

خیلے خوب یک رسالہ مشتمل بر راہنمائے شرعی و تنظیمی امور برائے
کاروانہائے دعوتِ اسلامی

گراں بہا تحفہ برائے کاروانہائے مدنی

تعداد صفحات 111

خیلے خوب یک رسالہ مشتمل بر راہنمائے شرعی و تنظیمی امور برائے
کاروانہائے دعوتِ اسلامی

گراں بہا تحفہ برائے کاروانہائے مدنی

تقدیم بہ

شعبہ قافلہ مدنی و مرکز تحقیقات اسلامی (دعوتِ اسلامی)

ناشر

مکتبہ المدینہ باب المدینہ کراچی

اَلصَّلٰوَةُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلٰی اٰلِكَ وَاَصْحَابِكَ يَا حَبِیْبِ اللّٰهِ

نام کتاب: گران بہا تحفہ برائے کاروانہائے مدنی
تقدیم بہ: شعبہ قافلہ مدنی و مرکز تحقیقات اسلامی (المدينة العلمية)
(دعوت اسلامی)

چاپ اول: ربیع الآخر 1445ھ، دسامبر 2024، تعداد 10000 (دہ ہزار)
ناشر: مکتبہ المدینہ کراچی

تصدیق نامہ

تاریخ: ربیع الاول 1442 شماره حوالہ: 252

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ وَالصَّلٰوَةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الْمُرْسَلِیْنَ وَعَلٰی اٰلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَجْمَعِیْنَ

تصدیق کردہ می شود کہ این کتاب بہ نام

"گران بہا تحفہ برائے کاروانہائے مدنی" (مطبوعہ مکتبہ المدینہ)

در جلسہ تفتیش کتاب ہا و رسالہ ہا بازیبنی را کو شیدہ شدہ است. در این
جلسہ این کتاب از لحاظ عقائد، عبارات کفر آمیز، از لحاظ اخلاقی، مسائل
فقہی و عبارات عربی و غیرہ ہم بعدر استطاعت ملاحظہ کردہ است. البتہ
اغلاط صف و کتابت را ذمہ بر مجلس نیست.

مجلس تفتیش کتاب ہا و رسالہ ہا (دعوت اسلامی)

2020-11-5

Email: ilmia@dawateislami.net

www.dawateislami.net

درخواست: شخص دیگری مجاز بہ چاپ این کتاب نمی باشد.

فہرست

76	تکرار جدول و اعلانات، حلقہ مشورت مدنی	6	ہمراہ با سوال و جواب
76	نیت های تلاوت کردن	6	چند مورد از احکام مربوط به مسجد
77	نیت های خواندن و گوش دادن نعت شریف	14	مساجد و اشیاء دیگر وقف شده و استفاده از آنها
79	نیت های مشورت کردن و مشورت دادن مدنی	17	سوال و جواب درباره خرجها
79	(1) تکرار جدول	22	سوال و جواب در ارتباط با اقتداء کردن
82	تکرار جدول در زمان بازگشت	23	سوال و جواب درباره درس و بیان
82	(2) تکرار اعلانات	24	سوال و جواب در مورد کسی که شرعاً مسافر است
83	فضیلت اعلان کردن	28	سوال و جواب متفرقه
83	آداب اعلان کردن	34	شناخت قافلہ مدنی
85	اعلان فجر	34	19 مورد از فرمودہ های امیر اہل سنت درباره قافلہ مدنی
85	اعلان عصر	38	72 نیت سفر در قافلہ های مدنی
85	اعلان مغرب	42	امیر قافلہ باید چگونه باشد؟
86	(3) تقسیم کردن مسئولیت ها	44	گل های مدنی در مورد آموزش دادن اشتراک کنندگان در قافلہ های مدنی
86	9 عملی کہ درباره آن مشورت مدنی انجام می شود	50	جدول مختصر قافلہ های مدنی
87	طرز العمل گرفتن مشورت مدنی	56	بیان آداب مسجد
88	تقسیم کردن مسئولیت ها	58	چند مسئلہ مهم درباره آداب مسجد
89	مسئولیت برداران مسلمان خیر اندیش	65	اجازہ گرفتن برای خرجها قافلہ مدنی
90	بیان هدف مدنی	66	مسائل درباره خرجها قافلہ های مدنی
90	12 کار مدنی تحت حلقہ	69	معلوماتی درباره مسافت شرعی
90	12 کار مدنی بیرون از کشور	72	سامان قافلہ مدنی
91	عبادت انفرادی/ تلاوت/ مطالعه	72	شرح وسائل قافلہ مدنی
91	نیت های خواندن کتاب های دینی	73	بعد از دخول مسجد اعلان
92	دعوت و ترغیبات مختصر بہ نیکی	74	فارغ شدن از استنجاء وضو
92	روش تلاش انفرادی	59	نیت های داخل شدن بہ بیت الحلا

92	گہائے مدنی تلاش انفرادی	60	نیت های وضو
95	تلاش انفرادی	60	جدول مشروح قافلہ مدنی
120	چند سخن مهم	96	حلقہ یادگیری اعمال سنت
121	حلقہ تکرار	96	وقفہ طعام
121	بررسی دست جمعی، صلاۃ التوبہ	97	مسائل مهمی درباره پاکیزہ نگہ داشتن مسجد
121	فضیلت صلاۃ التوبہ	99	نیت های قبل از غذا خوردن
122	توبہ و تجدید ایمان	100	سایر نیت ها در زمان غذا خوردن همراه با دیگران
123	اوراد و وظایف قبل از خوابیدن	100	دعاهای قبل از غذا
124	نماز تہجد	101	دعاهای پس از غذا خوردن
125	صدای مدینہ	102	درس چہار راہی
125	طریقہ صدای مدینہ	102	مسائل مهم درباره درس چہار راہی
126	اشعار صدای مدینہ (وقت فجر فرا رسید برخیزید)	104	درس فیضان سنت
127	(اعلان و بیان) پس از نماز فجر	104	حلقہ یادگیری نماز
128	حلقہ مدنی بعد از فجر	105	حلقہ یادگیری درس و بیان
128	طریقہ حلقہ مدنی	106	حلقہ حفظ کردن دعاہا
129	حلقہ دہ سورہ آخر یا مدرسۃ المدینہ بالغان	106	وقفہ استراحت (تا اذان عصر)
129	زمان اشراق و چاشت	109	دورہ محلی بعد از نماز عصر
130	فضیلت نماز اشراق	110	طریقہ دورہ محلی
130	فضیلت نماز چاشت	112	نیت های رفتن بہ دورہ های محلی
131	وقفہ استراحت	113	مسئولیت های دورہ محلی
131	ترغیبات	114	آداب دورہ محلی
131	ترغیب دادن بہ نماز	114	دعای قبل از دعوت بہ نیکی
132	ترغیب مختصری برای اجتماع ہفتہ وار	115	دعوت بہ نیکی (مختصر)
133	ترغیب مختصری بہ درس	116	دعای پس از آمدن از دعوت بہ نیکی
134	ترغیب بہ مدرسۃ المدینہ بالغان	117	چند سخن مهم
135	ترغیب بہ قافلہ مدنی	118	بعد از نماز مغرب (اعلان و بیان)
135	طریقہ درس	119	وقفہ طعام (بعد از بیان مغرب)
141	مآخذ و مراجع	119	پس از نماز عشاء

تحفہ ای بسیار گرانبہا برای اهالی قافلہ مدنی

مصطفیٰ ﷺ می فرمایند: " هر جایی که هستید بر من درود بگوئید زیرا درود شما به من می رسد."¹

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ!   صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّد

گل های شرعی مدنی، شعبه قافلہ مدنی

همراه با سوال و جواب

(از ابوحنظله مفتی محمد سجاد عطاری مدنی مَعَاظِلُهُ الْعَالِي. دارالافتاء اهل سنت فیضان مدینه کراچی)

چند مورد از احکام مربوط به مسجد:

سوال شماره 1: چه چیزهایی را باید از مسجد دور نگه داشت؟

جواب: دور نگهداشتن مسجد از هرگونه نجاست و بد بویی و هر چیز پلید دیگری ضروری است.

سوال شماره 2: قبل از وارد شدن به مسجد، چه چیزهایی را باید به خوبی بررسی کرد؟

جواب: قبل از وارد شدن به مسجد باید بدن، لباس، پا پوش، بستره و غیره را به خوبی بررسی کرد تا مبادا به چیزی از نجاست آلوده باشد و بوی بد هد.

سوال شماره 3: وارد شدن به مسجد درحالی که سیر یا پیاز خام خورده باشید

1. معجم کبیر، 82/3، حدیث: 2729، ضیاء درود و سلام، ص 1.4

و یا درحالی کہ بدبوی آنها هنوز در دہان باقی ماندہ باشد چگونه است؟
جواب: اگر سیر یا پیاز خام خوردہ باشید و یا اینکہ بوی این دو در دہانتان باقی ماندہ باشد، وارد شدن بہ مسجد ناجایز است و این حکم شامل ہر آن چیزی نیز می شود کہ بو دار است. همانند: پیازچہ، گوشت خام، روغن نفت سفید، بوی باروت.

سوال شماره 4: اگر شخص بہ گونه ای مریض است کہ بہ طور مدام از او قطرہ می چکد، بود و باش چنین شخصی در مسجد چگونه است؟
جواب: اگر شخصی بہ گونه ای مریض بود کہ بخاطر تداوم در چکیدن قطرات خطر آلودہ شدن مسجد و اسباب آن و غیرہ وجود داشتہ باشد، بود و باش چنین شخصی در مسجد ناجایز است.

سوال شماره 5: اگر شخص مریضی کہ کیسہ ادرار برایش تعبیه شدہ باشد، بود و باشش در مسجد چہ حکمی دارد؟
جواب: اگر شخص مریضی کہ کیسہ ادرار برایش تعبیه شدہ باشد، بود و باشش در مسجد جایز نیست.

سوال شماره 6: اگر شخصی عارضہ یا بیماری بد بوی دہان دارد، یا زخمی کہ بوی بد دارد و یا داروی بد بوی استفادہ می کند، آیا چنین شخصی می تواند وارد مسجد شود؟

جواب: شخصی کہ عارضہ یا بیماری بد بوی دہان دارد، یا زخم بد بوی دارد و یا داروی بد بوی استفادہ می کند، تا زمانی کہ بو قطع نشدہ باشد، وارد

شدنش بہ مسجد ممنوع است۔

سوال شماره 7: چیزهایی کہ باعث می شود دھان بوی بدی بدهد، مثلاً اگر اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی چیزی مثل سیگار و قلیان و غیرہ استفادہ کنند، در چنین حالتی وارد شدن بہ مسجد چگونه است؟
جواب: برای کسانی کہ در قافلہ مدنی اشتراک می کنند، استفادہ از چیزهایی مثل سیگار و قلیان و غیرہ کہ باعث میشود دھان بوی بد بدهد و بد بوی آن در دھان بماند، وارد شدن بہ مسجد در چنین حالتی جایز نیست۔

سوال شماره 8: استفادہ از لوشن و یا مواد و داروہای حشرہ کش در مسجد، برای دور نگہ داشتن پشه و یا حشرات موذی (یعنی ہر چیزی کہ آسیب می رساند) چہ حکمی دارد؟
جواب: برای دور نگہ داشتن پشه یا دیگر حشرات موذی از مسجد، استفادہ از ہر نوع لوشن (کرم) یا مواد حشرہ کش و غیرہ کہ بوی بدی می دہد جایز نیست۔

سوال شماره 9: استفادہ کردن لوشن (کرم) کہ بوی بدی ندارد، در مسجد چہ حکمی دارد؟
جواب: استفادہ کردن نوعی از لوشن کہ بوی خوبی دارد و یا اینکہ ہیچ بوی خاصی ندارد، جایز است۔ البتہ باید از آلودہ ساختن مسجد با چنین موادہایی اجتناب کرد۔

سوال شماره 10: اگر کسانی که در قافله مدنی شرکت می کنند، اگر خودشان برای خود غذا می پزند، باید به کدام نکات مهم توجه داشته باشند؟

جواب: اگر اشتراک کنندگان در قافله مدنی خودشان برای خود غذا می پزند، بعضی اوقات بوی ناخوشایند غذایی که می پزند به سمت مسجد می آید. همانند بوی ماهی که تا مسجد به مشام می رسد. اگر میخواهند چنین چیزی پزند که بوی ناخوشایندی دارد باید حداقل آنقدر دور از مسجد پزند که بوی ناخوشایند غذا در مسجد احساس نشود.

سوال شماره 11: پهن کردن سفره ای بد بود در مسجد چگونه است؟

جواب: بعضی اوقات به دلیل درست نشستن ظروف و یا تمیز نکردن سفره و جمع کردن سفره و گذاشتن آن در یک گوشه بعد از مدتی باعث به وجود آمدن بوی بدی در آن می شود. پهن کردن چنین سفره ای در داخل مسجد جایز نیست.

سوال شماره 12: ظروفی که فیر شسته یا غیر احسن شسته می نهند چینی ظروف در مسجد نهادن چگونه است؟

جواب: همچنین ظروف را در مسجد نهادن جایز نیست.

سوال شماره 13: خوردن غذا برای شخص معتکف در مسجد چه حکمی دارد؟

جواب: برای شخص معتکف خوردن غذا در مسجد جایز است تا زمانی که مسجد با غذا آلوده نشود.

سوال شماره 14: پختن غذا در خارج از مسجد یا در اتاق امام و یا مؤذن، توسط کسانی کہ در قافله مدنی شرکت می کنند در چه صورتی صحیح است؟
جواب: آنها می توانند در خارج از مسجد یا در اتاق امام و یا مؤذن غذا بپزند به شرطی کہ بو، دود و غیره در داخل مسجد به مشام نرسد و باعث آلوده شدن چیزی در مسجد نشود.

سوال شماره 15: چکاندن آب وضو در داخل مسجد چه حکمی دارد؟
جواب: چکاندن آب وضو در داخل مسجد گناه دارد.

سوال شماره 16: چگونه از چکیدن آب وضو در داخل مسجد جلوگیری کنیم؟

جواب: پیش از داخل شدن به مسجد باید با کشیدن دست بر روی اعضای خیس قطرات آب را دور ساخت و یا اینکه با پارچه ای اعضای وضو را خشک ساخت تا اینکه قطرات آب وضو در مسجد نچکد.

سوال شماره 17: تف کردن در مسجد، پاک کردن دست یا بینی توسط در و دیوار مسجد چگونه است؟

جواب: تف کردن در مسجد، پاک کردن دست یا بینی توسط در و دیوار مسجد، بی ادبی بزرگی است.

سوال شماره 18: اگر در قافله، در زمان بود و باش در مسجد شخصی دچار سرماخوردگی و یا آبریزش بینی شد، حکم چیست؟

جواب: در صورت سرما خوردگی و غیره، آبی که از بینی می آید را باید توسط دستمالی پاک کرد و مالیدن آن به در و دیوار مسجد در کنار اینکه خلاف ادب است، باعث آلودگی نیز می شود.

سوال شماره 19: حکم بیع و شراء (خرید و فروش) و داد و ستد در مسجد چیست؟

جواب: بیع و شراء (خرید و فروش) و داد و ستد در مسجد منع است. فقط برای معتکف مجاز به خرید و فروش است آن هم زمانی که قصد تجارت نداشته باشد بلکه به هدف رسیدگی به نیازهای ضروری زن و بچه بوده و شیء مورد نظر را داخل مسجد نیاورده بود.

سوال شماره 20: حکم گرفتن ناخن، روغن زدن و یا شانه کردن مو در مسجد چیست؟

جواب: گرفتن ناخن، روغن زدن و یا شانه کردن مو در مسجد، اگر طوری باشد که ناخن ها و موهای زائد داخل مسجد نریزد، چنین کاری مشکلی ندارد، اما اگر ترس از ریختن موها و ناخن های زائد وجود داشت، پس اجازه چنین کاری داده نمی شود بلکه مسجد را باید از هرگونه آلودگی و ناپاکی پاک نگاه داشت. درد انداختن خس و خاشاک در مسجد همانند دردی است که انسان از وجود خسی در چشم محسوس می کند.

سوال شماره 21: تنظیم کردن صدای هشدار در موبایل برای کسانی که در قافله مدنی شرکت می کنند چه حکمی دارد؟

جواب: برای اینکه کسانی که در قافله مدنی شرکت کرده اند، به موقع برای نماز از خواب برخیزند، تنظیم کردن صدای هشدار در موبایل جایز است بشرطی که آهنگ موزیکال نباشد. به یاد داشته باشید تنظیم نکردن آهنگ موزیکال در موبایل تنها مختص مسجد نمی شود بلکه عموماً ناجایز است. و این کار در مسجد شنیع تر و بدتر می باشد.

سوال شماره 22: خواندن شعرهای عاشقانه و یا خواندن اشعاری که شامل فسق و فجور می باشد در مسجد چه حکمی دارد؟

جواب: خواندن شعرهای عاشقانه و یا خواندن اشعاری که شامل فسق و فجور می باشد در مسجد ناجایز است. البته خواندن اشعاری که شامل حمد و نعت و وعظ و حکمت می باشند جایز می باشد.

سوال شماره 23: تماشا کردن شبکه مدنی با نصب تلویزیون و غیره در مسجد و یا ماحول مسجد چگونه است؟

جواب: تماشا کردن شبکه مدنی با نصب تلویزیون و غیره در مسجد و یا ماحول مسجد (حتی اگر خارج از مسجد و یا در مدرسه ای که به مسجد متصل باشد و غیره، یعنی چنین اتصالی که در آن تماشا کردن شبکه مدنی در آن رایج گردد) مجاز نمی باشد.

سوال شماره 24: اگر شخصی در داخل مسجد در وقت خواب احتلام شود، چه حکمی دارد؟

جواب: اگر شخصی کہ در داخل مسجد خوابیده، احتلام شود باید فوراً تیمم کرده از مسجد خارج شود و پس از غسل کردن وارد مسجد شود و اگر بغیر از ضرورت در این کار تأخیر کند گنہکار خواهد شد.

سوال شماره 25: اگر در ماحول مسجد محل غسل کردن نباشد و از طرف دیگر چاره ای جز بودن در مسجد نبود، در این صورت حکم چیست؟

جواب: اگر در ماحول مسجد محل غسل کردن وجود نداشته باشد و بیرون رفتن از مسجد خطر جدی وجود داشته باشد و جز ماندن در داخل مسجد چاره دیگری وجود نداشته باشد، پس بلا تأخیر تیمم کند، در این صورت بودن در داخل مسجد جایز است. البتہ با چنین تیممی تلاوت قرآن و یا خواندن نماز جایز نمی باشد بلکہ برای اینکار باید دوبارہ نیت کردہ تیمم کرد و ہر زمان کہ بیرون رفتن برایش امکان پذیر بود، فوراً از مسجد خارج گردد.

سوال شماره 26: صحبت کردن جایز اما بلا ضرورت در مسجد چه حکمی دارد؟

جواب: صحبت کردن جایز اما بلا ضرورت در مسجد سبب ضایع شدن نیکی ہا می گردد. فقہا حتی صحبت کردن بلا ضرورت توسط معتکف را نیز مکروہ شمرده اند.

سوال شماره 27: در صورت ضرورت، صحبت کردن جایز در مسجد چه حکمی دارد؟

جواب: در صورت نیاز صحبت کردن جایز در مسجد امکان پذیر است البتہ تا زمانی کہ اشخاصی کہ در مسجد نماز می خوانند و یا قرآن کریم تلاوت می کنند از صحبت های شما اذیت نشوند. لہذا اگر می خواستید با اہل خانوادہ صحبت کنید، از صحبت کردن در مسجد خود داری کنید.

سوال شماره 28: استفاده از اینترنت و یا شبکہ های اجتماعی در مسجد چه حکمی دارد؟

جواب: حتی از استفاده جایز از اینترنت و یا شبکہ های اجتماعی در مسجد نیز باید اجتناب کرد.

مساجد و اشیاء دیگر وقف شدہ و استفادہ از آنها

سوال شماره 29: استفادہ شخصی از اشیاء مسجد توسط کسانی کہ در قافلہ مدنی اشتراک کردہ اند تا چہ میزان صحیح است؟

جواب: کسانی کہ در قافلہ مدنی اشتراک کردہ اند تنها حق دارند بہ میزانی کہ معمول است از اشیاء مسجد بہ صورت شخصی استفادہ کنند. همانند استفادہ شخصی و لامپ و بادزن در زمان هایی غیر از اوقات نماز باید تا حد ضرورت باشد. همچنین علاوہ بر وضو کردن نوشیدن آب مسجد نیز جایز است. راہ نجات دریں است کہ بخاطر بود و باش قافلہ مدنی در مسجد، خرج اضافہ ای در اثر استفادہ از آب و برق و چیزهای دیگر بر مسجد تحمیل نگردد. اگر چنین معمول باشد شب ها بعد از نماز تنها یک لامپ از روی ضرورت باید روشن باشد، پس تنها یک لامپ را روشن بگذارید، همچنین

اگر معمول است کہ بعد از نماز پنکھہا خاموش شوند، اگر بدون بادزن می توان کفایت کند پس بادزن ہا را روشن نکنید۔ و در صورت ضرورت بہ بادزن بہ حد اقل اکتفا کنید۔

سوال شماره 30: پخت و پز با اجاق گاز مسجد توسط کسانی کہ در قافلہ مدنی شرکت کردہ اند، اتو کردن لباس ہا توسط برق مسجد، شارژ کردن لپتاب شخصی، استفادہ کردن فرش مسجد بجای لحاف و تشک، روشن کردن بخاری و یا کولر چہ حکمی دارد؟

جواب: از لحاظ شرعی کسانی کہ در قافلہ مدنی شرکت کردہ اند اجازہ استفادہ از این موارد را ندارند۔

سوال شماره 31: بہ جز از مراکز مدنی، دیگر مساجد عام، جایی کہ قافلہ های مدنی در آن رفت و آمد ندارند، شارژ کردن موبایل چہ حکمی دارد؟

جواب: شارژ کردن موبایل در دیگر مساجد عام، جایی کہ قافلہ های مدنی در آن رفت و آمد ندارند، شرعاً مجاز نیست۔

سوال شماره 32: بستن قنات (قنات: پردہ ای کہ بخشی از فضای مسجد را برای معتکفین و یا قافلہ های تبلیغ از دیگر قسمت ہا جدا می کنند) و غیرہ برای اہل قافلہ مدنی در مسجد و بخش های مجاور آن و مسدود ساختن مسیر نمازگذاران چہ حکمی دارد؟

جواب: بستن قنات و غیرہ برای اہل قافلہ مدنی در مسجد و بخش ہا مجاور آن و مسدود ساختن مسیر نمازگذاران جایز نیست۔ البتہ اگر برای حفاظت

اسباب و وسایل و بہ طور موقتی چنین اقدامی صورت گیرد (یعنی مسجد و یا بخشی از اطراف آن مسدود گردد) کہ باعث اذیت نمازگذاران نمی شود و فضای مسجد برای نمازگذاران را تنگ نمی کند، پس چنین کاری جایز است.

سوال شماره 33: آیا کسانی کہ در قافله مدنی شرکت کرده اند می توانند از آب مسجد برای شستن لباس های کثیف خود استفاده کنند؟

جواب: کسانی کہ در قافله مدنی شرکت کرده اند اجازه ندارند از آب مسجد برای شستن لباس های کثیف خود استفاده کنند.

سوال شماره 34: اگر اشتراک کنندگان در قافله مدنی لباسشان ناپاک شد، آیا می توانند با آب مسجد آن لباس را بشویند؟

جواب: در جریان قافله مدنی اگر شخصی لباسش ناپاک شد و همراهش لباسی بجز همان لباس برای پوشیدن نباشد و یا اینکه لباس دیگری دارد لیکن لباس های ناپاک را در ساک (و یا کیسه) و غیره خود میگذارد و آن ساک در مسجد نگه داشته می شود، پس در این صورت برای دور کردن ناپاکی از آن بخش هایی از لباس کہ ناپاک شده می توانند از آب مسجد استفاده کنند.

سوال شماره 35: اشتراک کنندگان در قافله مدنی در چه صورت هایی می توانند از آب مسجد برای غسل کردن استفاده کنند و در چه صورت هایی نمی توانند استفاده کنند؟

جواب: در صورت فرض شدن غسل می توانند از آب مسجد برای غسل کردن استفاده کنند، همچنین برای غسل نماز جمعہ و عیدین نیز اجازه

دارند۔ البتہ محض برای خنک شدن بدن و غیرہ نباید غسل کنند و در جاہایی کہ مردم با کمبود آب مواجہ ہستند و یا آب خریدہ میشود، در چنین جاہایی بجز غسل فرض بہ ہیچ گونہ غسل دیگری اجازہ دادہ نمی شود۔

سوال شماره 36: اگر شخصی بہ چیزی از اشیاء مسجد ضرر رساند، در این مورد حکم چیست؟

جواب: اگر شخصی بہ چیزی از ایضا مسجد از جملہ در و دیوار و یا فرش مسجد ضرر رساند، چنین عملی بسیار ناپسندیدہ است و در برخی موارد حکم چنین خواہد بود کہ باید تاوان دہد۔

سوال شماره 37: آیا اہل قافلہ مدنی اجازہ دارند بجز مسجد در جاہایی مثل مدارس المدینہ و جامعات المدینہ ساکن شوند؟

جواب: اہل قافلہ مدنی اجازہ ندارند بجز مسجد در جاہایی مثل مدارس المدینہ و جامعات المدینہ ساکن شوند۔

سوال شماره 38: استفادہ کردن از اشیاء وقف شدہ بہ مدارس همانند ظروف، آشپزخانہ، اجاق گاز و لامپ ہا برای اہل قافلہ مدنی چہ حکمی دارد؟

جواب: استفادہ کردن از اشیاء وقف شدہ بہ مدارس همانند ظروف، آشپزخانہ، اجاق گاز و لامپ ہا برای اہل قافلہ مدنی جایز نیست۔

سوال و جواب درباره خرجہا

سوال شماره 39: اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی برای پرداخت خر جہائے خود مقداری پول بہ امیر قافلہ تسلیم می کنند، چنین کاری چہ حکمی دارد؟

جواب: اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی پولی کہ برای پرداخت ہزینہ های خود بہ امیر تسلیم می کنند، آن چہ شخصی باشد و چہ از طرف مرکز مدنی، تسلیم کردن چنین مقداری در نزد امیر قافلہ حیثیت امانت را دارد۔

سوال شماره 40: امیر قافلہ در چہ جاہایی اجازہ دارد پول اہل قافلہ را بہ مصرف برساند؟

جواب: امیر قافلہ در مواردی مانند فراہم کردن غذا و آب کہ معمول است اجازہ مصرف کردن دارد۔ اما اجازہ ندارد مصارف غیر معمولی مانند خریدن عطر، تسیح و کلاہ و غیرہ بہ عنوان ہدیہ از سوی اہل قافلہ داشته باشد۔

سوال شماره 41: امیر قافلہ در چہ صورت هایی می تواند مصارف غیر معمول (مثلاً دعوت کردن خصوصی یک شخص و یا خرید ہدیہ و غیرہ از سوی اہل قافلہ مدنی) داشته باشد؟

جواب: در صورتی کہ تمامی پول، پول های شخصی اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی باشد، پس در صورتی استفادہ آن برای مصارف غیر معمول مجاز است کہ تمام اشتراک کنندگان بہ این کار رضایت داشته باشند۔

سوال شماره 42: اگر پول جمع آوری شدہ پول شخصی اشتراک کنندگان باشد و بعضی بہ خاطر مصارف غیر معمول رضایت دهند و بعضی ندهند، حکم چیست؟

جواب: اگر بعضی رضایت دهند و بعضی ندهند پس پول باید از سہم کسانی کہ بہ مصارف غیر معمول رضایت می دهند مصرف شود۔ و پول نباید از سہم

کسانی کہ ممانعت میکنند مصرف گردد.

سوال شماره 43: اگر هزینه های قافله مدنی از پول شخصی پرداخت نشود بلکه توسط مرکز مدنی یا شخص دیگری پرداخت می شود، آیا اجازه دارند تا مصارف غیر معمول داشته باشند؟

جواب: اگر هزینه های قافله مدنی از پول شخصی پرداخت نشود بلکه توسط مرکز مدنی پرداخت می شود و یا اینکه شخصی پول را به مسافرین موجود در قافله مدنی داده باشد، پس در این صورت حتی با رضایت شرکت کنندگان در قافله مدنی نیز مصارف غیر معمول جایز نیست و کسی که پول را داده صراحتاً و یا بنا به دلایلی عموماً اجازه به مصارف غیر معمول را نمی دهد.

سوال شماره 40: اگر در قافله مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافله باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی باشد، در این صورت داشتن مصارف غیر معمول چگونه است؟

جواب: اگر در قافله مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافله باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی باشد، در این صورت نیز تنها اجازه دارند مصارفی را که معمول است داشته باشند.

سوال شماره 45: اگر در قافله مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافله باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی پرداخت شده باشد، در

این صورت آیا بجز اهل قافلہ مدنی شخص دیگری نیز می تواند در خوردن غذا شریک کنند؟

جواب: اگر در قافلہ مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافلہ باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی پرداخت شده باشد، در این صورت بجز اهل قافلہ مدنی جایز نیست دیگر اشخاص را در خوردن غذا شریک ساخت.

سوال شماره 46: اگر در قافلہ مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافلہ باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی پرداخت شده باشد، و بعضی از افراد چنین باشند که پولی برای هزینه های قافلہ پرداخت نکرده اند، شامل کردن چنین اشخاصی در قافلہ چه حکمی دارد؟

جواب: شامل کردن چنین اشخاص دو حالت دارد: حالت اول این است که اشخاصی دیگر با پول شخصی خود مصارفشان را پرداخت کنند. حالت دوم این است که مصارف آنها توسط مرکز مدنی پرداخت شود. اگر یکی از این دو حالت امکان پذیر نبود، پس چنین اشخاصی را نمی توان در قافلہ شامل ساخت.

سوال شماره 47: اگر اشتراک کننده ای در قافلہ مدنی به بیماری خاصی مبتلا شد و یا دچار حادثه ای شد، آیا امیر قافلہ مدنی می تواند از پول قافلہ مدنی برای علاج چنین شخصی استفاده کند؟

جواب: اگر اشتراک کننده ای در قافلہ مدنی به بیماری خاصی مبتلا شد و یا دچار حادثه ای شد، جایز نیست که مصارف علاج و دیگر مصارف بدون

اجازہ شریکان دیگر (زمانی کہ پول شریکان شخصی باشد) پرداخت شود. اما اگر پول شخصی نباشد بلکہ پول مرکز مدنی باشد، پس لازم است از مرکز مدنی اجازہ گرفته شود. بہ خاطر داشتہ باشید کہ این حکم مسئلہ شرعی است. اما اخلاق و جوانمردی تقاضا می کند تا تمام شریکان من حیث یک برادر مسلمان، برادری را کہ بہ بیماری مبتلا شدہ و دچار حادثہ ای شدہ تا حد امکان کمک کنند. ہدف اصلی سفر کردن در قافلہ مدنی خیراندیشی و نیکی است پس خیر اندیشی نسبت بہ کسانی کہ ہمسفران ہستند باید بیشتر از دیگر اشخاص معمولی باشد.

سوال شماره 48: پس از تمام شدن قافلہ مدنی، اگر پول و یا سامان باقی بماند حکم آن چیست؟ همچنین آیا امیر قافلہ می تواند این پول باقی ماندہ را بہ شخصی صدقہ دادہ و یا بہ شخصی بدهد؟

جواب: پس از تمام شدن قافلہ مدنی، اگر پول و یا وسایلی باقی بماند پس دو حالت دارد:

(1) ہزینہ ہا از سوی شرکای قافلہ پرداخت شدہ و از آن مقداری پول و یا سامان باقی ماندہ باشد. پس تمام کسانی کہ مبلغ را پرداخت کردہ اند در آن شریک ہستند. یا اینکہ تمام شرکا بہ اندازہ مساوی پول پرداخت کردہ اند کہ در این صورت حق برابری در آن دارند و اگر شخصی مبلغ کم و شخصی مبلغ زیادی پرداخت کردہ باشد پس بہ تناسب مبلغی کہ پرداخت کردہ اند شریک ہستند و آن ہا ہرگونہ کہ بخواہند می توانند آن مقدار را استفادہ کنند. امیر قافلہ و یا ہیچ شریک دیگری حق ندارد بدون اجازہ

از شرکای دیگر آن مبلغ و یا سامان باقی مانده را صدقه دهد و یا به کسی بدهد.

(2) هزینه ها از سوی مرکز مدنی پرداخت شده و مقداری پول و یا سامان از آن باقی مانده باشد. پس در این صورت تسلیم کردن آن به عطیات مرکز مدنی لازم است. امیر قافله و یا هیچ شریک دیگری حق ندارد بدون اجازه از شرکای دیگر آن مبلغ و یا وسایل باقی مانده را صدقه دهد و یا به کسی بدهد.

سوال و جواب در ارتباط با اقتداء کردن

سوال شماره 49: نماز خواندن پشت سر امام بد مذهب و بد عقیده چگونه است؟

جواب: نماز خواندن پشت سر امام بد مذهب و بد عقیده جایز نیست.

سوال شماره 50: نماز خواندن پشت سر فاسق مُعلن (یعنی کسی که آشکارا مرتکب گناہان کبیرہ می شود) چگونه است؟

جواب: نماز خواندن پشت سر فاسق مُعلن جایز نیست.

سوال شماره 51: نماز خواندن پشت شخصی که در قرائت قرآن اغلاط مانند اغلاط در لحن صدامی کند چگونه است؟

جواب: نماز خواندن پشت شخصی که در قرائت قرآن اغلاط مانند اغلاط در لحن صدامی کند جایز نیست.

سوال شماره 52: نماز خواندن شخص بالغ پشت سر امام نابالغ چه حکمی دارد؟

جواب: نماز خواندن شخص بالغ پشت سر امام نابالغ جایز نیست.

سوال شماره 53: نماز خواندن پشت سر شخصی که از لحاظ جسمانی معزور است چه حکمی دارد؟

جواب: نماز خواندن پشت سر شخصی که از لحاظ جسمانی معزور است مشکلی ندارد بشرطی که چنان عیب و یا نقصی وجود نداشته باشد که با اصل امامت منافات داشته باشد.

سوال و جواب درباره درس و بیان

سوال شماره 54: شروع کردن درس و بیان بدون انتظار کردن برای نمازگذاران تا از نماز خواندن فارغ شوند چگونه است؟

جواب: شروع کردن درس و بیان بدون انتظار کردن برای نمازگذاران تا از نماز خواندن فارغ شوند در صورتی که باعث اخلال در نمازشان شود یا به خاطر بلند بودن صدا باعث اذیت و آزارشان شود، چنین کاری یقیناً گناه است.

سوال شماره 55: اشتراک کنندگانی که با قافله مدنی سفر کرده اند و امیر قافله باید به چه نکاتی در مورد درس و بیان توجه کنند؟

جواب: اشتراک کنندگانی که با قافله مدنی سفر کرده اند و امیر قافله باید به این نکات در مورد درس و بیان توجه کنند:

- اخلاقی در نماز نمازگذاران بہ وجود نیاید زیرا مسجد برای نماز گزاران بنا شدہ است۔
- همچنین اگر کسی خوابیدہ است و یا اینکہ مشغول تلاوت کلام پاک است، نزدیکشان درس و بیان انجام نشود زیرا در آرامش و عبادتشان اخلاص بوجود می آید۔

سوال شماره 56: آیا در قافلہ مدنی احکام نماز یا مسائل شرعی درج شدہ در فیضان سنت را می توان بیان کرد؟

جواب: احکام نماز یا مسائل شرعی درج شدہ در فیضان سنت را می توان خواند و می توان بہ گوش دیگران رساند و در این کار هیچ حرجی نیست۔ اگر یکی از شرکت کنندگان در قافلہ مدنی سوالی در مورد مسئلہ ای داشتہ باشد و یا بخواهد برایش وضاحت بیشتری در مورد مسئلہ ای انجام شود، پس امیر قافلہ نباید از سوی خود آن را وضاحت دہد بلکہ باید بہ دارالافتاء اہل سنت مراجعہ کند، چون بدون داشتن علم، جواب دادن بہ مسائل شرعی ناجایز و گناہ است۔

سوال و جواب در مورد کسی کہ شرعاً مسافر است

سوال شماره 57: از دیدگاہ شریعت، بہ چہ کسی می توان مسافر گفت؟

جواب: شرعاً مسافر کسی است کہ از محل اقامت خود مثلاً شہر و روستای خود خارج شود و ارادہ طی کردن مسیری بہ اندازہ 57 و نیم مایل (تقریباً 92 کیلومتر) را داشتہ باشد۔

سوال شماره 58: مسافر باید کدام نمازها را به صورت قصر بخواند؟

جواب: کسی که شرعاً مسافر است، واجب است نماز فرضی را که چهار رکعت است را قصر خوانده یعنی بجای چهار رکعت، دو رکعت بخواند. البتہ زمانی کہ بہ شکل انفرادی نماز می خواند.

سوال شماره 59: زمانی کہ شخص مسافری پشت سر امام مقیم نماز را بہ جماعت می خواند، آیا باید نماز را قصر بخواند؟

جواب: اگر شخص مسافری پشت سر امام مقیم صحیح العقیدہ ای نماز را بہ جماعت ادا می کند، پس در این صورت باید چهار رکعت را بطور کامل خواندہ و نماز را قصر نسازد.

سوال شماره 60: شخص مسافر از چه زمانی تا چه زمانی باید نماز را بہ صورت قصر بخواند؟

جواب: حکم قصر خواندن نمازهای انفرادی از زمانی لازم می گردد کہ شخص از آبادی و محل اقامت خود خارج شود (یعنی اگر در شهر زندگی می کند از شهر خارج شود، اگر در روستا زندگی می کند از روستا خارج شود. و برای شخصی کہ در شهر زندگی می کند حتی لازم است تا از آبادی های اطراف و متصل بہ شهر نیز باید خارج شود) و تا زمانی ادامہ دارد کہ بہ محل اقامت خود باز نگردد و یا نیت اقامت 15 روز کامل در یک آبادی را نداشته باشد و زمانی کہ بہ محل اقامت خود باز گردد و یا در یکی از آبادی ها برای

اقامت 15 روزہ نیت کند، در این صورت نماز را نباید قصر بخواند، بلکه باید نماز را بطور کامل یعنی چہار رکعت بخواند.

سوال شماره 61: اگر شخصی بہ نیت سفری بہ طول 92 کیلومتر از خانہ خارج شود اما قبل از اینکہ سفر 92 کیلومتری طی شود نیت برگشتن را کند و از ادامہ دادن مسیر خودداری کند، چنین شخصی مقیم خواهد بود یا مسافر؟

جواب: اگر شخصی بہ نیت سفری بہ طول 92 کیلومتر از خانہ خارج شود اما قبل از آن (یعنی قبل از آن کہ سفر 92 کیلومتری طی شود) نیت برگشتن را کند و از ادامہ دادن مسیر خودداری کند، در این صورت او مسافر نخواہد بود. لہذا نباید نمازہای انفرادی خود را قصر بخواند بلکہ باید بطور کامل ادا کند.

سوال شماره 62: در طول سفر قافلہ مدنی، نیت امیر قافلہ یا مجلس معتبر است یا نیت شرکت کنندگان؟

جواب: در قصر خواندن نماز نیت ہر یک از شرکت کنندگان برای خودشان معتبر است، نیت مجلس یا امیر قافلہ اعتباری ندارد.

سوال شماره 63: بعضی اوقات در صورت حاضر نبودن امام، مردم یکی از اہالی قافلہ مدنی را برای امامت کردن پیش می کنند و بعضی اوقات شرکت کنندگان در قافلہ مدنی شرعاً مسافر می باشند، در این صورت اگر شخص مسافری امامت کند و بنا بر نامعلوم بودن مسئلہ نماز را چہار رکعت کامل ادا کرد، در این صورت حکم نماز مقتدیان چیست؟

جواب: اگر امام مسافری چہار رکعت کامل بدهد، پس در هر صورت نماز فرض مقتدیان مقیم باطل می گردد. سپس اگر امام در آخر سجده سهو ادا کرد پس نماز خودش و مقتدیان مسافر صحیح می شود و اگر سجده سهو ادا نکند، در این صورت نماز واجب الاعاده می گردد.

سوال شماره 64: اگر شرکت کنندگان در قافله مدنی شرعاً مسافر باشند، آیا می توانند با وجود حضور مردم مقیم امامت کنند یا خیر؟

جواب: برای مسافر شرعی در جایی که مردم مقیم وجود داشته باشند بهتر است نمازهایی را که چہار رکعت دارد را امامت نکنند زیرا اگر امام پس خواندن دو رکعت سلام دهد پس مقتدیان از روی نا آگاهی پریشان می شوند و بعضی اوقات نماز را نیز فاسد می کند لهذا در چنین جاهایی باید شخصی مقیم که شایستگی امامت را دارد امامت دهد. بله اگر امام شایسته ای یافت نمی شد، باید قبل از نماز مردم را در مورد مسئلہ به خوبی آگاہ ساخت (که من مسافر هستم، بعد از دو رکعت سلام می دهد، و مقتدیانی که مقیم هستند نباید سلام دهند بلکه باید ایستاده و دو رکعت باقی مانده را طوری بخوانند که ساکت بمانند و به اندازه خواندن سوره فاتحہ خاموش باقی بمانند) و امام پس از خواندن دو رکعت و پس از سلام دادن نیز با صدای بلند بگوید که من مسافرم و شما نماز خود را تکمیل کنید.

سوال شماره 65: اگر کسی شرعاً باید نماز را قصر می خواند اما او نماز را کامل خواند، حکم چنین نمازی چیست؟

جواب: اگر کسی شرعاً باید نماز را قصر می خواند اما او نماز را کامل خواند، دوباره خواندن نماز بر او واجب است.

سوال شماره 66: نماز خواندن در روان اتوبوس و یا قطار چگونه است؟

جواب: بدون عذر شرعی نمی توان نماز فرض، واجب و یا نماز سنت صبح را در اتوبوس روان و یا قطار خواند.

سوال شماره 67: اگر عذر شرعی وجود داشت و از روی مجبورت نماز در روان اتوبوس و یا قطار خوانده شد، حکم چنین نمازی چیست و همچنین نماز را به کدام سمت باید خواند؟

جواب: اگر عذر شرعی وجود داشت و اگر مجبور بودید نماز را در روان اتوبوس و یا قطار بخوانید، پس اگر امکان داشت رو به قبله نماز بخوانید و گرنه می توانید در هر جهتی که ممکن بود نماز بخوانید لیکن بعداً باید نماز را دوباره بخوانید.

سوال و جواب متفرقه

سوال شماره 68: اگر سامان قافله مدنی گم شود، چه حکمی خواهد داشت؟

جواب: گم شدن سامان قافله مدنی دو حالت دارد. اگر سامان به یکی از اشتراک کنندگان سپرده شده بود و او در حفاظت آن کوتاهی نکرده باشد، پس هیچ کس لازم نیست تاوان دهد. و اگر در اصل کوتاهی شخصی گم شد، پس باید تاوان دهد.

سوال شماره 69: اشخاصی کہ در قافلہ مدنی سفر می کنند بعضی چیزها را در دارالسنہ جامی گذارند. آیا این سامان را می توان به شخص دیگری داد؟

جواب: اگر اشخاصی کہ در قافلہ مدنی سفر می کنند سامان را در دارالسنہ جا بگذارند، حکم آن این است کہ ہر آنچه از سامان کہ صاحبش را می شناختید، با صاحبش ارتباط برقرار کنید و آن سامان را بہ صاحبش بسپارید و تا زمانی کہ نیامدہ باید از آن سامان حفاظت کرد. اگر صاحبش برای دریافت کردن نمی آمد و یا نمی خواست دریافت کند، می توان با اجازہ گرفتن از او این سامان را بہ شخص دیگری داد.

سوال شماره 70: بعضی از افراد سامان خود را در دارالسنہ جامی گذارند و نمی توان فهمید صاحبش کیست، در این صورت باید با این سامان چہ کرد؟

جواب: اگر نمی دانستید صاحب سامان چہ کسانی هستند، پس حکم اموال نقطہ را دارد، برای یافتن صاحب سامان تلاش کردہ و سامان را بہ او تحویل دهید. اگر پس از آخرین سعی و تلاشتان صاحب وسایل را نیافتید از آن سامان حفاظت کنید و یا اینکه آن را بہ یک شخص مسکین صدقہ دهید.

سوال شماره 71: بعضی اوقات، در قافلہ مدنی بعضی از اشتراک کنندگان نمی خواهند با قافلہ مدنی غذا بخورند. آیا می توان پول غذا را از آنها طلب کرد؟

جواب: اگر شخص در میان قافلہ مدنی، بہ ہر دلیلی، نمی خواست در غذا سہیم شود، اینکه کہ باید از او پول غذا را طلب کرد یا خیر شرح مفصلی دارد. اگر چنین بود کہ قبل از آوردن غذا، شخص از نخوردن غذا و یا حاضر

نشدن برای خوردن غذا امیر قافلہ را مطلع کردہ باشد، و در عمل نیز در غذا خوردن شریک نشد، پس ہزینہ آن غذا را باید شرکای دیگر بہ جز او پرداخت کنند و نباید از او چیزی وصول کرد۔ اما اگر قبل از آوردن غذا، شخص از نخوردن غذا امیر قافلہ را مطلع نکرده باشد و یا اینکہ بدون اطلاع جایی برود، پرداخت ہزینہ غذا بر او لازم می باشد و همچنین اگر شخص حاضر باشد اما غذا نخورد، باز ہم پرداختن ہزینہ غذا بر او لازم می گردد۔

سوال شماره 72: بعضی اوقات در قافلہ مدنی اشخاصی ہستند کہ برای روزہای کمی می آیند۔ آیا از چنین اشخاصی نیز باید ہزینہ خرچہا تمام روزہا را دریافت کرد؟

جواب: ہر برادر مسلمان بہ اندازہ تعداد روزہایی کہ در قافلہ مدنی شرکت کردہ است و غذا را بہ طور مشترک دریافت کردہ است و پس از آن قافلہ را ترک می کند، باید بہ اندازہ ایام شمولیت در قافلہ، ہزینہ خرچہا را از او دریافت کرد و دریافت کردن ہزینہ خرچہا گذشتہ و آیندہ از او جایز نیست۔ بلہ اگر شخصی با وجود اینکہ شامل قافلہ نیست می خواہد با رضایت خود عطیہ بدهد، پس دریافت کردن چنین مبلغی هیچ مشکلی ندارد۔

سوال شماره 73: در قافلہ مدنی، امیر قافلہ و یا واعظ و مبلغی کہ تبلیغ می کند، برای ترتیب جدول زمان بندی جدید، بیانات و غیرہ، دیگران را تشویق و ترغیب می کند و از اشتراک کنندگان می خواہد کہ دستشان را بالا ببرند۔ در این زمینہ چگونہ باید محتاط بود؟

جواب: در قافلہ مدنی، امیر قافلہ و یا واعظ و مبلغی کہ تبلیغ می کند، برای ترتیب جدول زمان بندی جدید، بیانات و غیره، دیگران را بہ انجام دادن امور مختلف تشویق و ترغیب می کند کہ در آن اشتراک کنندگان را بہ ارادہ کردن و نیت های بسیار خوب تشویق میکنند، اشتراک کنندگان در قافلہ بخاطر اظهار آمادگی خود برای چنین نیت های دست خود را بالا می برند و یا **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** گفته نیت خود را اظهار می کنند. در چنین مواقعی نباید از روی شرم از مجلس آمادگی خویش را برای نیت های دروغین اظهار کنند. یعنی اگر می دانند کہ قرار نیست کار خاصی را انجام دهند و ارادہ انجام آن را نیز ندارند، نباید محض بہ نیت خوشنودی دیگران و یا از روی ریا چنین دروغی را اظهار کند. ہر شخصی باید از چنین کاری پرهیز کند.

سوال شماره 74: ایستادن اہالی قافلہ مدنی در وسط راہ و دعوت دادن مردم بہ انجام اعمال نیک چگونه است؟

جواب: اگر اہالی قافلہ مدنی در جریان گشت منطقہ ای خارج شدند، ہرگز اجازہ ندارند با متوقف ساختن مردم در وسط راہ آنها را بہ انجام اعمال دعوت کنند زیرا باعث آزرگی رہگذران می شود. همچنین اگر مسیر راہ تنگ و باریک بود حتی اجازہ ندارند در کنار مسیر بہ چنین دعوتی اقدام کنند، زیرا باعث بستہ شدن مسیر رہگذران می شود.

سوال شماره 75: اگر زمان کمی بہ نماز فجر و ظہر باقی مانده بود، در این صورت رفتن بہ صدای مدینہ و درس در چہار راہی چطور است؟

جواب: طبق جدول زمان بندی قافلہ مدنی، «صدای مدینہ» قبل از نماز فجر و «درس در چهار راہی» قبل از نماز ظہر تعیین شدہ اند۔ جایز نیست کہ نماز ہای سنت قبل از فرض را بخاطر صدای مدینہ و درس در چہار راہی قضاء کرد۔ اگر روزی بخاطر این دو کار از قضاء شدن نمازہای سنت قبل از فرض می ترسیدید، پس بہ جای انجام این دو کار ادا کردن نمازہای سنت قبلہ ضروری تر است۔

سوال شماره 76: آیا می توان با لباس های کثیف و بدبو بہ مسجد آمد؟

جواب: در مسجد با چنان لباس های کثیف و یا بدبو کہ باعث آزر دگی نماز گزاران می شود نیاید۔

سوال شماره 77: اگر کارگر یا مکانیکی کہ لباس های کار خود را پوشیدہ یا چنین افرادی کہ لباسشان کثیف است، بردن اشخاصی مثل اینہا بہ مسجد چہ حکمی دارد؟

جواب: در گشت های منطقہ ای معمولاً دست بعضی از مردم را گرفتہ و برای شرکت کردن در درس ہایی کہ در مسجد دایر می شود با خود بہ مسجد می برند۔ یک کارگر و یا یک مکانیک معمولاً لباس های کار خود را بر تن دارند، لباس ہایی کہ بی انتہا کثیف می باشد۔ بردن اشخاصی مثل اینہا بہ مسجد مجاز نیست۔

سوال شماره 78: بعضی اوقات برای رفتن از جایی به جایی دیگر باید ماشینی را رزرو کرد، در ارتباط با این مسئله کدام موارد را باید در نظر گرفت؟

جواب: برای رزرو کردن ماشین باید به سه نکته توجه خاصی کرد:

(1) مقدار کرایه باید از قبل تعیین شود.

(2) جایی که می روید باید به خوبی تعیین شده باشد. اگر از جای مشهوری چند کیلومتر جلو تر می خواهید بروید، از قبل باید در این مورد صحبت کنید و بگویید که قصد دارید از فلان جای مشهور اینقدر کیلومتر جلو تر می خواهیم برویم. اگر پیش از پیش این چنین وضاحت نکنید، در آخر ممکن است باعث نزاع شود.

(3) در مورد تعداد افرادی که قصد سفر دارند و مقدار وسایل سفرشان و غیره از قبل به طور واضح اطلاعات داده شود.

سوال شماره 79: چه کسی را می توان به عنوان امیر قافله تعیین کرد. همچنین امیر قافله چه ذمه داری هایی دارد؟

جواب: کسی را باید به عنوان امیر قافله تعیین کرد که حداقل بتواند مسائل بیان شده در این نکته های شرعی مدنی (با سوال و جواب) را به خوبی درک کند، شایستگی امامت و غیره را داشته باشد، به طور خاص در سفر و عموماً در مساجد، در صورت غیر حاضر بودن امام، فرصتی برای اهل قافله پیش می آید تا به مردم نماز بدهند، لهذا وجود چنین افرادی که شایستگی امامت را دارند ضروری است.

امیر قافله شدن نیز نوعی منصب دینی است. زیرا یکی از ذمه داری های امیر قافله تربیت کردن تمام اهل قافله و یاد دادن احکام دینی به آنها است.

شخص فاسق لایق چنین منصبی نمی باشد. امیر قافلہ باید شخصی متدین و با تقوا باشد.

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

دروازہ خاصی از جہنم

رسول اللہ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می فرمایند: "یقیناً جہنم دروازہ ای دارد کہ تنها شخصی از آن داخل می شود کہ خشم او تنها با نافرمانی از اللہ متعال فروکش می کند."

(شعب الایمان للبيهقي، 2/ 320، حدیث: 8331، احیاء العلوم، 3/ 534)

شناخت قافلہ مدنی

قافلہ مدنی یکی از مهمترین عمل مدنی از 12 عمل مدنی ذیلی حلقہ جات است در زیر و اصطلاحی است کہ در ماحول مدنی دعوت اسلامی از آن استفاده می شود. مراد از قافلہ مدنی این است کہ چند برادر مسلمان با ہم یکجا شدہ و حد اقل برای 3 روز، 12 روز، یک ماہ، 63 روز یا 12 ماہ در راہ خدا سفر کنند.

19 مورد از فرمودہ های امیر اہل سنت درباره قافلہ مدنی

(1) بقای دعوت اسلامی بہ قافلہ مدنی وابستہ است.

- (2) قافلہ مدنی برای دعوت اسلامی حکم ستون فقرات را دارد.
- (3) هر برادر مسلمان حد اقل باید 12 ماه در طول زندگی خود و یا یک ماه در سال و یا 3 روز در ماه همراه با قافلہ های مدنی سفر کنند و این عادت را پس از نافذ کردن در خود به دیگران نیز تلاش کرده و برساند.
- (4) برای موفقیت قافلہ های مدنی یک ماهه، سفر کردن ذمه داران از حد بسیار ضروری است.
- (5) به چنان ذمه داران احتیاج دارم که از جمله کسانی باشند که در قافلہ های مدنی سفر می کنند.
- (6) برادر مسلمانی در نزد من پسندیده است که با وجود اینکه لک کاپلی بود اما حداقل سه روز با قافلہ مدنی سفر می کند و با ریش و موهای آراسته و مطابق سنت با لباس و عمامه مبارکی مزین باشد. من کسانی را که تلاش می کنند می پسندم.
- (7) هیچ یک از اهالی دعوت اسلامی تا زمانی که در قافلہ مدنی سفر نکرده باشند نمی توانند مورد پسند من باشند.
- (8) از دید من اهالی دعوت اسلامی به معنی حقیقی کسانی هستند که کم از کم به این پنج موارد از انعامات مدنی عمل کنند: (1) 3 روز از هر ماه را به طور منظم با قافلہ مدنی سفر کند. (مسافر 3 روزه در قافلہ مدنی به شخصی گفته می شود که این سه روز را به طور کامل مطابق زمان بندی بگذراند).
- (2) از ابتدا تا انتها در اجتماع هفته وار شرکت می کند. (3) هر هفته در

گشت های منطقه ای برای دعوت به اعمال نیک از ابتدا تا انتها شرکت کند. (4) روزانه با تفکر در مدینہ، رسالہ انعامات مدنی را خواندہ و در اولین روز ہر ماہ مدنی بہ سرپرست خود تسلیم کند. (5) روزانہ حداقل دو ساعت را صرف اعمال مدنی دعوت اسلامی می کند.

(9) تمام برادران مسلمان باید تنها چنین نگرشی را داشتہ باشند کہ در ہر حالتی باید بتوانند مردم را برای قافلہ مدنی آمادہ کنند.

(10) من محبت خاصی نسبت بہ کسانی کہ در قافلہ های مدنی سفر می کنند دارم.

(11) هدف ما این است کہ توسط قافلہ های مدنی بہا ہائے سنت را در تمام جہان ہمگانی کنیم.

(12) ہر چند در کارہای دنیوی و تشکیلاتی مشغول باشد، اگر ہیچ مانع شرعی وجود نہداشت باید حد اقل 3 روز از ماہ را با قافلہ مدنی سفر کند.

(13) در ہنگام خوش و پیش با برادران مسلمان در جریان گفتگو نیز در مورد واقعات و حوادث قافلہ های مدنی صحبت کنند.

(14) اگر شخصی توانایی مالی داشت، ہر ماہ یا ہر دو ماہ یکبار یک برادر مسلمان را برای سفر در قافلہ مدنی تأمین مالی کند.

(15) بجای سخنان پراکندہ، در مورد قافلہ های مدنی صحبت کنند. در ہر حالت باید تمام صحبت ہا شما تنها در مورد قافلہ مدنی قافلہ مدنی، قافلہ مدنی، فقط قافلہ مدنی باشد۔

(16) در مساجد و مزارات مشهور و بزرگ مردم زیادی می باشند. لهذا در چنین مکان هایی برادران مسلمانی را به طور خاص مقرر کنند تا بتوانند با تلاش انفرادی خویش برادران مسلمان دیگر را برای سفر در قافله های مدنی آماده سازند.

(17) برای ترغیب دادن به دیگران خود را باید سراپا ترغیب دهنده ساخت.

(18) تمام ناظرین و ذمه داران مجالس دعوت اسلامی بشمول مجلس شورای مرکزی، سه روز در ماه را مطابق جدول زمان بندی قافله مدنی سفر کنند. اگر با قافله مدنی سفر کرد و یا بخاطر کارهای مدیریتی به استان یا کشور دیگری سفر کردند، فقط باید در مسجد معتکف شوند، و اگر بر حسب ضرورت از مسجد خارج شدند، به مسجد بازگشته و معتکف شوند. تمام مشاوره های مدنی خود را نیز در مساجد انجام دهند. هر لحظه مساجد را آباد نگهدارند. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَوَجَّلَ** قبرهای ایشان را به جلوه ی مبارک مصطفی **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** آباد خواهد کرد.

(19) اگر هیچ مانع شرعی وجود نداشت، بخاطر دین، گذراندن وقت در راه خدا را یکی از عادات های خود بسازید. من هرگز خود را در خانه محبوس نکرده ام، بلکه بکثرت از خانه خارج شده و به حکم خداوند در تلاش برای کسب سعادت در راه خدمت به دین بوده ام.

بیابیدیک جاشدہ ودر قافلہ مدنی سفر کنیم ..... سنت ہارابہ طور مداوم درآن خواہیم آموخت
 ای پروردگارابہ من قوت سفر کردن راہدہ ..... تا بار بار با قافلہ سفر کردہ وسنت ہا را بیا موزم
 ای خدا ہر کس کہ عاشق قافلہ ہای مدنی است ..... اورا در دو جہان سرفراز فرمای خدا
 ہر کس سہ روز در ماہ را با قافلہ مدنی سفر کرد ..... ای خدا اورا در جنت الخلد داخل فرما
 ہر کس از بیماری گناہان بہ تنگ آمدہ و بیزار است ..... قافلہ مدنی برایش بہ عنوان وسیلہ ای فراہم است
صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰهُ عَلَی مُحَمَّد

72 نیت سفر در قافلہ های مدنی

(1) برای هدف اصلی ام، یعنی ہمراہ با قافلہ های مدنی سفر می کنم (2) با پول شخصی خود سفر می کنم (3) با پول شخصی خود برای خود غذا تہیہ می کنم (4) دعای سوار شدن در وسیلہ نقلیہ را می خوانم (5) اگر جا برای برادر مسلمانی باقی نماند، پس از تعارف کردن در جای خود می نشینم (6،7) اگر شخص پیر یا بیماری را دیدم، جای خود را بہ او خواہم داد (8) بہ اہل قافلہ مدنی خدمت خواہم کرد (9) از امیر قافلہ مدنی اطاعت می کنم (10،11،12) بہ زبان، چشم و شکم خود قفل مدینہ می بندم. یعنی از بیہودہ گوی، نگاہ های بیہودہ پرهیز خواہم کرد و بہ ہنگام گرسنگی کم می خورم (13) در طول سفر عمل کردن بہ انعامات مدنی را جاری نگہ می دارم (14،15،16) اگر در وضو کردن، نماز خواندن و قرائت قرآن اغلاط داشتہ

باشم، آن را با ہم صحبتی با عاشقان رسول تصحیح خواهم کرد (به نیت یاد دادن، می آموزم) (17،18) اعمال سنت ها و دعا ها را یاد خواهم گرفت (19) به دیگران خواهم آموخت و (20) در تمام طول زندگی به آنها عمل خواهم کرد (21،22،23،24،25) تمام نمازهای فرض را در مسجد و در صف اول و همراه با تکبیر اولی و با جماعت ادا خواهم کرد (26) نماز تهجد (27،28) نماز اشراق و چاشت (29) و نمازهای اوّابین را خواهم خواند (30،31) نخواهم گذاشت حتی لحظه ای ضایع شود، تمام وقت ذکر الله را خواهم کرد و درود شریف خواهم خواند (در طول درس و بیان بدون اینکه چیزی بخوانم خاموش نشسته و گوش فرا می دهم) (32) صدای مدینه سر خواهم داد. یعنی برای نماز فجر مسلمانان را از خواب بیدار خواهم کرد (33،34،35)، اگر مسجدی را در مسیر راهم دیدم آن را زیارت خواهم کرد و با صدای بلند درود شریف خواهم خواند. اگر فرصت یافتم "صَلُّوا عَلَی الْحَبِیْب" گفته و دیگران را به درود گفتن تشویق می کنم (36،37) اگر مجبور شدم به سمت بازار بروم، چشم خود را به زیر انداخته و دهنگام گذشتن از بازار دعا خواهم خواند (38،39،40) به مسلمانان سلام کرده و با آنها با صمیمیت ملاقات می کنم (41) تلاش شخصی خود را به بهترین صورت می کنم (42،43) شانه به شانه همراه با قافله مدنی مردم را برای سفر آماده می کنم (44) مردم را به نیکی دعوت می کنم (45) به دیگران درس خواهم داد

(46) اگر فرصت یافتہ اعمال سنت را بہ دیگران بیان خواہم کرد (48،47) ہر جایی کہ قافلہ می رفت، ہمراہ با قافلہ مدنی بر سر مزار مبارک شخص بزرگواری کہ مزارش در آنجاست، حاضر خواہم شد (49) زیارت شخص عالم اہل سنت را خواہم کرد (50) اگر یک از مسافرین قافلہ مدنی بیمار شد، از او مراقبت خواہم کرد (51) اگر مسافری پولش تمام شد، پس از مشاورہ با امیر قافلہ با او کمک مالی خواہم کرد (52،53،54) در سفر برای خود، برای اہل خانوادہ ام و برای تمام امت مسلمہ دعای خیر خواہم کرد (55،56) در ہر مسجدی کہ قیام می شود، آن مسجد و وضو خانہ اش را تمیز خواہم کرد (57) اگر شخصی بی دلیل با من با خشم رفتار کرد، من همچنان صبر خواہم کرد (58،59) اگر از روی خستگی و غیرہ خشمگین شدم، بہ زبانم قفل مدینہ بستہ آن را خاموش می سازم (60،61،62) اگر بہ اہل قافلہ مدنی اجازہ قیام در مسجد دادہ نشد، بجای مشاجرہ با کسی آن را از کمی اخلاص خود تصور کردہ و ہمراہ با قافلہ مدنی دست ہا را بالا کردہ و برایشان التماس دعای خیر خواہم کرد. (63) اگر کسی با من نزاع می کرد، حتی با وجود اینکہ حق با من است نزاع نکردہ و خود را مستحق بشارتی خواہم کرد کہ مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در حدیث مبارکی دادہ است: " اگر شخصی با وجود اینکہ حقدار است، از نزاع و درگیری خود داری کرد، برای او مکان

زیبایی در بهشت ساخته خواهد شد.¹ (64، 65) اگر حتی شخصی ظلم کرده و مرا زد، بجای اینکه عکس العملی در برابرش نشان دهم، شکر ادا خواهم کرد، چرا کہ در راه خدا کتک خوردم و سنت بلالی ادا شد. (66، 67، 68) اگر بخاطر من دل شخص مسلمانی رنجیده خاطر گردید، بہ بہترین شکل از او معذرت خواهم خواست. (69، 70، 71) بخاطر اینکه امکان تلف کردن حق دیگران وجود دارد، لہذا در زمان برگشت از تک تک اشخاص با اسرار زیاد معذرت خواهی خواهم کرد (72) زمان برگشتن بہ خانہ، با خریدن ہدایا برای اعضای خانوادہ خویش این سنت را ادا خواهم کرد. سردار مدینہ صلی اللہ علیہ و سلم ارشاد فرمودہ اند: " زمانی کہ یکی از شما از سفر بازمی گشت، پس برای اعضای خانوادہ خود کم از کم چیزی را بہ عنوان ہدیہ بیاورد. حتی اگر در وسایل خود سنگی را انداختہ بہ عنوان ہدیہ بیاورد.²

اللہ متعال بر ایمان توفیق عطا کند تا بتوانیم مطابق جدول زمان بندی ہمراہ با قافلہ های مدنی سفر کنیم.

خدا چنان کرم کند بر تو ای دعوت اسلامی در جہاں

تا کہ آوازہات بہ تمام دنیا برسد

اٰمِيْنَ بِجَاہِ النَّبِيِّ الْاَمِيْنِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

صَلُّوْا عَلٰى الْحَبِيْبِ صَلَّى اللهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ

1. ترمذی، کتاب البر والصلۃ، باب ما جاء فی المرء، 400/3، حدیث: 2000.

2. کنز العمال، کتاب السفر، قسم الاقوال، اداب متفرقہ، 301/3، حدیث: 17502 ف الجزء السادس.

وسیله ای برای آباد ساختن مساجد

سفر کردن با عاشقان رسول در قافله های مدنی وسیله ای برای آباد ساختن مساجد نیز هست. زیرا بعضی از مردمی که به مسجد نمی آیند، با رسیدن دعوت قافله های مدنی به ایشان، امید است که مسجد رفتن را شروع کنند و نماز بخوانند. و اینچنین با افزوده شدن بر تعداد نمازگزاران در مسجد، **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** مساجد آباد خواهند شد.

امیر قافله باید چگونه باشد؟

برادران مسلمان بسیار عزیز! **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ!** کارهای مدنی دعوت اسلامی روز به روز وسیع تر و مستحکم تر می شود. پس از سپری کردن مراحل کسب تجربه، اکنون هر کاری نظم خاصی دارد و این امر مثل روز روشن واضح شده که اگر ما می خواهیم که کارهای مدنی دعوت اسلامی در تمام دنیا انجام شود و بخواهیم که در رسیدن به هدف مدنی خویش (اینکه من باید برای اصلاح خویش و دیگران تمام تلاش خویش را انجام دهم) موفق شویم، پس باید قافله های مدنی خویش را مستحکم بسازیم. برای این کار باید با مسافر ساختن هر برادر مسلمان در راه خدا تمام تلاش خود را انجام دهیم تا جایی که هر مسلمان به اعمال سنت عمل کند و مبلّغ مخلصی برای تبلیغ

قرآن و سنت گردد۔ علاوہ بر آن ما باید سفر خود در قافلہ های مدنی را برای خود عادت بسازیم۔ راز کامیابی و ترقی قافلہ های مدنی در این است کہ چنان تربیت خوبی بہ برادران مسلمان اشتراک کنندہ در قافلہ های مدنی دادہ شود کہ بعد از یک بار سفر کردن نتنہا خودش بارہا و بارہا مسافرت کند بلکہ برادران مسلمان دیگر را نیز ہمراہ با قافلہ های مدنی مسافر سازد۔ برای سہولت در آموزش دادن بہتر در قافلہ های مدنی، مرکز مدنی ما، دستور العملی را بہ صورت یک "جدول" برایمان فراہم ساختہ است۔ حال چنانچہ مستحقش است برای عمل کردن بہ آن جدول باید چنان امیر قافلہ ای در کار باشد کہ خوش اخلاق و خیر خواہ برادران مسلمان باشد و مطالبات آنان را درک کند، با حکمت، با تجربہ باشد و ذہنیت مدنی داشتہ باشد۔ زیرا اگر امیر قافلہ شخص ضعیفی باشد، این باعث پراکندگی در قافلہ، عمل نکردن بہ جدول، نگرانی های بین خود، بدگمانی در مورد یکدیگر و باعث زیان ہایی ہمانند از ہم پاشیدن قافلہ می گردد کہ در نتیجہ آن، قافلہ مدنی در کار خود شکست می خورد۔ الغرض، برای کامیابی قافلہ های مدنی، استوار بودن امیر قافلہ بسیار مہم است۔ بہ خاطر داشتہ باشید! اگرچہ لازم نیست کہ امیر قافلہ عالمی دارای سند و مدرک باشد اما باید این خصوصیات را داشتہ باشد: (1) شوغ یادگیری علوم فرض (2) درک و حکمت عملی (3) حسن اخلاق (4) قدرت صبر و تحمل (5) مفکر (6) شوق خدمت کردن (7) صلاحیت ہمراہ سازی و استفادہ کردن از ہر شخص۔

گل های مدنی در مورد آموزش دادن اشتراک کنندگان در قافله های مدنی

امیر قافله برای آموزش دادن شرکت کنندگان در قافله های مدنی باید موارد زیر را مد نظر داشته باشد:

(1) ذهنیت اطاعت کردن از امیر: لازم است که امیر قافله در رابطه با اطاعت از امیر چنین ذهنیتی را در اشتراک کنندگان قافله مدنی بسازد: "ای برادران مسلمان! در قافله های مدنی به این دلیل امیری تعیین می شود تا بتوان تمام کارهای معمول را بطور منظم تکمیل کرد. هر زمان که شخصی سفر می کند، بر ما لازم است که یک برادر مسلمان را امیر خود قرار داده. همانطور که سردار مدینه، رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرموده اند: "اگر سه نفر با هم سفر می کنند، برایشان لازم است که یکی را از میان خود امیر سازند."¹

اطاعت از امیر بر ما لازم است. لیکن امیر باید خود را خادم مردم بداند. یعنی مردم باید از امیر قافله اطاعت کنند و امیر بجای اینکه خود را والاتر از دیگران بداند، خود را خادم آنها تصور کند و خیر خواه آنان باشد. ای برادران مسلمان! من از طرف مرکز مدنی مأمور شده ام تا به شما خدمت کنم. در جریان خدمت به شما از شما درخواست می کنم که زمانی که در

1. کنز العمال، کتاب السفر، قسم الاقوال، آداب متفرقه، 300/3، حدیث: 17496، الجزء السادس.

حضورتان سخنی را عرض می کنم، آن را قبول کنید و اگر در من کمبودی دیدید، با در نظر گرفتن آداب دعوت به نیکی مرا اصلاح فرمایید.

(2) **نظم و انضباط:** مهمترین وظیفه امیر قافله این است که مطابق جدول زمان بندی، به صورت انفرادی و اجتماعی، اشتراک کنندگان قافله مدنی را به اعمال نیک، نماز، ذکر، درود و تعلیم و تعلم دعوت دهد. به همین خاطر هر آنقدر که به نظم و انضباط توجه شود، عمل به جدول زمان بندی آسانتر خواهد شد و به برکت عمل کردن به جدول، این قافله در اهداف خود موفقیت بزرگی حاصل خواهد کرد. در جریان برپا کردن نظم و انضباط، متحد بودن اشتراک کنندگان در قافله مدنی نقش بنیادی دارد. لهذا بر امیر قافله لازم است تا برای قائم ساختن نظم و انضباط در میان شرکت کنندگان در قافله مدنی، علی الخصوص در این مواقع تلاش کند: 1. زمان غذا خوردن 2. زمان خواندن دعای سفر 3. زمان آموزش دادن 4. زمان استراحت کردن در شب 5. در جریان سفر 6. زمان خواندن نمازهای نوافل، اشراق، چاشت و تهجد 7. زمان سر دادن صدای مدینه 8. زمان دعوت دادن به نیکی. و زمانی در میان جمع اتحاد به وجود می آید که تمام اشتراک کنندگان در قافله با همدیگر به خاطر رضای خداوند متعال محبت کنند. به همین صورت امیر قافله باید محبت اشتراک کنندگان در قافله مدنی را در دل داشته باشد. در رابطه با محبت کردن با همدیگر برای خوشنودی خداوند متعال، جناب غیب دان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. می فرمایند: " هر شخصی که این سه اوصاف را

داشته باشد لذت ایمان را خواهد چشید: (1) با خداوند متعال و حبیبش **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** بیشتر از تمام عالم محبت داشته باشد. (2) اگر بہ کسی محبت می ورزد، باید خاص بخاطر الله باشد. (3) پس از ایمان آوردن چنان از بازگشت بہ کفر تنفر داشته باشد همانطور کہ از افتادن در آتش نفرت دارد.¹

وقتی کہ در میان اشتراک کنندگان قافلہ مدنی فضای کاملی از محبت قائم گردد، ہر برادر مسلمان مبلغی مخلص شدہ و با دینداری کامل برای ادا کردن مسئولیت دعوت بہ نیکی، تلاش حد اکثر خود را خواہد کرد. تنها یک هدف در برابر ہمہ خواہد بود و آن اینکہ: "من باید تمام تلاش خود را برای اصلاح خویش و تمام مردم دنیا انجام دهم. **إِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ**" و این هدف در میان تمام اشتراک کنندگان قافلہ مدنی در مبارزہ سختی برای ایجاد محبت و اخوت تحقق می یابد کہ در نتیجہ آن در قافلہ ہمہ اوقات خوشی را سپری خواہند کرد.

(3) مشاورہ مدنی: امیر قافلہ باید تمام امور قافلہ را مطابق راہکار مشاورہ مدنی و با مشورت کردن با شرکت کنندگان در قافلہ انجام دہد. بہ برکت این کار، برادران مسلمان دیگر نیز احساس اهمیت کردہ و احساس خواہند کرد کہ آنہا نیز در امور قافلہ ہا شریک اند. دلچسپی آنہا در قافلہ بیشتر خواہد شد و حس احترام گذاشتن بہ امیر قافلہ در دلش وسیعتر خواہد شد. توسط مشورت کردن تمام مسئولیت ہا بہ نحو احسن با دیگران تقسیم شدہ و

1. بخاری، کتاب الایمان، باب حلاوة الایمان، 17/1، حدیث: 16.

جنبہ های مختلف کار پیش روی انسان قرار می گیرند. مشورت کردن یکی از سنت های رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نیز می باشد. همانطور که خداوند متعال در قرآن کریم ارشاد می فرماید:

وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ ^ط (جزء 4، آل عمران: 159)

ترجمه کنزالایمان: و در کارها، با آنان مشورت کن! هنگامی که تصمیم گرفتی، بر خدا توکل کن.

سردار مدینه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد فرموده اند: "وقتی که شخصی به انجام کاری اراده کند و درباره اش با کسی مشورت کند و برای خوشنودی خداوند متعال فیصله ای کند، پس در نتیجه آن به سمت بهترین کار راهنمایی خواهد شد.¹ حضرت سیدنا حسن بصری رَحِمَهُ اللهُ عَلَيْهِ ارشاد می فرمایند: زمانی که قومی در میان یکدیگر مشورت می کنند، خداوند متعال آنها را به سمت بهترین تصمیم هدایت می کند.²

قبل از مشورت کردن، امیر قافله باید این احساس را در دل تمام اشتراک کنندگان تلقین کند که ما بخاطر یک هدف بسیار مهم در این قافله مدنی سفر می کنیم. لهذا همه ما لازم است که سنجیده رفتار کنیم، صحبت کسی را قطع کردن یا صحبت کردن با برادران مسلمان دیگر و یا شوخی کردن و لطیفه گویی در جریان گفتگو بسیار کار نامناسبی است. بر امیر قافله لازم است که در جریان مشورت کردن با دقت به نظریات همه گوش فرا دهد تا

1. شعب الایمان للبيهقي، الحادی والخمسون، باب فی الحكم بین الناس، 75/6، حدیث: 7538.

2. تفسیر فرطی، سورة آل عمران، تحت الآیة: 159، 193/2.

اینکہ باعث شکستن حوصلہ برادر مسلمانی نگردد۔ زیرا اگر مشورت یا نظر شخصی شنیدہ نشود ممکن است در آئندہ از مشورت دادن بگریزد۔ بہ این ترتیب امیر قافلہ نمی تواند از صلاحیت های فکری او استفادہ کند۔ سپس اگر حتی نظر یک شاخص انجام شدنی نبود، باز ہم از نکات ہمیش تعریف و تمجید گردد۔ و اگر ممکن بود با صبر و حوصلہ بہ او فہماندہ شود کہ کدام موارد از نظریاتش عملی نیستند۔ همچنین باید چنین ذہنیتی نیز بہ اشتراک کنندگان در قافلہ دادہ شود کہ اگر تعداد مشورت دہندگان کثیر بود، عمل کردن بہ نظریات ہر شخص ممکن نخواہد بود۔ لہذا هیچ برادر مسلمانی نباید ہرگز از این امر یک مسئلہ شخصی بسازد کہ چرا نظر من قبول نشد؟

(4) **برخورد خوب با اشتراک کنندگان در قافلہ:** امیر خوب شخصی ہمانی است کہ خوشنودی خداوند متعال را در نظر می گیرد، در ہدف خود مخلص باشد، با برادران مسلمان تحت آموزش خویش با اخلاص و با محبت رفتار کند، در آموزش برادران مسلمان خویش ہمیشہ کوشا باشد و اجازہ دہد چنان خانہ ای در دلشان بنا شود کہ در چہارچوب شریعت، ہر آن حکمی کہ بہ ایشان گفتہ شود بدون چون و چرا انجام دہد۔ بعضی از امیران قافلہ ہا از اینکہ اشتراک کنندگان در قافلہ از امرشان اطاعت نمی کنند، شکایت می کنند۔ دلیل آن واضح است، و آن اینکہ اطاعت کردن از امیر را بہ آنها یاد دادہ، یا بہ شیوہی آمریہ سخن می گوید، یا خود را از برادران مسلمان دیگر برتر می داند، یا با الفاظی بسیار سخت و حقارت آمیز اغلاط رایج برادران

مسلمان را بہ آنان تذکر می دهد و غیرہ۔ این تمام مواردی است کہ یکجا شدہ و اشتراک کنندگان در قافلہ را از امیر قافلہ دور می سازد۔

بمخاطب داشتہ باشید! لہذا نیاز است کہ بین امیر قافلہ و اشتراک کنندگان در قافلہ ارتباط مستحکم از اخوت و محبت قائم گردد۔ علاوہ بر آن امیر قافلہ باید تا جایی کہ امکان دارد خودش نیز در متابعت از جدول چابکی نشان دہد۔ زیرا اعمال امیر قافلہ بر تمام قافلہ تأثیر می گذارد۔ بہ همین خاطر اگر امیر قافلہ تابع سفرہای قافلہ ہای مدنی، عمل کنندہ بہ انعامات مدنی و بہ تقوا و پرهیزگاری آراستہ باشد، تمام شرکت کنندگان قافلہ مدنی نیز بہ تمام انعامات مدنی عمل خواہند کرد۔ لیکن اگر امیر قافلہ خود شخصی بی عمل باشد یا در عمل کردن بہ جدول اظہار کاپلی کند، پس کاپلی کردن اشتراک کنندگان در قافلہ دور از گمان نخواہد بود۔ دلہای اشتراک کنندگان قافلہ همانند ظروفی شیشہ ای نازک می باشد کہ با کوچکتین ضربہ ای می شکنند۔ لہذا! امیر قافلہ باید با ہر شخص مطابق نیازہای روانی اش رفتار کند و برای نجات دادن از کسالت، از خشکی مزاج و افسردگی دوری کند بلکہ تا جایی کہ شریعت اجازہ می دہد با آنها خوش طبعی نیز کند۔ پیامبر گرامی ما صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ نیز چنانچہ شایان شأن ایشان است خوش طبعی می فرمودند چنانچہ حضرت عبداللہ بن حارث رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فرمودہ اند: " من هیچ را خندہ روتر از آقا و مولایمان صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ندیدہ ام۔"

1. ترمذی، الشمائل، باب ماجاء فی ضحک رسول اللہ، 542/5، حدیث: 226.

با اتخاذ روش بالا برای آموزش دادن اشتراک کنندگان قافله، قافله شما قافله
 ای خاطرہ انگیز برای آئندہ خواهد ماند. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**
صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

وسیله ای برای گرفتن دعای امیر اهل سنت

شیخ طریقت، امیر اهل سنت دامت برکاتہم العالیہ کسی کہ از
 برادران اهل سنت، کسانی کہ ہمراہ با قافلہ ہای مدنی سفر می
 کنند، می فرماید: "کسانی کہ با قافلہ مدنی سفر می کنند عزیزان
 دلم ہستند و در دلم جایگاہ ویژہ ای دارند. من خود از اهل قافلہ
 مدنی ہستم و بہ قافلہ مدنی عشق می ورزم. (مدنی قافلہ، ص 26)

جدول مختصر قافلہ ہای مدنی

ما در صورتی می توانیم از تمام فوائد جنبش مدنی عاشقان رسول، قافلہ ہای
 مدنی فی سبیل اللہ کہ زیر مجموعہ دعوت اسلامی ہستند نفع ببریم، کہ از اول
 تا آخر در قافلہ ہای مدنی مطابق جدول برنامه ریزی اعطا شدہ توسط مرکز
 مدنی عمل کنیم. یعنی از روزی کہ از خانہ خارج می شویم گرفته تا روز
 بازگشت بہ خانہ، در جریان درس و بیان در قافلہ مدنی، وقت خوردن و
 نوشیدن، خوابیدن و برخاستن و در تمام امور آموزش ہای مدنی (تعلیم و
 تعلم) بہ جدول برنامه ریزی قافلہ ہای مدنی عمل کنیم. جدول برنامه
 ریزی مختصری از قافلہ مدنی از این قرار است:

شماره	عمل	وضاحت
(1)	تکرار جدول و اعلانات و حلقہ مشورتی مدنی (9:56+9:30)	در این حلقہ 5 دقیقه تلاوت و نعت در 21 دقیقه باقی مانده (زیرا مدت آن در کل 26 دقیقه است) جدول و اعلانات باید تکرار و حلقہ مشورتی باید انجام شود، برای سه روز امیر قافله خودش در قافله مدنی جدول را تکرار کند، و فقط در هر یک از کارها با اشتراک کنندگان مشورت شود.
(2)	بیان هدف مدنی (10:37+9:56)	(41 دقیقه) در این حلقہ 26 دقیقه آغازین، بیانی در مورد رسائل امیر اهل سنت حضرت علامہ مولانا محمد الیاس عطار قادری <small>رحمۃ اللہ علیہ</small> انجام شود و در 15 دقیقه آخر رسالہ "12 عمل مدنی" را باز کرده و با خواندن یکی از 12 اعمال مدنی ذهنیت سازی انجام شود.
(3)	حلقہ عبادت انفرادی (10:56+10:37)	(19 دقیقه) در این حلقہ به وظایفی همانند تلاوت قرآن، ذِکْرُ اللّٰهِ ، درود شریف خوانده شوندن و به رسالہ های "40 علاج روحانی/عابد بیمار/عقرب قورباغہ سوار" اہتمام کردہ و آن را می توانید مطالعہ نیز کنید.
(4)	دعوت مختصر بہ نیکی (11:08+10:56)	(12 دقیقه) در این زمان باید دعوت مختصر بہ نیکی حفظ شود، اگر کسی آن را حفظ کردہ، مُشَوِّق های تلاش انفرادی را حفظ کند.

<p>(12 دقیقہ) امیر قافلہ، روش تلاش انفرادی را یاد بدهد و روش عملی آن را نشان بدهد و آن برادران مسلمانی کہ در حلقہ قبلی مُشَوِّق های تلاش انفرادی را حفظ نکرده اند، آن را در این حلقہ نیز حفظ کنند۔</p>	<p>روش تلاش انفرادی (11:20+11:08)</p>	<p>(5)</p>
<p>(40 دقیقہ) در این زمان برادر مسلمان باید بیرون رفته و در جاہای مختلف تلاش انفرادی خویش را انجام دهد و از دست برادران اسلام دیگر گرفته آن ها را شانہ بہ شانہ بہ سمت مسجد بیاورد، بعضی از برادران مسلمان در حلقہ دایر شدہ تحت کارہای مدنی برای یکدیگر ذہنیت سازی کنند۔ در این زمان با شخصیت های تأثیر گذار همانند علما، مشایخ، زمین داران، سرمایہ داران و غیرہ ملاقات کردہ و آن ها را با دعوت اسلامی و شعبہ های آن آشنا کردہ و آنها را بہ سفر کردن در قافلہ های مدنی دعوت کنید۔</p>	<p>حلقہ تلاش انفرادی (12:00+11:20)</p>	<p>(6)</p>
<p>(30 دقیقہ) در این زمان امیر قافلہ بہ اشتراک کنندگان اعمال سنت و آداب را یاد بدهد۔ ترتیب یادگیری اعمال سنت و آداب در قافلہ های مدنی 3 روزہ، 12 روزہ و یک ماہہ از یکدیگر مجزا هستند۔</p>	<p>حلقہ یادگیری اعمال سنت و آداب (12:30+12:00)</p>	<p>(7)</p>
<p>غذا خوری و 12 دقیقہ قبل از اذان ظہر برای مدت (7 دقیقہ) از روی فیضان سنت در چہار</p>	<p>وقفہ برای طعام و درس در چہار</p>	<p>(8)</p>

<p>راہی درس بد ہی۔ پس از درس به اشتراک کردن در نماز ظهر دعوت داده و تلاش کنید تا اشتراک کنندگان را همراه خود به مسجد بیاورید۔ آن برادران اسلام که در مسجد های نزدیک برای درس ظهر می روند، آنها پس از درس سر چهار راہی حرکت کنند۔</p>	<p>راہ (12:30)</p>	
	<p>درس بعد از ظهر</p>	<p>(9)</p>
<p>در این حلقه ترتیب یادگیری در قافله های مدنی 3 روزه، 12 روزه و یک ماهه از یکدیگر مجزا شوند۔</p>	<p>احکام نماز (30 دقیقہ)</p>	<p>(10)</p>
<p>در این حلقه امیر قافله، به آن دسته از شرکت کنندگان که نمی توانند درس بدهند، به آنها درس داده و به آن دسته که روش بیان کردن را یاد ندارند، به آنها روش بیان کردن را یاد بدهد۔</p>	<p>حلقه یادگیری درس و بیان (19 دقیقہ)</p>	<p>(11)</p>
<p>در تابستان این حلقه را همان وقت و در زمستان بعد از عشاء دایر خواهد شد۔</p>	<p>حلقه دعاها (19 دقیقہ)</p>	<p>(12)</p>
<p>بعد از حلقه دعاها تا عصر وقفه برای استراحت کردن خواهد بود۔</p>	<p>وقفه برای استراحت</p>	<p>(13)</p>
<p>(12 دقیقہ) بیانی در مورد فضائل دعوت به نیکی خواهید داشت۔</p>	<p>اعلان و بیان بعد از عصر</p>	<p>(14)</p>
<p>دوره محلی بعد از عصر انجام خواهد شد۔</p>	<p>دوره محلی</p>	<p>(15)</p>

<p>در این مدت از فیضان سنت (جلد اول) و بیانات عطاریہ و غیرہ درس دادہ شود۔ در آخر برای چند دقیقہ حلقہ یادگیری و یاد دادن آداب و اعمال سنت دایر خواہد شد۔</p>	<p>درس عصر تا مغرب</p>	<p>(16)</p>
<p>تلاش انفرادی برای (12 دقیقہ) انجام خواہد شد۔ روز اول در مورد فضائل نیت قافلہ های مدنی و اہمیت و نیت سفر در راہ خدا بیانی خواہید داشت۔ روز دوم برای نوشتن نام مردم را تشویق کنید و نامشان را بنویسید۔ روز سوم در مورد قربانی ہا بزرگان دین رَحْمَةُ اللَّهِ در راہ خدا را خاطر نشان کردہ و بہ سفر کردن تشویق کنید و بلافاصلہ برای سفر کردن اہتمام کنید۔</p>	<p>اعلان و بیان بعد از مغرب</p>	<p>(17)</p>
<p>بعد از بیان و ملاقات غذا خوردہ ید۔</p>	<p>وقفہ طعام</p>	<p>(18)</p>
<p>7 دقیقہ درس مدنی از فیضان سنت (تخریج شدہ) / سایر رسالہ ہا و کتب امیر اہل سنت درس دادہ شود۔ (برای کسب معلومات بیشتر رسالہ درس مسجد را مطالعہ کنید)</p>	<p>درس مدنی بعد از عشاء</p>	<p>(19)</p>
<p>در موبایل شخصی خویش توسط مموری کارد بہ مذاکرہ مدنی گوش فرا دہید۔ اگر مموری کارد مسیر نبود رسالہ های امیر اہل سنت برای مدت 20 دقیقہ درس دادہ شود۔ بیانات ذمہ داران کہ بہ مکتبہ المدینہ رسیدہ است در آن وقت می توانند بہ آن بیانات نیز گوش فرا دہند۔</p>	<p>حلقہ مدنی</p>	<p>(20)</p>
<p>ہر آن چیزی کہ در جریان روز یاد گرفتہ شدہ،</p>	<p>حلقہ تکرار</p>	<p>(21)</p>

<p>خود امیر قافلہ آن را تکرار کند و اگر کسی از روی خوشی می خواست موارد یاد گرفته شده را بگوید پس با رعایت صبر و حوصلہ از او پرسیدہ شود.</p>		
<p>محاسبہ کردن جمعی، خواندن صَلَوَةُ التَّوْبَةِ، پس از گوش دادن بہ سورہ ملک استراحت کردہ و (19 دقیقه) قبل از صبح صادق بیدار شدہ نماز تہجد ادا شود. آن دستہ از برادران اسلام کہ در مساجد نزدیک برای درس فیضان سنت می روند، قبل از اذان فجر حرکت کنند.</p>	<p>فعالیت های قبل از خوابیدن و بعد از بیدار شدن</p>	<p>(22)</p>
<p>بعد از اذان فجر صدای مدینہ سر خواہم داد.</p>	<p>صدای مدینہ</p>	<p>(23)</p>
<p>از 7 دقیقه تا 12 دقیقه، از میان یکی از این موضوعات: فضائل ذِكْرِ اللَّهِ، بِسْمِ اللَّهِ شریف، تلاوت قرآن و درود شریف، بیانی ارائه شود.</p>	<p>اعلان و بیان بعد از فجر</p>	<p>(24)</p>
<p>بعد از بیان نماز فجر، امیر قافلہ اشتراک کنندگان را بہ صورت حلقہ وار نشانده و بعد از تلاوت 3 آیہ قرآن کریم ہمراہ با ترجمہ کنز الایمان و تفسیر صراط الجنان/ خزائن العرفان/ نور العرفان و پس از خواندن منظم چہار صفحہ از فیضان سنت، با اشتراک کنندگان ہمراہ شدہ و منظوم شجرہ شریف خواندہ شود.</p>	<p>حلقہ مدنی بعد از فجر</p>	<p>(25)</p>
<p>پس از طلوع خورشید بہ نماز های اشراق و</p>	<p>اشراق و چاشت</p>	<p>(26)</p>

چاشت توجہ گردد.		
در قافلہ مدنی 3 روزہ، اشتراک کنندگان یکی از 10 سورہ های آخر را حفظ کنند. در قافلہ های مدنی 12 روزہ و یک ماہہ مدرسۃ المدینہ بالغان ارائہ شود، کہ در آن قاعدہ مدنی بہ طور کامل خواندہ شود.	حفظ کردن 10 سورہ آخری یا حلقہ مدرسۃ المدینہ بالغان	(27)
ساعت 9:00 صبحانہ تناول کردہ و ساعت 9:30 حلقہ مدنی دوبارہ آغاز گردد.	استراحت و صبحانہ پس از اشراق و چاشت	(28)

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٌ

بیان آداب مسجد

خیلے خوب برادرانِ اسلام! اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ بہ برکت سفر در قافلہ مدنی، سعادت سپری کردن شب و روز نصیبمان می شود کہ بہ یقین سعادت بزرگ می باشد. از حضرت سیدنا ابودرداء رضی اللہ عنہ روایت است کہ سرور دو عالم صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّمَ معطر فرمودند: "مسجد خانہ ی ہر شخص متقی (یعنی پرهیزگار) است و ہر شخصی کہ مسجد خانہ اش باشد، اللہ عَزَّوَجَلَّ ضامن مغفرت، رحمت و بہ سلامت گذراندن از روی پل صراط و داخل کردنش بہ بہشت می شود.¹

1. مجمع الزوائد، کتاب الصلاة، باب لزوم المسجد، 2/ 134، حدیث: 2026.

منظور از خانہ ساختن مسجد ہرگز این نیست کہ مسجد را محل زندگی خود اختیار کنید بلکہ منظور این است کہ همانقدر کہ وقتتان را در خانہ سپری می کنید، اوقات خود را بہ کثرت در انجام عبادات در مسجد سپری کنید یا آنگونہ کہ بہ خانہ دل می بندید بہ مسجد نیز دل ببندید!¹

از حضرت سیدنا ابوہریرہ رضی اللہ عنہ روایت است کہ سرور مدینہ، سبب نزول سکینہ صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ارشاد فرمودند: " زمانی کہ بندہ ای مسجد را جای ذکر کردن و نماز خواندن خود بسازد، خداوند متعال چنان از او خوشنود می شود همانطور کہ مردم پس از آمدن شخص گمشدہ خود خوشنود می شوند.²

بہ همان اندازہ کہ ماندن در مسجد اجر و ثواب دارد، بہ همان میزان در مورد بی ادبی و بی احترامی بہ مسجد نیز وعید ہای سختی آمدہ است: از حضرت سیدنا حسن بصری رحمۃ اللہ علیہ روایت است کہ سرور کائنات، شہنشاہ موجودات صلی اللہ علیہ و آلہ وسلم ارشاد می فرمایند: " بر مردم چنان زمانہ ای خواهد آمد کہ در مساجد سخنان دنیوی بر زبان خواہند آورد، تو ہمراہ آنان منشین زیرا آنان با خداوند متعال را با آنها کاری نیست."³

برادران اسلام گرامی! مسجد خانہ اللہ عزوجل است، آباد کردن آن نشانہ ایمان است. بر اساس فرمان قرآنی شخصی کہ بہ مسجد بی ادبی می کند بہ شدت محروم، و کسی کہ آن را ویران می کند بہ شدت ظالم است. بر ہر شخص

1. فیضان نماز، ص 235.

2. ابن ماجہ، کتاب المساجد و الجماعت، باب لزوم المساجد، 1/ 438، حدیث: 800.

3. کشف الخفاء، 2/ 363، حدیث: 3246.

مسلمانی لازم است کہ در رابطہ با آداب مسجد علم حاصل کند و در زمان حاضر شدن در مسجد، آداب مسجد را در نظر بگیرد۔ بخاطر اینکه نشست و برخاست، خواب و بیداری، پخت و پز اشتراک کنندگان در قافلہ های مدنی در مسجد می باشد، بہ همین دلیل بسیار مهم است کہ ہر یک از آنها باید در مورد آداب مسجد و نحوہ استفادہ کردن از اشیاء آن علم حاصل کنند تا اگر در مسجد قیام می کردند، آداب آن را در نظر بگیرند۔

چند مسئلہ مهم دربارہ آداب مسجد

عاشقان رسول و خوش نصیبان سفر کنندہ در قافلہ های مدنی! ہم اکنون مسائل مهمی دربارہ آداب مسجد بیان خواہند شد۔ لطفاً با توجہ کامل گوش دہید۔ اگر ممکن است با خود یادداشت بگیرید:

- (1) مصطفی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می فرمایند: "خندیدن در مسجد، در قبر با خود تاریکی بہ ارمغان می آورد۔" در صورت لزوم لبخند زدن مشکلی ندارد۔
- (2) اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ نقل می فرمایند: "ہر شخصی کہ در مسجد صحبت های دنیوی کند، خداوند متعال چہل سال اعمال نیک او را از بین می برد۔" 2
- (3) نماز خواندن در حالی کہ دہان بوی بد می دہد مکروه است و تا زمانی کہ بوی دہان از بین نرود رفتن بہ مسجد حرام است زیرا سایر نماز گزاران

1. جامع صغیر، فصل فی الحلی بال من هذا الحرف، ص 322، حدیث: 5231.

2. فتاویٰ رضویہ، 16 / 311.

اذیت می شوند و اذیت کردن نماز گزاران عملی حرام است و اگر نماز گزار دیگری نباشد نیز فرشتگان از بوی بد اذیت می شوند.¹

(4) رها کردن ریح (باد معده) در مسجد ممنوع است.

(5) آوردن چنین اطفالی به مسجد که (حتی با وجود بستن پوشک) غالباً گمان می رود که پیشاب و غیره کنند و یا اینکه سرو صدا ایجاد کنند، گناه است.

(6) اگر ممکن بود مشما یا خریطه ای در جیب خود نگه دارید تا بتوانید خس و خاشاک و یا مو و نخ هایی که بر روی فرش مسجد افتاده را در آن بیاندازید. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می فرمایند: "هر شخصی که آنچه را به مسجد آسیب می رساند از آن خارج کند، الله متعال خانه ای برایش در بهشت خواهد ساخت."²

(7) برای جلوگیری از کثیف شدن کف مسجد یا فرش آن از کثیف شدن با عرق و یا آب دهان و غیره، **معتکفین** (مسافریں قافله مدنی) بر چادر شخصی و غیره خودش بخوابند، همچنین برای رفتن به استنجا خانه بدون اجازه گرفتن از مالک اصلی، دمپایی هیچ کسی را نپوشند. (حتی از خواستن آن نیز خودداری کنید)

(8) اگر در مسجد خسی (یعنی حتی ذره ی ناچیزی) نیز افتاده باشد، چنان دردی به مسجد می رسد گویا در چشم انسان چیز کوچکی داخل شده است.³

1. فتاوی رضویہ، 384/7.

2. ابن ماجہ، کتاب المساجد و الجماعات، باب تطہیر المساجد و تطہیہا، 1/419، حدیث: 757.

3. جذب القلوب، ص 222.

(9) ریختن آب و قطرات وضوی کہ از اعضای وضو بر روی فرش مسجد ناجایز و گناہ است.

(10) از کندن و یا خراشیدن چوب در و پنجرہ و یا حصیر پرهیز کنید۔
(در ہمہ جا علی الخصوص زمانی کہ بہ خانہ یا محفل و یا غیرہ می روید بہ این موضوع توجہ کنید۔)

(11) دویدن در مسجد یا با قوت قدم برداشتن، کہ باعث ایجاد صدا شود در مسجد ممنوع است.

(12) در مسجد چیزی را محکم بر فرش نگذارید و یا با چادر خویش چنان فرش را جارو نکنید کہ آوازی ایجاد شود۔

(13) تلاوت کردن و یا نعت و اعلان خواندن با صدای چنان بلندی کہ باعث تشویش نمازگذاران و یا اذیت کسانی کہ خوابیدہ اند شود، گناہ است۔ (در شعار دادن و استفادہ کردن میکروفون در مسجد بہ شدن احتیاط کنید۔)

(14) چنان بیماری کہ کیسہ ادرار برایش تعبیه شدہ یا چنان بیماری دارد کہ از او قطرات مایعات می چکد و خطر آلودہ شدن مسجد یا وسایل آن و غیرہ وجود داشت، ماندنش در مسجد جایز نیست۔

(15) استفادہ کردن کرم های بد بو و یا ذغال و غیرہ برای دور ساختن و از بین بردن پشه و یا جانوران موذی جایز نمی باشد۔ استفادہ از کرم های خوشبو

و یا بی بو جایز است البتہ باید از آلودہ شدن در یچہائے مسجد توسط آن مواد پرهیز کرد.

(16) معمولاً در قافلہ ہای مدنی غذا را خود اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی می پزند. در ہنگام پخت و پز غذا گاہی اوقات بوی ناخوشایند بعضی چیزها بہ مسجد می رسد بہ طور مثال آوردن ماہی بہ مسجد برای پختن ماہی. اگر قصد دارید چنین چیزی را کہ بوی نامطبوعی دارد بپزید، آن را آنقدر دو از مسجد بپزید کہ بوی ناخوشایندش بہ مسجد نرسد.

(17) بعضی اوقات بہ دلایلی مانند تمیز نکردن صحیح سفرہ و یا ظروف و یا تا کردن سفرہ بدون اینکہ سفرہ را تمیز کنید و قرار دادن آن در اسباب و وسایل دیگر، سفرہ بو می گیرد، نگہ داشتن چنین سفرہ ای در مسجد ناجایز می باشد، این حکم برای آن ظروفی نیز می باشد کہ در اثر نشستن و یا صحیح نشستن بوی بدی می دهند.

(18) برای شخص معتکف غذا خوردن جایز است تا زمانی کہ مسجد بہ سبب غذا و غیرہ آلودہ نشود. خارج از مسجد یا در اتاق امام و مؤذن و غیرہ می توان با اجاق گاز خویش غذا بپزید بشرطی کہ دود و یا بو و غیرہ آن بہ مسجد نرسد و هیچ یک از اسباب مسجد آلودہ نگردند.

(19) چکاندن آب وضو در مسجد گناہ است. لہذا پیش از داخل شدن بہ مسجد باید با کشیدن دست بر روی اعضای خیس قطرات آب را دور ساخت و یا اینکہ با پارچہ ای اعضای وضو را خشک ساخت تا اینکہ

قطرات آب وضو در مسجد نچکد۔ این حکم بالعموم برای تمام مسلمانان است و بالخصوص اشتراک کنندگان قافلہ مدنی باید بہ این امر توجہ جدی داشته باشند زیرا اکثر اوقات آنها در مسجد سپری می شود۔

(20) گرفتن ناخن، روغن زدن و یا شانه کردن مو در مسجد، اگر طوری باشد کہ ناخن ها و موهای زائد داخل مسجد نریزد، چنین کاری مشکلی ندارد، اما اگر ترس از ریختن موها و ناخن های زائد وجود داشت، پس اجازه چنین کاری داده نمی شود بلکہ مسجد را باید از ہرگونہ آلودگی و ناپاکی پاک نگاہ داشت۔

(21) برای اینکہ کسانی کہ در قافلہ مدنی شرکت کرده اند، بہ موقع برای نماز از خواب برخیزند، تنظیم کردن صدای ہشدار در موبایل جایز است بشرطی کہ آہنگ موزیکال نباشد۔ بہ یاد داشته باشید تنظیم نکردن آہنگ موزیکال در موبایل تنها مختص مسجد نمی شود بلکہ عموماً ناجایز است۔ و این کار در مسجد شنیع تر و بدتر می باشد۔

(22) اگر شخصی کہ در داخل مسجد خوابیدہ، احتلام شود باید فوراً تیمم کردہ از مسجد خارج شود و پس از غسل کردن وارد مسجد شود۔ البتہ اگر در ماحول مسجد محل غسل کردن وجود نداشته باشد و بیرون رفتن از مسجد خطر جدی وجود داشته باشد و جز ماندن در داخل مسجد چارہ دیگری وجود نداشته باشد، پس بلا تأخیر تیمم کند، در این صورت بودن در داخل مسجد جایز است۔ البتہ با چنین تیممی تلاوت قرآن و یا خواندن

نماز جایز نمی باشد بلکہ برای اینکار باید دوبارہ نیت کردہ تیمم کرد و ہر زمان کہ بیرون رفتن برایش امکان پذیر بود، فوراً از مسجد خارج گردد۔

(23) کسانی کہ در قافلہ مدنی اشتراک کردہ اند تنها حق دارند بہ میزانی کہ معمول است از اشیاء مسجد بہ صورت شخصی استفادہ کنند۔ همانند استفادہ شخصی از پنکہ و لامپ در زمان ہایی غیر از اوقات نماز باید تا حد ضرورت باشد۔ همچنین علاوہ بر وضو کردن نوشیدن آب مسجد نیز جایز است۔ بہتر آن است کہ بخاطر بود و باش قافلہ مدنی در مسجد، خرج اضافہ ای در اثر استفادہ از آب و برق و چیزہای دیگر بر مسجد تحمیل نہگردد۔ اگر چنین معمول باشد شب ہا بعد از نماز تنها یک لامپ از روی ضرورت باید روشن باشد، پس تنها یک لامپ را روشن بگذارید، همچنین اگر معمول است کہ بعد از نماز پنکہ ہا خاموش شوند، اگر بدون پنکہ می توان تاب آورد پس پنکہ ہا را روشن نکنید۔ و در صورت ضرورت بہ پنکہ بہ حد اقل اکتفا کنید۔

(24) بعضی از انواع موارد استفادہ از اشیاء مسجد چنان اند کہ رایج نیست اشتراک کنندگان در قافلہ ہای مدنی از آن استفادہ کنند۔ از لحاظ شرعی استفادہ از این موارد نا جایز است کہ آن وسایل عبارت اند از: (1) پخت و پز با اجاق گاز مسجد۔ (2) اتو کردن لباس ہا۔ (3) شارژ کردن لپتاب شخصی توسط برق مسجد۔ (4) استفادہ کردن فرش مسجد بجای لحاف و تشک۔ (5) روشن کردن بخاری و یا کولر۔ (6) بہ جز از مراکز مدنی، شارژ کردن

موبایل در دیگر مساجد عام، جایی که قافله های مدنی در آن رفت و آمد ندارند.

(25) خوابیدن به نیت اعتکاف در مسجد یا ماحول مسجد برای اشتراک کنندگان در قافله های مدنی جایز است. البته بستن قنات و غیره برای اهل قافله مدنی در مسجد و بخش ها مجاور آن و مسدود ساختن مسیر نمازگزاران یا نشستن در اتاق امام و یا مؤذن طوری که راه ورود و خروج برای خود امام و مؤذن مسدود گردد جایز نیست. البته اگر برای حفاظت اسباب و وسایل و به طور موقتی چنین اقدامی صورت گیرد (یعنی مسجد و یا بخشی از اطراف آن بخاطر بستن قنات و غیره مسدود گردد) که نه باعث اذیت نمازگزاران شود و نه فضای مسجد برای نمازگزاران را تنگ کند، پس چنین کاری جایز است.

(26) اگر شخصی لباسش ناپاک شد و همراهش لباسی بجز همان لباس برای پوشیدن نباشد و یا اینکه لباس دیگری دارد لیکن لباس های ناپاک را در ساک (و یا کیسه) و غیره خود میگذارد و آن ساک در مسجد نگه داشته می شود، پس در این صورت برای دور کردن ناپاکی از آن بخش هایی از لباس که ناپاک شده می توانند از آب مسجد استفاده کنند. در غیر این صورت، شستن لباس های کثیف با آب مسجد ممنوع است.

(27) در صورت فرض شدن غسل می توانند از آب مسجد برای غسل کردن استفاده کنند، همچنین برای غسل نماز جمعه و عیدین نیز اجازه دارند. البته

محض برای خنک شدن بدن و غیره نباید غسل کنند و در جاهایی که مردم با کمبود آب مواجه هستند و یا آب خریدہ میشود، در چنین جاهایی بجز غسل فرض بہ هیچ گونه غسل دیگری اجازہ دادہ نمی شود۔

(28) در زمان استفادہ کردن از وسایل مسجد باید مراقب بود۔ نباید بہ هیچ صورتی بہ آنها ضرری برسد۔ اگر شخصی بہ چیزی از وسایل مسجد از جملہ در و دیوار و یا فرش مسجد ضرر رساند، چنین عملی بسیار ناپسندیدہ است و در برخی موارد حکم چنین خواہد بود کہ باید تاوان دہد۔

اجازہ گرفتن برای مخارج قافلہ مدنی

پس از بیان کردن آداب مسجد، امیر قافلہ باید با توجہ بہ شرایط زیر اجازہ مصرف کردن پول را بدهد:

" بعضی از برادران اسلام در قافلہ مدنی چنین هستند کہ یا پول کمتری می دهند و یا نمی توانند هیچ پولی بدهند۔ تعداد چنین افرادی گاہی کم و گاہی زیاد است۔ اگر چنین برادر مسلمانی در قافلہ مدنی ما حضور دارد، شما اجازہ کامل برای خرج کردن برای آنها دارید حتی اگر ایشان در غذا و غیرہ شریک نباشند۔ همچنین بعضی اوقات برادر اسلامی نزد اهالی قافلہ مدنی آمدہ یا نمازگزار و امام و غیرہ در طعام شریک می شوند۔ اجازہ استفادہ ہر نوع وسایلی کہ از مهمان فقیر و یا ثروتمندی جا می ماند را بہ اهالی قافلہ های مدنی دیگر نیز بدهید۔ "

نکتہ: اگر مخارج قافلہ مدنی را برادر اسلام دیگری فراہم می کند، باید از او اجازه گرفت. همچنین زمانی کہ میخواہید بخاطر مخارج قافلہ مدنی از برادر مسلمان خیری اجازہ بگیری، پس با این الفاظ اجازہ بگیری: "آیا اجازہ می دہید کہ تمام یا بخشی از مخارج اشتراک کنندہ ای در قافلہ مدنی را از مبلغی کہ شما تہیہ کردہ اید پرداخت شود؟ همچنین بعضی اوقات برادر اسلام نزد اہالی قافلہ مدنی آمدہ یا نمازگزار و امام و غیرہ آمدہ در طعام شریک می شوند، آیا اجازہ است مخارج ہرگونہ مہمان غریب و یا سرمایہ داری را از مبلغ تہیہ شدہ توسط شما پرداخت کنیم؟"

مسائل دربارہ خرچہا قافلہ های مدنی

(1) اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی پولی کہ برای پرداخت خرچہا خود بہ امیر تسلیم می کنند، آن چہ شخصی باشد و چہ از طرف مرکز مدنی، تسلیم کردن چنین مقداری در نزد امیر قافلہ حیثیت امانت را دارد. امیر قافلہ در مواردی مانند فراہم کردن غذا و آب و مخارج سفر کہ معمول است اجازہ مصرف کردن دارد. اما اجازہ ندارد مصارف غیر معمولی مانند خریدن عطر، تسبیح و کلاہ و غیرہ بہ عنوان ہدیہ از سوی اہل قافلہ داشتہ باشد.

(2) برای تأمین خرچہا قافلہ مدنی اگر تمام مبلغ از سوی خود اشتراک کنندگان در قافلہ مدنی تہیہ شدہ باشد، پس در صورتی استفادہ آن برای مصارف غیر معمول (مثلاً دعوت خصوصی یک شخص و یا خریدن ہدایا و غیرہ از سوی اہالی قافلہ مدنی) مجاز است کہ تمام اشتراک کنندگان بہ این

کار رضایت داشته باشند۔ اگر بعضی رضایت دہند و بعضی نہ دہند پس پول باید از سهم کسانی کہ بہ مصارف غیر معمول رضایت می دہند مصرف شود۔ و پول نباید از سهم کسانی کہ ممانعت میکنند مصرف گردد۔

(3) اگر مخارج قافلہ مدنی از پول شخصی پرداخت نشود بلکہ توسط مرکز مدنی پرداخت می شود و یا اینکه شخصی پول را بہ مسافریں موجود در قافلہ مدنی دادہ باشد، پس در این صورت حتی با رضایت شرکت کنندگان در قافلہ مدنی نیز مصارف غیر معمول جایز نیست و کسی کہ پول را دادہ صراحتاً و یا بنا بہ دلایلی عموماً اجازہ بہ مصارف غیر معمول را نمی دہد۔

(4) اگر در قافلہ مدنی بخشی از پول، پول شخصی اشتراک کنندگان قافلہ باشد و بخش دیگر از سوی مرکز مدنی پرداخت شدہ باشد، در این صورت بجز اہل قافلہ مدنی جایز نیست دیگر اشخاص را در خوردن غذا شریک ساخت۔ بہ همین صورت اگر بعضی از افراد چنین باشند کہ پولی برای ہزینہ های قافلہ پرداخت نکرده اند، شامل کردن چنین اشخاص دو حالت دارد: حالت اول این است کہ اشخاصی دیگر با پول شخصی خود مخارجشان را پرداخت کنند۔ حالت دوم این است کہ مصارف آنها توسط مرکز مدنی پرداخت شود۔

(5) چنین شرکت کنندگانی کہ مخارجشان از سوی مرکز مدنی تأمین می گردد، جایز نیست کہ پس از گرفتن مبلغ ہمراہ با قافلہ های مدنی سفر نکنند و یا جایز نیست کہ تمام مبلغ را بہ یکبارہ خرج کردہ و بہ خانہ خود بروند۔

ہمچنین ناجائز است کہ اشخاص مراجعہ کنندہ بہ مرکز مدنی مبلغ را با یکدیگر تقسیم کردہ و بہ ہر سوی کہ بخواند و ہمچنین عمل نکردن بہ جدول قافلہ ہای مدنی، و سپری کردن ایام قافلہ ہا مدنی را در رفت و آمد جایز نمی باشد۔ تمامی این امور دروغ، فریب و خیانت محسوب می شود کہ ناجائز و حرام می باشند۔ ہمچنین این نوعی استفادہ غلط از نفقہ می باشد بہ ہمین دلیل در کنار توبہ کردن از سایر گناہان باید تاوان مبلغ ضایع شدہ را نیز بدهند۔

(6) اگر اشتراک کنندہ ای در قافلہ مدنی بہ بیماری خاصی مبتلا شد و یا دچار حادثہ ای شد، جایز نیست کہ مصارف علاج و دیگر مصارفش بدون اجازہ شریکان دیگر (زمانی کہ پول شریکان شخصی باشد) پرداخت شود۔ اما اگر پول شخصی نباشد بلکہ پول مرکز مدنی باشد، پس لازم است از مرکز مدنی اجازہ گرفتہ شود۔ بہ خاطر داشتہ باشید کہ این حکم مسئلہ شرعی است۔ اما اخلاق و جوانمردی تقاضا می کند تا تمام شریکان من حیث یک برادر مسلمان، برادری را کہ بہ بیماری مبتلا شدہ و دچار حادثہ ای شدہ تا حد امکان کمک کنند۔ ہدف اصلی سفر کردن در قافلہ مدنی خیر اندیشی و نیکی است پس خیر اندیشی نسبت بہ کسانی کہ ہمسفران ہستند باید بیشتر از دیگر اشخاص معمولی باشد۔

(7) در پایان سفر قافلہ مدنی اگر مقداری از پول مشترک و یا وسایل باقی ماندہ باشد، پس تمام کسانی کہ مبلغ را پرداخت کردہ اند در آن شریک ہستند۔ اگر تمام شرکاء بہ اندازہ مساوی پول پرداخت کردہ اند کہ در این

صورت حق برابری در آن دارند و اگر شخصی مبلغ کم و شخصی مبلغ زیادی پرداخت کرده باشد پس به تناسب مبلغی کہ پرداخت کرده اند شریک هستند و آن ہا ہر گونہ کہ بخواہند می توانند آن مقدار را استفادہ کنند۔ امیر قافلہ و یا ہیچ شریک دیگری حق ندارد بدون اجازہ از شرکای دیگر آن مبلغ و یا وسایل باقی ماندہ را صدقہ دہد و یا بہ کسی بدهد۔ بلکہ بر آنها لازم است تا مبلغ باقی ماندہ را پس دادہ و بہ عطیات مرکز مدنی تسلیم کنند۔

معلوماتی درباره مسافت شرعی

پس از جمع کردن خرچہا اگر قافلہ مدنی از شہر خارج می شود پس امیر قافلہ لازم است کہ تمام معلومات درباره مسافت شرعی را حاصل کند و بہ تمام اشتراک کنندگان بگویند کہ آیا آنها مسافر هستند یا مقیم و اگر مسافر هستند کہے را باید قصر بخوانند۔ برای سہولت امیر قافلہ چند احکام مسافر در اینجا بیان می شود۔ امیر قافلہ بہ خوبی این بخش را مطالعہ کند۔ (برای احکام تفصیلی سفر، نماز مسافر را مطالعہ فرمایید) آن مسافر قافلہ مدنی کہ 92 کیلومتر و یا بیشتر از آن سفر می کند (مبدأ شروع سفرش چہ خانہ اش باشد و چہ محل اقامتش) باید درباره مسائل سفر و مسائل ضروری دیگر مربوطہ را یاد بگیرد۔ بالخصوص این کہ "چہ شخصی کہے مسافر محسوب می شود؟" نماز قصر از کجا شروع و چہ کہے پایان می پذیرد؟ چہ نماز ہایی را باید قصر کند و چہ نماز ہایی را نباید قصر کند؟ اگر نماز فرض و واجب را در بر مرکب ادا کند آیا نمازش صحیح است یا خیر؟"

(1) شرعاً مسافر کسی است کہ از محل اقامت خود مثلاً شہر و روستای خود خارج شود و ارادہ طی کردن مسیری بہ اندازہ 57 و نیم مایل (تقریباً 92 کیلومتر) را داشتہ باشد۔ کسی کہ شرعاً مسافر است، واجب است نماز فرضی را کہ چہار رکعت است را قصر خواندہ یعنی بجای چہار رکعت، دو رکعت بخواند۔ البتہ زمانی کہ بہ شکل انفرادی نماز می خواند۔ البتہ اگر شخص مسافری پشت سر امام مقیم صحیح العقیدہ ای نماز را بہ جماعت ادا می کند، پس در این صورت باید چہار رکعت را بطور کامل خواندہ و نماز را قصر نسازد۔

(2) حکم قصر خواندن نمازهای انفرادی از زمانی لازم می گردد کہ شخص از آبادی و محل اقامت خود خارج شود (یعنی اگر در شہر زندگی می کند از شہر خارج شود، اگر در روستا زندگی می کند از روستا خارج شود۔ و برای شخصی کہ در شہر زندگی می کند حتی لازم است تا از آبادی های اطراف و متصل بہ شہر نیز باید خارج شود) و تا زمانی ادامہ دارد کہ بہ محل اقامت خود باز نگردد و یا نیت اقامت 15 روز کامل در یک آبادی را نداشته باشد و زمانی کہ بہ محل اقامت خود باز گردد و یا در یکی از آبادی ها برای اقامت 15 روزہ نیت کند، در این صورت نماز را نباید قصر بخواند، بلکہ باید نماز را بطور کامل یعنی چہار رکعت بخواند۔

(3) اگر شخصی بہ نیت سفری بہ طول 92 کیلومتر از خانہ خارج شود اما قبل از آن (یعنی قبل از آن کہ سفر 92 کیلومتری طی شود) نیت برگشتن را کند و

از ادامه دادن مسیر خودداری کند، در این صورت او مسافر نخواهد بود. لهذا نباید نمازهای انفرادی خود را قصر بخواند بلکه باید بطور کامل ادا کند.

(4) در قصر خواندن نماز نیت هر یک از شرکت کنندگان برای خودشان معتبر است، نیت مجلس یا امیر قافله اعتباری ندارد.

(5) بعضی اوقات در صورت حاضر نبودن امام، مردم یکی از اهالی قافله مدنی را به امامت پیش می کنند و اکثر اوقات شرکت کنندگان در قافله مدنی شرعاً مسافر می باشند، در این صورت اگر شخص مسافری امامت کند و بنا بر نامعلوم بودن مسئله به جای دو رکعت، چهار رکعت کامل نماز داد، پس در این صورت نماز فرض مقتدیان مقیم ضایع می گردد.

بالفرض اگر امام درباره مسئله آگاهی داشت و پس خواندن دو رکعت سلام دهد پس مقتدیان از روی نا آگاهی پریشان می شوند و بعضی اوقات نماز را نیز فاسد می کند لهذا بهتر این است که اهالی قافله مدنی نمازهای چهار رکعتی را امامت نکنند. بله اگر امام شایسته ای یافت نمی شد، باید قبل از نماز مردم را در مورد مسئله به خوبی آگاه ساخت (که من مسافر هستم، بعد از دو رکعت سلام می دهد، و مقتدیانی که مقیم هستند نباید سلام دهند بلکه باید ایستاده و دو رکعت باقی مانده را طوری بخوانند که ساکت بمانند و به اندازه خواندن سوره فاتحه خاموش باقی بمانند) و امام پس از خواندن دو رکعت و پس از سلام دادن نیز با صدای بلند بگوید که من مسافرم و شما نماز خود را تکمیل کنید.

(6) بدون عذر شرعی نمی توان نماز فرض، واجب و یا نماز سنت صبح را در رواں اتوبوس و یا قطار خواند. اگر عذر شرعی وجود داشت و اگر مجبور بودید نماز را در اتوبوس و یا قطار در حال حرکت بخوانید، پس اگر امکان داشت رو به قبله نماز بخوانید و گرنه می توانید در هر جهتی که ممکن بود نماز بخوانید لیکن بعداً باید نماز را دوباره بخوانید.

(7) اگر کسی شرعاً باید نماز را قصر می خواند اما او نماز را کامل خواند، باز گشت نماز بر او واجب است.

سامان قافله مدنی

اکنون امیر قافله قبل از حرکت سامان قافله مدنی را خریده، اگر پیش از پیش سامان قافله مدنی وجود داشت پس باید سامان را به خوبی بررسی کند. مبدا از سامان یا ساک بوی بدی به مشام برسد چرا که اگر بوی بد بدهد بردنش به مسجد درست نیست. قافله های مدنی 3 روزه و 12 روزه از سامان یکبار مصرف استفاده کنند.

شرح سامان قافله مدنی

شماره	شرح سامان	تعداد سامان
1	سفره	7 عدد
2	بشقاب	20 عدد

20 عدد	فنجان چای	3
4 عدد	لیوان آب	4
2 عدد	بطری آب	5
1 عدد	ساک برای نگہ داشتن سامان	6

نکتہ: از طرف شعبہ قافلہ مدنی سفر کردن در قافلہ مدنی بدون سامان قافلہ مدنی مجاز نیست.

اعلان پس از رسیدن به مسجد

امیر قافلہ قبل از رسیدن به مسجد مورد نظر این اعلان را کند کہ:
ای برادران اسلام گرامی! برای داخل شدن به مسجد این نیت ها را کنیم:
(1) زیارت مسجد را می کنم. (2) زمان وارد شدن به مسجد با پای راست داخل شده و هنگام خارج شدن به اتباع سنت با پای چپ خارج می شوم.
(3) دعاهای مسنون وارد شدن و خارج شدن از مسجد را می خوانم (همراه با خواندن درود شریف در ابتدا و در آخر). (4) اعتکاف می کنم (برای چنین اعتکافی روزه شرط نیست و چنین اعتکافی می تواند حتی برای یک لحظہ باشد). (5) با مسلمانان سلام و مصافحہ، **أَمْرٌ بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهْيٌ عَنِ الْمُنْكَرِ**

(یعنی امر بہ انجام اعمال نیک و نہی از انجام اعمال بد) خواہم کرد۔ (6) با خواندن نماز با جماعت بركات قُرب با مسلمانان را حاصل می کنم۔
نکتہ: قبل از داخل شدن بہ مسجد سامان خود را گرد گیری کنید و طوری در مسجد قرار دهید کہ برای نماز گزاران مزاحمت ایجاد نکند، جای دیگر نماز گزاران را نگیرد و صف قطع نشود و برای نماز گزاران هیچ نگرانی بہ وجود نیآورد۔

فارغ شدن از استنجاء و وضو

بعد از قرار دادن سامان و فارغ شدن تمام شرکاء از استنجاء و وضو و غیرہ، ہر زمانی کہ موقع فارغ شدن از استنجاء و وضو بود امیر قافلہ چنین اعلان کنید:

اکثر اوقات در جریان روز با وضو باشید۔ البتہ پس از وضو کردن پاها را در وضو خانہ بہ خوبی خشک کنید۔ راہ رفتن با پاہای خیس فرش مسجد را آلودہ و زشت و بد نما می سازد۔ بعد از وضو کردن حتی یک قطرہ ہم از اعضای وضو بر فرش مسجد نچکد۔¹ (بہ خاطر داشتہ باشید! چکیدن قطرات آب از اعضای وضو بر روی فرش مسجد ناجایز است)۔

نیت های داخل شدن بہ بیت الخلا

1. فیضان سنت، باب دعوت بہ نیکی، 2 / 418۔

(1) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ را خواندہ، سر را پوشاندہ و با خواندن درود شریف در ابتدا و در انتہا دعای مسنون را بہ اتباع سنت می خوانم و با پای چپ داخل می شوم (2) در صورت برہنہ کردن عورت از رخ و یا پشت کردن بہ قبلہ پرهیز می کنم. (3) در ہنگام خارج شدن بہ اتباع از سنت با پای راست خارج می شوم. (4) پس از خارج شدن با خواندن درود شریف در ابتدا و در انتہا دعای مسنون را می خوانم (5) اگر در استنجاء خانہ یا بیت الخلا صفی تشکیل شدہ و ازدحام بود، صبر کردہ و منتظر نوبت خویش می باشم. (6) اگر کسی ضرورت عاجل برای رفتن بہ بیت الخلا داشت و من ضرورت عاجل نداشتم و یا ہیچ نگرانی از فوت شدن نماز وجود نداشتم، فداکاری کردہ نوبتم را بہ او می دہم. (7) با در زدن مکرر باعث آزار و اذیت شخصی کہ در داخل است نمی شوم. (8) اگر من داخل بودم و شخصی مکرر در می زد، صبر خواہم کرد. (9) بر روی در و دیوار چیزی نمی نوایسم و چیزہایی کہ روی آن نوشتہ را نمی خوانم.

نیت های وضو

(1) بخاطر بجا آوردن حکم الہی وضوی کنم. (2) بِسْمِ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ می گویم. (3) بہ اتباع سنت مسواک میزنم. (4) و با این کار دہان را برای ذکر و

دروود پاکیزہ می کنم. (5) از مکروہات و از اسراف کردن آب پرهیز می کنم.
 (6) بہ فرائض، سنن و مستحبات توجہ می کنم. (7) در جریان شستن ہر
 عضو درود شریف می گویم. (8) پس از اتمام وضو این دعا را می خوانم: "
اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ. یعنی ای اللہ عَزَّوَجَلَّ! مرا در زمرہ
 توبہ کنندگان و پاکان قرار بده. (9) بہ سمت آسمان دیدہ و کلمہ شہادت و
 سورہ القدر را می خوانم. (10) در آخر برای طہارت باطنی از گناہان خویش
 توبہ می کنم.¹

جدول مشروح قافلہ مدنی

در قافلہ مدنی جدول با مشورت مدنی شروع شدہ است.

تکرار جدول و اعلانات، حلقہ مشورت مدنی: (9:30) تا (9:56)

زمانی کہ بہ مسجد رسیدید بہ نیت با وضو بودن، وضو کردہ و اگر زمان
 مکروہ نبود، تحیة الوضو و تحیة المسجد را ادا کنید (بہ خاطر داشتہ باشید کہ
 تحیة المسجد روزی یک بار باید ادا می شود) اگر خستہ ہستید آرا بنشینید،
 در غیر این صورت جدول را با (5 دقیقہ) تلاوت و نعت آغاز کنید.

نیت های تلاوت کردن

قبل از تلاوت کردن امیر قافلہ اینگونہ دیگران را تشویق کند: ای برادران
 اسلام گرامی! اکنون قرآن کریم تلاوت می شود، بہ آن گوش دادہ و بشنوید و

1. نسخہ ای برای افزودن ثواب، ص 6.

در جریان تلاوت نہ صحبت کنید و نہ اشاره دهید. همچنین اینگونه برای گوش دادن به تلاوت نیت کنید: ﴿ برای خوشنودی خداوند متعال به احکام قرآنی عمل کرده، به آن گوش سپرده و با توجه خاص و با سکوت تمام به تلاوت گوش می‌دهم. ﴿ اگر در اختیارم بود و اگر در خود اخلاص یافتم به حکم حدیث عمل کرده اشک خواهیم ریخت و اگر چنین ممکن نبود تظاهر به گریه کردن کرده و تلاوت را گوش میکنم.¹

مسئله مهم: بعد از درس عشاء سوره الملک تلاوت می‌گردد، به همین صورت تمام حلقه‌ها با تلاوت کلام پاک آغاز می‌گردد. کسانی که برای گوش دادن نشسته‌اند، گوش دادن به تلاوت قرآن مجید برایشان فرض است، در این دوران صحبت کردن با یکدیگر و غیره جایز نیست. همچنین تلاوت سوره ملک و یا تلاوت در ابتدای جدول به شخصی سپرده شود که بتواند مخارج حروف قرآن کریم را به خوبی ادا کند. در غیر این صورت از امام و یا مؤذن خواسته شود تا تلاوت کند.

نیت‌های خواندن و گوش دادن نعت شریف

پس از تلاوت و قبل از خواندن و گوش دادن به نعت شریف، امیر قافله چنین نیت آموزد:

﴿ برای رضای خداوند متعال و رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، با وضو ﴿ با چشم بسته ﴿ با سری خم شده ﴿ گنبد خضراء بلکه مکین گنبد خضراء

1. نسخه ای برای افزودن ثواب، ص 25.

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را تصور کرده و نعت شریف را خوانده و گوش می دهم. ❀ اگر گریه ام می گرفت و ترس از ریا کاری وجود داشت به جای توقف گریه تلاش می کنم که ریا کاری نکنم. ❀ اگر کسی را دیدم که گریه می کند، بدگمانی نخواهم کرد.¹ پس از آن امیر قافله مشورت مدنی را آغاز کند، درباره امور مختلف مشورت کند. (به طور روزمره ساعت نه و نیم صبح قبل از مشورت مدنی برای مدت (5 دقیقه) اینگونه به تلاوت و نعت توجه کنید.)

نیت های مشورت کردن و مشورت دادن مدنی

پس از شنیدن نعت شریف امیر قافله چنین نیت کند: ❀ به سنت مشورت کردن مدنی عمل کرده و برای دادن یک مشورت خوب مدنی صبر می کنم. ❀ از شکستن دل شخصی که مشورت ناقصی می دهد پرهیز می کنم. ❀ اگر پس از عمل کردن به مشورت یک شخص ضرری به ما رسید، آن شخص را مسئول این ضرر نخواهم دانست. ❀ اگر کسی از من مشورت مدنی خواست با حفظ امانت داری مشاوره مدنی صحیحی خواهم داد. ❀ اصرار به عمل کردن به مشورت مدنی خویش نمی کنم و اگر به آن عمل نشد اظهار نارضایتی نخواهم کرد.² مشورت مدنی به سه بخش تقسیم شده: (1) تکرار جدول (2) تکرار اعلانات (3) تقسیم کردن مسئولیت های درس و بیان و غیره توسط مشورت مدنی.

1. نسخه ای برای افزودن ثواب، ص 26.

2. نسخه ای برای افزودن ثواب، ص 34.

اکنون امیر قافلہ خود جدول را تکرار کند.

(1) تکرار جدول

در قافلہ های مدنی 3 روزه امیر قافلہ به گونه ای جدول را تکرار کند کہ تمام اشتراک کنندگان جدول را بفہمند. نہ چنان سریع تکرار شود و نہ چنان آہستہ کہ اشتراک کنندگان خستہ شوند. در قافلہ های مدنی 3 روزه تکرار جدول تنها توسط امیر قافلہ صورت گیرد. در قافلہ های مدنی 12 روزه و یک ماہہ می توان توسط سایر برادران مسلمان با تقوا جدول را تکرار کرد. اگر از میان شرکت کنندگان کسی می خواهد تکرار کند بہ او اجازہ بدہید لیکن بہ زور از کسی نخواہید کہ این کار را کند، اگر از میان شرکت کنندگان کسی جدول را تکرار می کرد، امیر قافلہ در زمان تکرار کلامش را قطع نکند. تکرار جدول اینگونہ صورت می گیرد:

اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ عَزَّوَجَلَّ حلقہ های مشورت مدنی دایر می گردند، اِنْ شَاءَ اللّٰہُ تا ساعت 12 و نیم عمل تعلیم و تعلم جاری می باشد. پس از آن مطابق سنت نشستہ و غذا تناول خواہد شد، (در ماہ رمضان المبارک در این جا در مورد تناول غذا صحبت نکنید) پس از آن نگاہ ہا را پایین انداختہ، بہ مسلمانان سلام کردہ و در جایی مزدحم با توجہ بہ حقوق عامّہ، در چہار راہی درس دادہ خواہد شد.

برای ادای نماز ظہر فوراً خود را آمادگی گرفتہ در مسجد در صف اول ہمراہ با تکبیر اولی با جماعت نماز ظہر ادا خواہد شد. پس از نماز ظہر سعادت

درس دادن یا شنیدن درس حاصل خواهد شد. سپس **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** عمل تعلیم و تعلم انجام خواهد شد، پس از آن تا مدتی زمان وقفه و استراحت خواهد بود، سپس قبل از نماز عصر آماده شده و در صف اول مسجد همراه با تکبیر اولی با جماعت نماز عصر ادا خواهد شد. پس از نماز یکی از برادران مسلمان اعلان خواهند فرمود سپس **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** بیان صورت خواهد گرفت. پس از بیان برای حاصل کردن سعادت دوره محلی (از مسجد بیرون رفتن و دعوت دادن مردم به نیکی) خارج می شویم. در آن زمان در داخل مسجد نیز سلسله دروس جاری خواهد بود، تقریباً ده دقیقه قبل از اذان مغرب به مسجد باز خواهیم گشت و پس از فارغ شدن از استنجاء وضو در زمان اذان و اقامت سکوت کرده و جوابش را می دهیم و همراه با تکبیر اولی و با جماعت نماز مغرب را ادا خواهیم کرد. (روز پنجشنبه از مغرب تا اشراق چاشت جدول قافله مدنی و همچنین اشتراک در اجتماع هفته وار و اعتکاف شب خواهد بود) پس از نماز یکی از برادران مسلمان اعلان خواهد کرد. سپس **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** بیان خواهیم داشت. پس از بیان (12 دقیقه) سعادت تلاش انفرادی حاصل خواهد شد، پس از آن مطابق سنت نشسته و طعام تناول خواهد شد، سپس قبل از اذان عشاء برای نماز آمادگی گرفته در صف اول مسجد همراه با تکبیر اولی نماز عشاء با جماعت ادا خواهد شد، پس از نماز درس داده خواهد شد، پس از درس سوره ملک تلاوت خواهد شد. سپس تعدادی از برادران مسلمان برای (12 دقیقه) بیرون رفته سعادت تلاش انفرادی را حاصل خواهند کرد و پس از آن **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** حلقه مدنی

دایر خواہد شد۔ پس از آن حلقہ تکرار خواهد بود و پس از آن نوافل صلاۃ التَّوْبہ ادا خواهد گردید۔ پس از آن تمام برادران اسلام سعادت گذاشتن سر بر بالشت و خوابیدن مطابق سنت را حاصل خواهند کرد و دعای خواب را خوانده خواهند خوابید۔

در وقت مناسب برادران اسلام کہ می خواهند بہ نماز تہجد برخیزند را از خواب بیدار کنید۔ برادران اسلام خوش بخت سعادت خواندن نماز تہجد را حاصل خواهند کرد سپس مشغول ذکر کردن و درود خواندن خواهند شد۔ پس از اذان فجر برای حصول سعادت صدای مدینہ برادران اسلام بیرون از مسجد تشریف خواهند برد۔ دہ دقیقہ قبل از نماز جماعت فجر بہ مسجد برگشتہ و سنّت قبل از نماز ادا خواهد شد و پس از آن در صف اول مسجد ہمراہ با تکبیر اولی نماز فجر با جماعت ادا خواهد شد، پس از نماز یکی از برادران اسلام اعلان خواهد کرد و سپس بیان صورت خواهد گرفت، پس از آن **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** عمل تعلیم و تعلم انجام خواهد شد۔ سپس تمام برادران مسلمان سعادت خواندن نوافل اشراق و چاشت را حاصل خواهند کرد۔ سپس وقفہ ای برای استراحت خواهد بود۔ ساعت 8:45 تمام برادران اسلام از خواب بیدار خواهند شد۔ تمام برادران اسلام از استنجاء وضو فارغ شدہ ساعت 9:00 صبحانہ خواهند خورد و **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** ساعت نہ و نیم بہ ہمین منوال حلقہ مشورت مدنی آغاز خواهد شد۔

تکرار جدول در زمان بازگشت

امیر قافلہ باید مطابق با جدول برنامه ریزی روزمرہ جدول را تکرار کند، اینگونه نباشد کہ جدول از ظہر آغاز گردد و تکرار ساعت 9:30 شروع گردد و اگر بازگشت در مغرب یا عشاء یا ہر زمانی دیگری صورت می گیرد تا زمانی کہ زمان تکرار جدول فرا نرسیدہ، جدول تکرار نشود. بالخصوص در آخرین روز امیر قافلہ باید پس از تکرار جدول، در مورد جدول برنامه ریزی بازگشت نیز اینگونه مطلع سازد: آہ! امروز آخرین روز قافلہ مدنی ما می باشد و **إِن شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** و بازگشت قافلہ ما بہ سمت دارُ السُّنَّہ خواهد بود، جایی کہ ما کارہایی را کہ در قافلہ مدنی کردہ ایم را ارائه می دہیم و سپس ہر کس بہ خانہ خویش می رود. **إِن شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**.

(2) تکرار اعلانات

بعد از تکرار جدول امیر قافلہ درباره اہمیت اعلانات سخن بگوید و از میان گل های مدنی اعلان های روزانہ چند مورد از گل های مدنی را ارائه کند. (گل های مدنی اعلانات در ادامہ این رسالہ خواهد آمد) در روز نخست فضیلت اعلان و 3 مورد از گل های مدنی اعلان را حفظ کنید (گل مدنی شماره 1، 2، 3). در روز دوم از میان انعامات مدنی دو مورد را ذکر کنید و دو مورد دیگر از گل های مدنی اعلان را حفظ کنید (گل مدنی شماره 4، 5). روز

سوم از میان انعامات مدنی دو مورد و دو مورد دیگر از گل های مدنی اعلان را حفظ کنید (گل مدنی شماره 7،6).

فضیلت اعلان کردن

برادران اسلام گرامی! اعلان نوعی بیان است. اگر می خواهیم بیانی ارائه دهیم باید قبل از آن اعلان کردن را یاد بگیریم. اعلان کردن نیز یکی از اقسام دعوت به نیکی است. طوری که اگر در نتیجه اعلان کردن شخصی برای شنیدن بیان بنشینند و به بیاناتی که یاد می گیرد عمل کند، پس خداوند متعال از فضل خود برای کسی که اعلان کرده ثواب برابری عطا می کند.

إِنَّ مَاءَ اللَّهِ عَذْوَجَلًا. سیدنا امام محمد غزالی رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ نَقَلَ مِی فرمایند که حضرت سیدنا موسی عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ به بارگاه الهی عرض کردند: "ای خداوند سبحان! اگر شخصی برادر خویش را به انجام عمل نیک بخواند و از عمل بد منع کند، پاداش او چیست؟" فرموده شد: "من بخاطر هر سخنش ثواب یک سال عبادت را می نویسم و از اینکه او را در دوزخ عذاب دهم حیا می کنم."¹

آداب اعلان کردن

بخاطر اینکه اعلان کردن نیز نوعی دعوت به نیکی می باشد لهذا در نظر داشتن آداب آن نیز بسیار مهم است.

1. مکاشفة القلوب، الباب الخامس عشر... الخ، ص 48، دعوت به نیکی، ص 231.

(1) برای کسی که اعلان می کند نیاز است که در صف اول نزدیک به امام و در سمت راست اقامت گوینده نماز را ادا کند.

(2) زمانی که امام سلام داد آن برادر مسلمان که قرار است اعلان کند بایستد و رخس را رو به قبله شریف کرده و با توجه به تعداد نماز گزاران صدای خود را بلند کرده و اعلان کند. البته به این موضوع توجه کند که چنان صدای بلندی نداشته باشد باعث تشویش نماز گزاران گردد.

(3) اعلان کردن برای بیان حیثیت معرفی کردن و شناخت را دارد. طوری که هر چقدر اعلان به شیوه خوبی انجام شود، به همان اندازه شنوندگان در مورد شنیدن بیان متأثر می شوند و اگر نحوه ی اعلان کردن نامناسب باشد و یا اینکه اعلان سریع انجام شود، ممکن است شنوندگان به همان نحو درباره بیان تحت تأثیر قرار بگیرند.

(4) اعلان کننده چادر خود را پایین گذاشته و همانند نماز دست ها را نیندد.

(5) حفظ کردن اعلان پیش از پیش نیز لازم است.

(6) شخصی اعلان کند که در جدول تعیین شده است.

(7) اعلان باید به شیوه ای قابل فهم انجام شود.

امیر قافله گل مدنی اعلان را دیده بیان کند و سپس در جریان مشورت مدنی در جلو بایستد و اعلان کند، سپس به اشتراک کنندگان چنین عرض کند: " شما نیز تلاش کنید که تا اینچنین اعلان را تکرار نمایید." لیکن امیر

قافلہ کسی را وادار بہ اینکار نکند۔ اکنون اشتراک کنندگان اعلان عصر را تکرار کنند سپس امیر قافلہ ایستادہ و اعلان مغرب را تکرار کردہ و نشانشان دہد، سپس اشتراک کنندگان اعلان را تکرار کنند۔ و بہ ہمین منوال اعلان فجر را تکرار کنند۔ اعلانات عبارت اند از:

اعلان فجر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

"برادران اسلام گرامی! اکنون و پس از دعا کردن اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ بیانی سرشار از سنت ارائه خواهد شد، تشریف داشته باشید و ثواب زیادی کسب کنید۔"

اعلان عصر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

"در منطقه شما برای دعوت بہ نیکی بہ کمک شما نیازمندیم۔ لطفاً پس از دعا کردن تشریف داشته باشید و ثواب زیادی کسب کنید۔"

اعلان مغرب

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

"برادران اسلام گرامی! اکنون و پس از دعا کردن **إِنَّ هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ** بیانی سرشار از سنت ارائه خواهد شد، تشریف داشته باشید و ثواب زیادی کسب کنید."

(3) تقسیم کردن ذمه داری ها

پس از تکرار اعلانات امیر قافله در مورد درس و بیان و ذمه داری های رفتن به مساجد دیگر در فجر و ظهر همراه با رفقاء برای درس دادن و غذا پختن مشورت مدنی کرده و ذمه داری ها را تقسیم کند. غذا را از اشراق و چاشت تا قبل از حلقه مشورتی آماده کنید. همچنان غذای دو وعده را در یک وعده بپزید. به طور روزمره ذمه داری ها را تبدیل کرده بسپارید. این طور نباشد که ذمه داری شستن ظروف و یا غذا پختن به طور خاص بر عهده برادر اسلام خاصی گذاشته شود. یکی از برادران اسلام باید ذمه داری که حتماً در وقت وقفه و استراحت ذمه داری حفاظت از سامان و غیره را بر عهده بگیرد.

9 عملی که درباره آن مشورت مدنی انجام می شود

برادران گرامی اسلام! در قافله مدنی درباره این 9 عمل مشورت مدنی انجام می شود: (1) درس در چهار راهی (2) درس ظهر (3) اعلان عصر (4) بیان عصر (5) اعلان مغرب (6) بیان مغرب (7) درس عشاء (8) اعلان فجر (9) بیان فجر. درباره این 9 عمل از هر یک از اشتراک کنندگان قافله مدنی

تنہا در مورد یک مشورت گرفته شود، مشورت مدنی باید همانند یک مشورت باشد پس از لطیفہ گوی و مزاح کردن پرهیز کنید.

طرز العمل گرفتن مشورت مدنی

✽ برادر اسلام کہ می خواهد مشورت مدنی بدهد در مورد مشورت خویش از روی تواضع لفظ "مشورت ناقص" را استفاده کند. ✽ زمانی کہ در مورد یکی از ذمہ داری ها مشورت مدنی می دهید علاوه بر خود در مورد سایر اشتراک کنندگان قافلہ مدنی نیز مشاورہ بدهید. ✽ زمانی کہ در مورد دادن ذمہ داری به برادری اسلام مشورت داده شد، اگر واقعاً حاضر به انجام آن ذمہ داری بود پس **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** بگوید. ✽ در حضور دیگران در مورد اظهار نیت خویش احتیاط کنید. اگر قلباً نیت انجام کاری را نداشتید با این وجود خود را در تنگنا قرار نداده و چنان وانمود نکنید کہ دیگران احساس کنند کہ این شخص نیت انجام این عمل را دارد، این عملی دروغ و فریب است. لہذا اگر کسی در مورد شما مشورت مدنی داد و شما ارادہ انجام آن کار را نداشتید، پس **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ** نیز نگویند. ✽ بہ همین صورت کسانی کہ می گویند: "من ہر زمانی برای انجام ہر کاری حاضر ہستم." باید در دل خویش در این بارہ تفکر کنند. ✽ باید بہ این صورت از جانب مقابل مشورت مدنی گرفت مثلاً امیر قافلہ از اشتراک کنندگان چنین سوال کند: "برادر گرامی آقای شاکر لطفاً مشورت مدنی بدهید کہ درس ظہر توسط کدام یک از برادران اسلام داده شود؟" سپس برادر شاکر چنین عرض کند: "مشاورہ ناقص من این است

کہ درس ظہر توسط برادر خلیل داده شود۔ باز ہم ہر طور خودتان صلاح می دانید۔" ❁ سپس امیر قافلہ در مورد اعلان عصر از یکی از برادران اسلام دیگر مشاورہ مدنی بگیری۔ ❁ بہ ہمین صورت نوبت بہ نوبت از ہر برادر اسلام مشاورہ مدنی گرفتہ شود۔ این کار باعث افزایش صبر و حوصلہ شخصی کہ مشاورہ مدنی می دہد و شخصی کہ در موردش مشاورہ مدنی دادہ شدہ نیز می شود۔

برادر گرامی اسلام! بہ برکت عمل کردن بہ این شیوہ از گرفتن و دادن مشاورہ مدنی، شخصی کہ احساس بیگانگی و اجنبیت می کند ہمراہ با سایر اشتراک کنندگان قافلہ مدنی آمیختہ می شود و گرفتن مشاورہ مدنی از آنها باعث افزایش صبر و حوصلہ آنها می شود۔ از آن دستہ از برادران اسلام کہ مشاورہ مدنی می دہند در خلوت درخواست شود کہ زمانی کہ در مورد ذمہ داری درس و بیان مشاورہ مدنی می دہند نام آن برادران اسلام را نیز ببرند کہ فی الحال صلاحیت دادن درس و بیان را ندارند۔ فایدہ این کار این است کہ تفکر دادن درس و بیان در ذہن آن برادران اسلام ایجاد می شود۔

تقسیم کردن ذمہ داری ها

پس از گرفتن مشاورہ مدنی از ہمہ، امیر قافلہ بہ توجہ بہ موارد زیر ذمہ داری ها را تقسیم کند:

(1) درس چہار راہی (2) ذمہ داری رفتن بہ مساجد مختلف برای نماز فجر و ظہر (3) درس ظہر (4) اعلان عصر (5) بیان 12 دقیقہ ای عصر (6) درس عصر تا مغرب (7) در مورد آن دستہ از برادران ذمہ داری کہ باید برای دورہ محلی خارج شوند در این حلقہ اطلاع دادہ شود. (8) نظارت بر دورہ محلی (9) اعلان مغرب (10) بیان مغرب (11) درس عشاء (12) حلقہ ہفتہ وار مدنی بعد از عشاء یا درس رسالہ ہای عطاریہ (13) اعلان فجر (14) بیان فجر۔

ذمہ داری برادران اسلام خیر اندیش

(15) ذمہ داری خیر اندیشی در مورد غذا (دو برادر مسلمان) (16) ذمہ داری بیدار کردن کسانی کہ خوابیدہ اند (17) ذمہ داری خیر اندیشی در مورد مسجد (مثلاً خیر اندیشی در مورد لامپ، پنکہ، در و پنجرہ و غیرہ) (18) در وقت درس و بیان تلاش انفرادی خود در ادای ذمہ داری خود برای نشاندن نماز گزارانی کہ خارج می شوند بکنید (مواظب نماز گزاران و کسانی کہ در حال رفت و آمد هستند باشید، هیچ کس نباید از سخنان شما آزرده شود و در مسیر راہ کسانی کہ خارج می شوند نایستید۔)

زمانی کہ این ذمہ داری ہا تقسیم شد ہر برادر مسلمان ذمہ داری ہا را کہ بہ عہدہ اش قرار گرفتہ در دفترچہ یاد داشت مدنی خود بنویسد۔ همچنین

امیر قافلہ نیز تمام ذمہ داریا ہا را در کتاب یاد داشت خود تحریر کند تا بتواند گاہ گاہی آنها را یاد آوری کند۔

بیان هدف مدنی (9:57) تا (10:37)

در این حلقہ امیر قافلہ در 26 دقیقہ آغازین از رسالہ ہای امیر اہل سنت دامت برکاتہم العالیہ بیانی کند۔ بیان باید طوری باشد کہ شرکت کنندگان خستہ نشوند۔ و در آخر رسالہ "12 کار مدنی" را باز کردہ و با خواندن یکی از 12 کار مدنی ذہنیت سازی انجام شود۔

12 کار مدنی تحت حلقہ

❁ (پنج کار مدنی روزانہ) (1) صدای مدینہ (2) حلقہ مدنی بعد از نماز فجر
(3) درس مسجد (4) درس چہار راہی (5) مدرسۃ المدینہ بالغان۔ ❁ (پنج کار مدنی ہفتہ وار) (1) اجتماع ہفتہ وار (2) اعتکاف یوم تعطیل (3) مذاکرہ ہفتہ وار مدنی (4) حلقہ ہفتہ وار مدنی (5) دورہ محلی۔ ❁ (ماہانہ دو کار مدنی) (1) انعام مدنی (2) قافلہ مدنی۔

12 کار مدنی بیرون از کشور

❁ (پنج کار مدنی روزمرہ) (1) صدای مدینہ (2) حلقہ مدنی بعد از نماز فجر
(3) تلاش انفرادی (4) درس مدنی (5) مدرسۃ المدینہ بالغان۔ ❁ (پنج کار

مدنی ہفتہ وار) (1) اجتماع ہفتہ وار (2) اعتکاف یوم تعطیل (3) مذاکرہ ہفتہ وار مدنی (4) حلقہ ہفتہ وار مدنی (5) دورہ محلی. ❀ (ماہانہ دو کار مدنی) (1) انعام مدنی (2) قافلہ مدنی.

عبادت انفرادی / تلاوت / مطالعہ (10:38) تا (10:56)

در این حلقہ امیر قافلہ تلاش کند تا تمام برادران مسلمان در عبادت انفرادی مشغول باشند، اگر کسی می خواهد تلاوت کند پس مشغول تلاوت قرآن کریم باشد، اگر کسی می خواهد ذکر خداوند متعال را کند پس مشغول ذکر کردن باشد. اگر کسی می خواهد درود شریف بگوید پس آن در تصور گنبد خضرا رخس سیوئے مدینہ منورہ کردہ مشغول درود گفتن باشد. اگر کسی از برادران اسلام می خواهد وظایف شجرہ شریف را بخواند پس در این کار مشغول باشد، کسی کہ مطالعہ را دوست دارد مشغول مطالعہ باشد. الغرض در این حلقہ هیچ برادر مسلمانی بی کار ننشینند.

نیت های خواندن کتاب های دینی

❀ برای رضای خدا، اگر ممکن بود با وضو و رو به قبلہ کردہ مطالعہ می کنم.
 ❀ در جایی کہ لازم بود **عَزَّوَجَلَّ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، رَحِمَهُ اللهُ عَنَّهُ، رَحْمَةً اللهُ عَلَيْهِ** می گویم. ❀ اگر موضوعی را نفهمیدم از علما می پرسم. ❀ در کتاب شخصی خود ہر جایی کہ لازم بود زیر جملہ ای خط می کشم. ❀ برای یاد آوری علامت گذاری می کنم. ❀ اگر در کتابت و غیرہ اشتباہ شرعی یافتم مصتّف

یا ناشر را کتباً مطلع می سازم. (مطلع ساختن زبانی ناشر و مصنف و غیره در مورد اغلاط کتاب چندان مفید واقع نمی شود).¹

دعوت و ترغیبات مختصر به نیکی (10:56 تا 11:08)

در این حلقه باید دعوت مختصر به نیکی حفظ شود، اگر همه حفظ کردند از روی رساله دوره مدنی دیده و روش دوره محلی یاد گرفته شود و ذهن اشتراک کنندگان برای رفتن به دوره محلی در محل زندگی خود شان آماده شود. ❀ پس از حفظ کردن دعوت به نیکی، ترغیبات را نیز می توان حفظ کرد. ترغیبات در صفحات آخر موجود است.

روش تلاش انفرادی (11:09) تا (11:19)

در روز اول امیر قافله از میان گل های مدنی تلاش انفرادی، گل شماره 1 تا 10 را بخوانید. (گل مدنی در ادامه خواهد آمد) ❀ روز دوم گل مدنی شماره 11 تا 16 را بخوانید. ❀ روز سوم گل مدنی شماره 17 تا 23 را بخوانید. پس از بیان کردن گل مدنی، ترغیبات را نیز می توانید حفظ کنید. ترغیبات در صفحات آخر موجود می باشند.

گل مدنی تلاش انفرادی

(1) تلاش انفرادی روح کارهای مدنی می باشد. (2) تقریباً 99 درصد کار مدنی دعوت اسلامی از طریق تلاش انفرادی انجام می شود. (3) روح تلاش

1. نسخه ای برای افزایش ثواب، ص 23.

انفرادی اجتماعی بودن است. (4) برای کسی که تلاش انفرادی می کند روان شناختی شخص مخاطب (یعنی با کسی که سخن می گوید) بی اندازه ضروری می باشد (5) فرقی نمی کند تلاش انفرادی باشد یا قافله مدنی یا حلقه مملو از سنت های اجتماع، هرگز از سوی خویش بیانی نکنید. ترغیباتی موجود را به خوبی حفظ کرده و به صورت شفاهی ارائه دهید. (6) در گروه های دو نفری برادران مسلمان همراه شده بروند (7) به جای گفتگو کردن با یکدیگر مشغول ذکر و درود باشید. (8) زمانی که شخصی نزد برادر مسلمانی می رود به او سلام کرده و به گرمی از او استقبال کنید. (9) نام و غیره اش را بپرسید تا کمتر احساس بیگانگی کند. (10) بعد از آن چنین بگویید: "یکی از قافله های مدنی دعوت اسلامی که در راه خدا سفر می کرد برای شما در اینجا... به مسجد آمده است." (سپس از میان ترغیبات فراهم شده با استفاده از یکی از آنها تلاش انفرادی خود را انجام دهید.) (11) از او درخواست کنید که برای ادا کردن نماز به مسجد محل خویش برود، جایی که کار مدنی دعوت اسلامی در آن انجام می شود. (12) اگر جانب مقابل تنها با گفتن "باشد" جواب داد، از او بخواهید تا **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** بگوید و اگر ممکن بود این را نیز بگوید که ما با در نظر گرفتن معنای واقعی، می خواهیم **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** گفتن را رایج بسازیم. معنی "**إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**" این است که "اگر خواست الله **عَزَّوَجَلَّ** بود" و واقعاً ما هیچ کاری را بدون خواست الله **عَزَّوَجَلَّ** نمی توانیم انجام دهیم. (13) اگر می خواهد برای سفر کردن در قافله

مدنی آمادہ شود، پس تاریخ سفرش را بپرسید، نام و نشان، شماره تلفن و غیره را با خود نگه دارید و تا زمانی که سعادت تکمیل کردن سفر را حاصل نکرده باشد با او تماس بگیرید۔ (اگر ممکن بود نیتی را کہ حاصل کردید را در درخواست نامہ قافلہ مدنی درج کنید و در غیر این صورت توسط امیر قافلہ نزد دارالسنہ تسلیم کنید) (14) پس از سفر کردن ہمراہ با قافلہ مدنی نیز با او در تماس باشید تا جایی کہ خود با ماحول مدنی انس گرفته و دیگران را مسافر قافلہ مدنی بسازد۔ (15) دست بہ دست ہم دادہ و اینچنین برای آمدن بہ مسجد دعوت دهید: "اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ عَزَّوَجَلَّ" در حال حاضر در مسجد حلقہ تعلیم و تعلم برگزار می شود۔ شما نیز در آن شرکت فرمایید۔" (16) اگر آمادہ بود پس او را ہمراہ با خود بہ مسجد بیاورید و او را شامل حلقہ کنید۔ (17) اگر او برای آمدن ہمراہ با شما آمادہ نبود پس از ایشان سوال کنید کہ "پس شما چہ زمانی تشریف خواہید آورد؟" (18) در جریان تلاش انفرادی ہرگز درگیر بحث با دیگران نشوید، اگر کسی بحثی را شروع کرد فوراً با آرامش آنجا را ترک کنید۔ (19) اگر کسی اذیت کرد و یا مسخرہ کرد خاموشی اختیار کردہ و صبر کردہ اجر بسیاری حاصل کنید۔ (20) برای انجام تلاش انفرادی، 30 دقیقہ وقتی کہ بہ شما دادہ شدہ را مراعات کنید، اینگونہ نباشد کہ شخصی یک ساعت تلاش انفرادی انجام دہد و شخص دیگر یک و نیم ساعت، زیرا در این صورت حلقہ ہای دیگری کہ در جدول برنامه ریزی گنجانندہ شدہ از آن متاثر می شوند۔ (21) از یکدیگر انتقاد نکنید۔ (22) در مورد امیر

قافلہ بد گمانی نکنید۔ (23) بجای این کہ در مورد ذمہ داری شخصی بحث و مباحثہ کنید فقط و فقط از قافلہ های مدنی قافلہ ای مدنی بسازید و دوبارہ بہ محل برگشتہ و در مورد کارهای مدنی حلقہ مربوطہ گفتگو کنید۔

تلاش انفرادی (11:20) تا (12:00)

✽ در این حلقہ، از مسجد خارج شدہ، بہ مسلمانان عادی سلام گفتہ و بہ آنها در مورد اصلاح اعمال، اجتناب از گناہان و تفکر دربارہ آخرت ذہنیت دادہ و برای سفر کردنشان در قافلہ های مدنی تلاش انفرادی خود را انجام دہید و تلاش خویش را برای بہ ہمراہ بردنشان بہ مسجد انجام دہید۔

✽ سعی کنید بدون اینکہ بہ چہرہ مخاطبتان نگاہ کنید با آنها گفتگو کنید۔

✽ در جریان تلاش انفرادی حد اقل سہ نفر از برادران مسلمان در مسجد تشریف داشتہ باشید و سلسلہ درس را از کتاب فیضان نماز دنبال کنید۔

✽ امیر قافلہ برای انجام تلاش انفرادی برادر مسلمان کہ کاملاً تازہ کار است را با خود نبرد بلکہ او در مسجد از حلقہ موجودہ مشغول یاد گیری باشد و اگر باید می رفت پس من حیث سامع یعنی شخص کہ تنها گوش می سپارد برود و لازم نیست کار دیگری انجام دہد۔ ✽ ہر برادر مسلمان کہ تلاش انفرادی انجام می دہد تنها ترغیباتی را کہ حفظ کردہ بہ گوش مردم برساند، اگر هیچ یک از ترغیبات را حفظ نکرده پس این الفاظ را حفظ کند۔ "قافلہ مدنی ما از... آمدہ، در این زمان سلسلہ تعلیم و تعلم برگزار می شود، اگر وقت دارید بہ مسجد شریف... تشریف ببرید، اگر ہم اکنون نمی

توانید بروید پس برای نماز ظهر به مسجد تشریف بیاورید۔" اگر این جملہ را نیز نمی توانستید حفظ کنید پس برای انجام تلاش انفرادی از مسجد خارج نشوید بلکه این جملات را حفظ کنید۔

حلقہ یادگیری اعمال سنت (12:00) تا (12:30)

در این حلقہ در قافلہ های مدنی 3 روزہ و 12 روزہ و یک ماہہ ترتیب یادگیری اعمال سنت با یکدیگر فرق می کند۔ امیر قافلہ اعمال سنت و آداب را بخواند و دیگران گوش دادہ و حفظ کنند و بہ خاطر داشتہ باشید کہ در این حلقہ باید اعمال سنت و آداب یاد گرفتہ و حفظ شود، اینگونہ نباشد کہ با بلند کردن اشتراک کنندگان، بہ پرسیدن اعمال سنت از آنها مشغول شوید۔ اگر پس از حفظ کردن شخصی می خواست از او پرسیدہ شود پس ہر طور میل دارد۔ اما امیر قافلہ در این بارہ ہرگز نباید اشتراک کنندگان را مجبور کند۔

ہست فلاح و کامرانی در نرمی و آسان گیری

ہر امر انجام شدہ از بین می رود با جہالت

وقفہ طعام (12:30)

ہر دفعہ امیر قافلہ قبل از غذا این گل مدنی را بیان کند:

ہر گاہ داخل مسجد بودید، زمانی بہ خاطر آوردند نیت اعتکاف کنید کہ در نتیجہ تا زمانی کہ در مسجد ہستید ثواب اعتکاف را حاصل خواهید کرد۔ بہ خاطر بسپارید! در مسجد خوردن غذا، نوشیدن، خوابیدن شرعاً مجاز نیست، البتہ اگر نیت اعتکاف کردہ باشید تمام این کارها ضمناً جایز می گردند۔ اگر شخصی می خواست در مسجد بخورد، بنوشد، یا بخوابد پس نیت اعتکاف کند، تا مدت بہ ذکر اللہ مشغول باشد، سپس ہر کاری می خواهد انجام دہد۔ (یعنی حال اگر خواست می تواند بخورد، بنوشد و یا بخوابد) امیر قافلہ پس از نیت اعتکاف کردن از دیگران بخوابد تا چند بار درود شریف را بخوانند یا از دیگران بخوابد تا چہار بار این تسبیح را بخوانند:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

مسائل مهمی درباره پاکیزہ نگہ داشتن مسجد

(1) بعضی اوقات بہ دلیل درست نشستن ظروف و یا تمیز نکردن سفرہ و جمع کردن سفرہ و گذاشتن آن در یک گوشہ بعد از مدتی باعث بہ وجود آمدن بوی بدی در آن می شود۔ پهن کردن چنین سفرہ ای در داخل مسجد جایز نیست۔ این حکم برای آن دستہ از ظروفی نیز می باشد کہ بہ دلیل نشستن و یا درست نشستن بوی بدی می دہند۔ (2) اگر کسی خیر خواہ قافلہ مدنی بود پس بہ آنها بگویند کہ چیزهایی را خوردند کہ بوی ناپسندی دارند همانند: پیاز خام، تربچہ و سیر خام و غیرہ، آمدنشان بہ مسجد پس از خوردن چنین

چیزہائی تا زمانی کہ دست، دھان و غیرہ شان ہو بدهد جایز نیست زیرا فرشتگان از آن آزردہ می شوند. (اگر برادر مسلمانی از روی محبت چنین اقلامی را کہ ذکر شدہ برایتان بیاورد پس با نہایت احترام و محبت این مسئلہ را بہ او گوشزد کنید و این سبزیجات را برگردانید) علاوہ بر این برای شریک ساختن ہر مسلمان دیگری در غذا خورد با قافلہ مدنی اجازہ بگیریید تا اینکہ برای غذا خورد شخصی بہ جز اشتراک کنندگان قافلہ ہیچ ممانعتی وجود نداشتہ باشد. برای خورد ہرگونہ غذایی باید اجازہ گرفتہ شود. اگر مقداری از غذا باقی ماند، برای استعمال آن در زمانی دیگر و یا همچنین برای دادن آن بہ شخصی دیگر اجازہ بگیریید. اگر اجازہ نگرفتہ بودید پس در صورت باقی ماندن غذا باید پس دادہ شود زیرا کسی کہ نیت خیر خواہی داشت، نیت خیر خواہی برای یک وعدہ را کردہ است. (3) خوردن و نوشیدن چنین چیزی کہ باعث ایجاد آلودگی در اصل مسجد می شود شرعاً نا جایز است. لہذا اہالی قافلہ مدنی تلاش کنند تا در ماحول مسجد یا خارج از مسجد ترتیب غذا را بدهند. (4) نشستن در ماحول مسجد نیز بہ این معنا نیست کہ آلودہ ساختن آنجا اشکالی ندارد، بلکہ باید از آلودہ ساختن ماحول مسجد نیز اجتناب کرد. (5) در زمان خوردن غذا، برای نشستن از سنگ فرش مسجد استفادہ نشود، بلکہ برای این کار از چادر و یا حصیر جداگانہ

ای استفادہ شود و سفرہ ای فراہم گردد. زمانی کہ می خواهید غذا بخورید آن را پهن کنید تا کہ فرش و یا اساس مسجد آلودہ نشود.

نیت های قبل از غذا خوردن

- (1) قبل و بعد از غذا خوردن وضوی غذا خوردن را بہ جامی آورم. (یعنی ہر دو دست را تا مچ دست می شویم.) (2) از غذا خوردن و قوت گرفتن برای انجام عبادت و بر حسب نیاز برای کسب مال حلال تلاش می کنم. (غذا خوردن کمتر از حد گرسنگی باید باشد. همچنین اگر بہ اندازہ ای کہ گرسنہ آید بہ همان اندازہ غذا بخورید، می توانید برای انجام عبادات قوت کافی را دریافت کنید.) اما برعکس اگر زیاد بخورید در انجام عبادت تنبلی خواهید کرد، بیشتر متمایل بہ انجام گناہ می شوید و باعث ناراحتی های معده می شود.
  - (3) بہ اتباع از سنت بر سفرہ ای کہ بر روی زمین پهن شدہ مطابق سنت بنشینید و بسم اللہ و دعاہای دیگر را خواندہ و با سہ انگشت لقمہ های کوچکی گرفته و خوب می جوم. (4) در وقت غذا خوردن بر ہر لقمہ یا واجد و بسم اللہ می گویم و همچنین پس از خوردن ہر لقمہ **اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ** می گویم.
  - (5) دانہ های غذا و غیرہ ای کہ بر روی سفرہ ریختہ را بلند کردہ می خورم.
  - (6) در آخر بہ نیت ادا کردن سنت، ظرف و انگشتان را سہ سہ بار می لیسم.
- اگر اثرات غذا باقی ماند، پس از سہ بار لیسیدن باز ہم این کار را تکرار کنید تا جایی کہ آثار غذا از بین برود.)

سایر نیت ها در زمان غذا خوردن همراه با دیگران

(1) اگر فرصت بود دعاهای قبل و بعد از غذا را می خوانم. (2) اگر عالم بزرگی بر سر سفره حاضر بود قبل از او شروع به غذا خوردن نمی کنم. (3) از حرص کردن در خوردن قسمت مهم غذا مثلاً گوشت و غیره پرهیز کرده و به خاطر دیگران فداکاری می کنم. (4) بر هر لقمه اگر امکان داشت به این نیت یا واجد را بلند می گویم که به خاطر دیگران نیز بیاید و چیزهایی که در اطراف هستند شاهد آن باشند. (5) تا زمانی که سفره جمع نشده باشد بر نمی خیزم. (6) تا زمانی که همه فارغ نشده اند دست نمی کشم، اگر قصد دست کشیدن داشتم پس به حکم حدیث پاک عمل کرده عذر خود را پیش می کنم.

دعاهای قبل از غذا

✽ بر لقمه اول **بِسْمِ اللَّهِ** و قبل از لقمه دوم **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ** و قبل از لقمه سوم **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** بگویید. ✽ با آواز بلند بسم الله بگویید تا دیگران نیز به خاطر بیاورند.¹ ✽ قبل از شروع کردن غذا این دعا را بخوانید، اگر در غذا زهر هم باشد **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ** اثر نخواهد کرد. این دعا عبارت است از: **"بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ**. یعنی به نام خداوند متعال شروع می کنم کسی که به برکت نام او هیچ چیز در زمین و

1. احیاء العلوم، القسم الثانی فی آداب حالۃ الاکل، 6/2

آسمان نمی تواند ضرری برساند، ای همیشه زنده و قائم.¹ * اگر در شروع گفتن بِسْمِ اللّٰه از یادتان رفت، زمانی که در طول غذا خوردن به خاطر آوردید اینگونه بگویید: "بِسْمِ اللّٰهِ اَوَّلَهُ وَاٰخِرَتَهُ". یعنی به نام خداوند متعال در ابتدا و در پایان."

دعاهای پس از غذا خوردن

(1) "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِيْنَ". یعنی سپاس خداوندی را که به ما خوراند و نوشاند و ما را از زمره مسلمانان قرار داد.²

(2) اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ اَطْعَمَنِيْ هٰذَا وَزَمَّرَنِيْهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِّنِّيْ وَلَا قُوَّةَ. یعنی سپاس خداوندی را که این غذا را بر من خوراند و بدون هیچ مهارت و قوتی این رزق را به من عطا فرمود.³

(3) اگر کسی به شما غذا داد پس این دعا را بخوانید: "اَللّٰهُمَّ اَطْعِمْ مَن اَطْعَمَنِيْ وَاسْقِ مَن سَقَانِيْ". یعنی ای اللّٰه متعال کسی را که به من خوراند، بخوران و کسی را که به من نوشاند، بنوشان.⁴

(4) اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْهِ وَاَطْعِمْنَا خَيْرًا مِّنْهُ. یعنی ای اللّٰه متعال! در این غذا برایمان برکت عطا بفرما و غذایی از این بهتر بر ما بخوران.⁵

1. مسند الفردوس، باب الاف، 282/1، حدیث: 1106.
2. ابو داود، کتاب الاطعمه، باب ما يقول الرجل اذا طعم، حدیث: 3850
3. ترمذی، کتاب الدعوات، باب ما يقول اذا فرغ من الطعام، حدیث: 3469
4. الحصن الحصين، ما يتعلق بالاكل و الشرب و اللباس، ص 71
5. ابو داود، کتاب الاشرية، باب ما يقول اذا شرب اللبن، حدیث: 471/3، حدیث: 3730

(5) **اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيْهِ وَزِدْنَا مِنْهُ** یعنی ای اللہ متعال! در این غذا بر ایمان برکت عطا بفرما و از این بیشتر بر ایمان عنایت فرما.¹

درس چہار رہی

12 دقیقہ قبل از اذان ظہر در جایی پر رفت و آمد و با در نظر گرفتن حقوق عابریں (بدون بستن راہ و غیرہ) و با پایین انداختن انظار برای حفاظت از نگاہ ہا، و با پرهیز از نگاہ انداختن بہ داخل خانہ مردم از فیضان سنت درس چہار راہی بدهید۔ (1) روزانہ کم از کم بہ نیت دادن دو درس از فیضان سنت 7 دقیقہ درس چہار راہی بدهید۔ (2) زمان کہ اذان گفتہ می شود ساکت باشید و جواب اذان را بدهید۔ (3) در این وقت از اشارہ کردن، گفتگو و بلند کردن و گذاشتن و کارہای دیگر نیز اجتناب کنید۔ (در ہنگام اذان و اقامت ہمیشہ بہ این نکتہ توجہ کنید) (4) ہر برادر مسلمان کم از کم یک برادر مسلمان را با خود ہمراہ کند و بعد از خواندن سنت قبلیہ، نماز ظہر را در صف اول ہمراہ با تکبیر اولی و با خشوع و خضوع (یعنی با رعایت آداب ظاہری و باطنی) با جماعت ادا کنید۔

مسائل مہم دربارہ درس چہار راہی

(1) زمانی کہ اہالی قافلہ مدنی برای درس چہار راہی یا دورہ محلی خارج می شوند، در ہیچ صورتی اجازہ نیست کہ در سر راہ مردم بایستید و درس چہار

1. ابو داود، کتاب الاشریۃ، باب ما یقول اذا شرب اللبن، 471/3، حدیث: 3730

راہی و یا دعوت بہ نیکی بدهید۔ زیرا با این کار مزاحمت زیادی برای عابریں پیاده ایجاد می شود۔ به همین صورت اگر مسیر باریک و تنگ بود حتی در کنار مسیر نیز نایستید زیرا با این کار تا حد زیادی خطر بسته شدن مسیر وجود دارد۔

(2) مطابق جدول برنامه ریزی قافله مدنی صدای مدینه قبل از نماز فجر و درس چهار راهی قبل از نماز ظهر انجام می شود۔ جایز نیست کہ به خاطر صدای مدینه و یا درس چهار راهی سنت قبلہ از وقتش قضا کردن۔ اگر روزی از روزها به دلیل یکی از این دو کار می ترسیدید کہ مبدا سنت قبلہ قضا شود، پس در آن روز این دو کار را ترک کنید زیرا ادا کردن سنت قبلہ ضروری است۔

(3) خواه درس چهار راهی باشد یا دوره محلی یا تلاش انفرادی، ابتدا توجه مردم را به خود جلب کنید، اگر آنها مشغول کار و بار خود هستند و به شما توجه نمی کنند پس آنها را رها کرده و به راه خود ادامه دهید۔

(4) خواه درس چهار راهی باشد یا دوره محلی یا تلاش انفرادی، جایی کہ صدای موسیقی به وضوح شنیده می شود از آن مکان دور شوید۔ همچنین در چنان مغازه هایی کہ تصاویر برهنه و بی حیای فیلم ها و غیره نصب شده است نیز داخل نشوید بلکه از آنها بخواهید تا از مغازه بیرون بیایند و سپس گل مدنی را برایشان عرضه کنید۔

درس فیضان سنت

بعد از نماز ظہر بہ مدت (7 دقیقہ) درس فیضان سنت دادہ شود۔ (یکی از برادران مسلمان را بہ عنوان خیر خواہ منسوب کنید تا در جریان درس/ بیان دیگران را بہ نزدیک نشستن در کنار مبلغ تشویق کند و کسانی کہ مسجد را ترک می کنند را با زبانی نرم بہ اشتراک کردن دعوت کند البتہ طوری نباشد کہ در نماز دیگران خللی ایجاد شود و یا مسیر خارج شوندگان بستہ شود، بعد از درس نشستہ و تلاش انفرادی خود را انجام دهید)۔

(1) کسی کہ درس می دہد، حد اقل تا اندازہ ای باید با زبان فارسی آشنایی داشتہ باشد کہ با دیدن کتاب بتواند بہ طور صحیح ترجمہ قرآن کریم، حدیث و مسائل شرعی و غیرہ را بیان کند۔

(2) درس و بیان و اعلان خواہ در قافلہ مدنی باشد یا در دورہ محلی یا توسط امام مسجد انجام می شود، نباید رو بہ روی ہیچ نمازگزار بنشینید کہ این کار مجاز نیست حتی اگر در میان شما و نماز گزار سترہ نیز باشد۔

حلقہ یادگیری نماز (30 دقیقہ)

حلقہ ای دایر شود کہ در آن بہ مدت (30 دقیقہ) "احکام نماز" تدریس شود۔ مطابق جدول برنامه ریزی کہ از طرف مرکز مدنی برای ہر روز ہفتہ فراہم شدہ، مطابق برنامه همان روز جدول را برای دیگران بخوانید و از سوی خود ہیچ بیانی نداشتہ باشید، اگر کسی دربارہ مسئلہ ای سوال کرد پس اینچنین

عرض کنید: از سوی مرکز مدنی بہ ما فرمودہ شدہ تا فقط چیزی کہ نوشتہ شدہ را برایتان بخوانیم، پس لطفاً برای آگاہی از مسائل شرعی با دارالافتاء اہل سنت ارتباط برقرار کنید۔

مسئلہ مهم: مسائل شرعی کہ در احکام نماز یا فیضان سنت درج شدہ را می توانید برای حاضرین بخوانید و ہیچ حرجی در این نیست۔ اگر از میان شرکت کنندگان قافلہ مدنی شخصی دربارہ مسئلہ ای سوال کرد یا تقاضای وضاحت بیشتر مسئلہ را از شما کرد پس در این صورت امیر قافلہ از سوی خود ہیچ وضاحتی نہد بلکہ ایشان را بہ دارالافتاء اہل سنت راجع کند زیرا بدون علم کافی، پاسخ دادن بہ مسائل شرعی نا جائز و گناہ است۔ امیر قافلہ چنین اعلان کند: ای برادران مسلمان گرامی! **إِنَّهَا مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ** حلقہ یاد گیری مسائل شرعی دایر می شود بہ خوبی گوش فرا دادہ و با توجہ تمام بہ بشنوید زیرا اگر با بی توجہی بہ مسائل گوش دهید امکان دارد مسائل را غلط یاد بگیرید۔

حلقہ یادگیری درس و بیان (19 دقیقه)

در این وقت امیر قافلہ نحوه درس دادن را بہ اشتراک کنندگان یاد دہد و بہ کسانی کہ درس را یاد ندارند بہ آنها درس بدهد و کسانی کہ نحوه بیان کردن را یاد ندارند بیان کردن را یاد دہد۔ این زمان بسیار مهمی است لہذا بہ آن توجہ خاصی کنید زیرا بدین وسیلہ ما می توانیم تعداد مبلغین و معلمین را در محل خویش بیافزاییم۔ امیر قافلہ در قافلہ های مدنی 12 روزہ و یک ماہہ بہ

آن عہدہ از برادران مسلمانی کہ روش درس دادن و بیان کردن را یاد ندارند در ہمین وقت روش عملی آن را نیز یاد دہد تا بتواند قبل از اینکہ رو بہ روی مردم قرار بگیرند بہ خوبی تمرین کردہ باشند. مثلاً برادرمان رجب می خواہد درس عشاء را بدهد پس امیر قافلہ شمارہ صفحہ کتاب را بہ او بگوید و بہ او بگوید کہ از این صفحہ تا این صفحہ را باید درس دہد. حال برادر رجب در این زمان می تواند آمادگی گرفتہ و تمرین کند. مهمترین نکتہ این است کہ ما نہ تنها باید درس یاد بگیریم بلکہ بہ وسیلہ این حلقہ باید اشتراک کنندگان قافلہ مدنی را عامل درس در خانہ و دیگر درس ہا می سازیم. امیر قافلہ مطابق دستور العمل دادہ شدہ روش درس دادن را بہ اشتراک کنندگان بیاموزد.

حلقہ حفظ کردن دعاہا (19 دقیقہ)

در تابستان پس از یادگیری درس و بیان 20 دقیقہ و در زمستان پس از نماز عشاء 20 دقیقہ زمان یادگیری دعاہا است. در این وقت در قافلہ ہای مدنی 3 روزہ، 12 روزہ و یک ماہہ برنامہ ریزی یاد دادن و یادگیری "دعاہا" با یکدیگر متفاوت است.

وقفہ استراحت (تا اذان عصر)

ہر وقت کہ زمان استراحت فرا رسیدہ بود امیر قافلہ این گل مدنی را بیان کند:

بہ خاطر داشته باشید کہ خوابیدن در مسجد بدون این کہ نیت اعتکاف کرده باشید جایز نیست لہذا نیت اعتکاف کردہ و پس از ذکر و درود استراحت کنید۔ دربارہ خوابیدن در مسجد چند مسئلہ مہم شرعی را با توجہ گوش کنید:

(1) استفادہ کردن حصیر ہائے مسجد بہ عنوان لحاف ناجایز است۔

(2) برای دور نگہ داشتن پشہ یا دیگر حشرات موذی از مسجد، استفادہ از ہر نوع لوشن (کرم) یا مواد حشرہ کش و غیرہ کہ بوی بدی می دہد جایز نیست۔ استفادہ کردن نوعی از لوشن کہ بوی خوبی دارد ویا اینکہ ہیچ بوی خاصی ندارد، جایز است۔ البتہ باید از آلودہ ساختن اسباب مسجد با چنین مواد ہایی اجتناب کرد۔

(3) برای اینکہ کسانی کہ در قافلہ مدنی شرکت کردہ اند، بہ موقع برای نماز از خواب برخیزند، تنظیم کردن صدای ہشدار در موبایل جایز است بشرطی کہ آہنگ موزیکال نباشد۔ بہ یاد داشتہ باشید تنظیم نکردن آہنگ موزیکال در موبایل تنها مختص مسجد نمی شود بلکہ عموماً ناجایز است۔ و از روئے مسجد شناعتش ہم زیادہ می شود۔

(4) اگر شخصی کہ در داخل مسجد خوابیدہ، احتلام شود باید فوراً تیمم کردہ از مسجد خارج شود و پس از غسل کردن وارد مسجد شود۔ البتہ اگر در صحنہ مسجد محل غسل کردن وجود نداشتہ باشد و بیرون رفتن از مسجد خطر جدی وجود داشتہ باشد و جز ماندن در داخل مسجد چارہ

دیگری وجود نداشته باشد، پس بلا تأخیر تیمم کند، در این صورت بودن در داخل مسجد جایز است. البتہ با چنین تیممی تلاوت قرآن و یا خواندن نماز جایز نمی باشد بلکہ برای اینکار باید دوبارہ نیت کردہ تیمم کرد و ہر زمان کہ بیرون رفتن برایش امکان پذیر بود، فوراً از مسجد خارج گردد.

(5) اگر شخصی لباسش ناپاک شد و ہمراہش لباسی بجز همان لباس برای پوشیدن نباشد و یا اینکہ لباس دیگری دارد لیکن لباس های ناپاک را در ساک (و یا کیسہ) و غیرہ خود میگذارد و آن ساک در مسجد نگہ داشتہ می شود، پس در این صورت برای دور کردن ناپاکی از آن بخش هایی از لباس کہ ناپاک شدہ می توانند از آب مسجد استفادہ کنند. در غیر این صورت، شستن لباس های کثیف با آب مسجد ممنوع است.

(6) در صورت فرض شدن غسل می توانند از آب مسجد برای غسل کردن استفادہ کنند، همچنین برای غسل نماز جمعہ و عیدین نیز اجازہ دارند. البتہ محض برای خنک شدن بدن و غیرہ نباید غسل کنند و در جاهایی کہ مردم با کمبود آب مواجہ هستند و یا آب خریدہ میشود، در چنین جاهایی بجز غسل فرض بہ هیچ گونه غسل دیگری اجازہ دادہ نمی شود.

(7) اگر بدون بادزن می توان تاب آورد پس بادزن ها را روشن نکنید. و در صورت ضرورت بہ بادزن بہ حد اقل اکتفا کنید.

(8) زمان خوابیدن در مسجد چنان حصیری پهن نکنید کہ ذرات جدا شدہ از آن بر کف مسجد یا در صف نماز بریزد.

(9) امیر قافلہ باید قبل از خوابیدن در مورد غسل خانہ و غیرہ بہ اشتراک کنندگان آگاہی بدهد۔ تا جایی کہ ممکن است تمام برادران مسلمان بہ جای خوابیدن در اصل مسجد در صحنہ مسجد و غیرہ بخوابند۔

(10) در زمان خوابیدن در مسجد احتیاطاً چادری ضخیم زیر خود پهن کنید تا مبادا در هنگام خواب حتی بہ خاطر ذرہ ای بی احتیاطی اسباب مسجد نا پاک شود۔ خداوند متعال بہ ہمہ ما توفیق دہد تا بہ بہترین شیوہ ادب و احترام مسجد را نگہ داریم۔ آمین۔

دورہ محلی بعد از نماز عصر

اعلان دورہ محلی را قبل از دعا انجام دہید۔ (امیر قافلہ باید زمانی کہ قافلہ مدنی بہ مقصد رسید، از امام مسجد/خطیب/ہیئت مسئول و غیرہ اجازہ اعلان کردن را بگیری، شخص اعلان کننده باید نماز عصر را در جانب راست شخص اقامت گویندہ ادا کند و رو بہ قبلہ کردہ ایستادہ اعلان کند)۔
مسئلہ مهم: اگر قافلہ مدنی در مسجدی کوچک است و یا مسجد بزرگ است اما تعداد نماز گزاران کم است پس در زمان اعلان کردن باید بہ این امر توجہ لازم را کند کہ اعلان با چنان صدای بلندی دادہ نشود کہ در نماز مسبوق (شخص نماز گزاری کہ رکعتی از نمازش باقی مانده باشد) خللی ایجاد شود۔ اگر بخاطر اعلان در نماز نماز گزاری خللی ایجاد می شود پس در این صورت اعلان نکنید۔

پس از دعا درمورد فضائل دعوت بہ نیکی بہ مدت (12 دقیقہ) بیان کنید، حاضرین را برای دورہ محلی آمادہ کنید۔

گل مدنی بیان: (1) پس از دعا کردن امام سلسلہ درس و بیان را آغاز کنید۔ (2) برای شخصی کہ عالم دین نیست بیان کردن از سوی خود جایز نیست لہذا بیان را از روی کتاب انجام دهید۔ (3) در قافلہ مدنی پس از اتمام بیان عصر اشتراک کنندگان برای دورہ محلی برخیزند و بسوئے راست برای رفتن ترغیب دادہ می شوند۔ مبلغ باید پس از اینکہ بعضی از برادران مسلمان برای دورہ محلی رفتند، بعد از رفتنشان بقیہ برادران مسلمان را مخاطب قرار دادہ و روایات و غیرہ را بیان کند۔ این طور نباشد کہ چند برادر مسلمان در جریان بیان در حال برخاستن و رفتن هستند و مبلغ حدیث و غیرہ در حال بیان کردن باشند۔

طریقہ دورہ محلی

پس از بیان آن عدہ از برادران مسلمانی کہ در دورہ محلی شرکت کردہ اند در یک سمت مسجد بنشینند و مواردی را کہ باید در جریان دورہ های محلی دربارہ آن محتاط بود و گل مدنی را بیان کنند۔ در این مدت چند برادر اسلام در مسجد باقی بمانند و در مسجد نیز سلسلہ تعلیم و تعلم را تا مغرب ادامہ دهند۔ اکنون آداب را برای برادران مسلمانی کہ از جانب راست آمدند اینگونہ بیان کنید: برادران اسلام گرمی! اکنون ما برای دعوت بہ نیکی از مسجد خارج رویم و بہ یقین می خواهیم دیگران را بہ نیکی دعوت کنیم پس

این سعادت بسیار بزرگی است. این کاری است که رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، صحابه کرام عليهم الرضوان و بزرگان دین رَحْمَةُ اللهِ نیز انجام داده اند. به خاطر داشته باشید هر کار به اندازه ای که مهم است به همان اندازه باید در انجام آن محتاط بود، بیایید آداب دوره محلی و گل مدنی را بشنویم.

مسائل مهم: (1) در جریان دوره محلی ابتدا کسانی را که با آن ها رو به رومی شویم به سمت خود متوجه می کنیم، اگر آنها در کار و بار خود مشغول اند و توجهی نمی کنند پس آنها را رها کرده به راهنان ادامه دهید. (2) اگر شخصی با لباس های کثیفی که بر تن دارد مشغول کار بود و حاضر بود با شما به مسجد بیاید، پس ابتدا بسیار محترمانه و با محبت به او بگویید که لباس های خویش را تبدیل ی و پس از آن به مسجد بیاید. (3) در دوره محلی و تلاش انفرادی اگر شخصی به شما گفت که من مسلمان نیستم، او را به نماز و روزه دعوت ندهید، به او سلام نیز نگویید، اگر او سلام کرد پس در پاسخ تنها بگویید "و علیکم"، هیچ یک از سخنانش را تأیید نکنید و با او چنان رفتار نکنید که آن شخص گمان کند که مذهبش را تأیید کرده خوب می پندارید، همچنین رویه ای نداشته باشید که او مورد احترام قرار گیرد. الغرض هر زمانی که با شخص غیر مسلمانی رو به رومی شدید دور شدن از او به خیر و صلاحتان است، البته هرگز چنان رفتار نکنید که آن شخص گمان بدی کند و بیش از پیش از اسلام دور گردد و دشمنی با مسلمانان در دلش بیشتر شود.

(4) ذکر کردن و بہ ذکر کردن دعوت دادن تنها باید برای کسب رضای الہی باشد، نہ ہیچ ہدف دیگری۔ در دورہ مدنی برای از بین بردن بی نظمی از گفتن کلماتی چون صلو علی الحبیب اجتناب کنید۔

(5) اگر شخصی شروع بہ انتقاد از علماء اہل سنت و کارہای معمول اہل سنت کرد، چنین شخصی را حتی بہ نیکی نیز دعوت نکنید و بدون اینکه اظہار ناتوانی کنید خاموشی اختیار کردہ و بہ راہتان ادامہ دهید۔

نیت های رفتن بہ دورہ های محلی

✽ بہ خاطر رضای خدا برای دعوت دادن بہ نیکی تلاش انفرادی خود را انجام می دہم۔ ✽ پس از سلام کردن بہ گرم جوشی مضافہ کنم۔ ✽ حتی الامکان با چشمانی فرو افتادہ سخن می گویم۔ (توسط تلاش انفرادی در حالی کہ نگاہتان بہ پایین است **رَضَاَ اللّٰهُ** فایدہ دعوت بہ نیکی نیز بیشتر می شود)۔ ✽ بہ سنت عمل کردہ و بالبخند سخن خواہم گفت۔ ✽ با در نظر گرفتن حسب حال جانب مقابل، بہ ایشان ذہنیت شرکت در اجتماع پر از سنت و سفر با قافلہ مدنی و یا عمل بہ اعمال نیک دادہ تلاش می کنم۔ ✽ اگر تلاش انفرادی را احسن نتیجہ بخش بود، پس آن را از الطاف اللہ **عَزَّوَجَلَّ** می دانم و شکر الہی بہ جای می آورم و اگر با امر نا خوشایندی مواجہ شدم، بجای اینکه شخص مقابل را شخصی سخت دل و غیرہ تلقی کنم، آن را نتیجہ کمبود اخلاص خود می دانم۔¹

1. تجویزی برای کسب ثواب، ص 72. 1

ذمہ های دورہ محلی

در دورہ محلی یک برادر مسلمان ناظر، یکی راہنما، یکی داعی و یک یا دو خیر خواہ باشند. وظیفہ ناظر این است کہ قبل از دورہ محلی بیرون از دروازہ مسجد ایستادہ دعا کند و وظیفہ راہنما این است کہ اہالی قافلہ مدنی را بہ خانہ های مجاور مسجد، مغازہ ہا و غیرہ ببرد و پس از سلام و مصافحہ با اہالی محل بہ نرمی چنین عرض کند: ما از مسجد... آمدہ ایم و می خواہیم چیزی را خدمتتان عرض کنیم، لطفاً بہ نیت کسب ثواب گوش دہید. اگر او نشستہ بود و یا مشغول کار و بار خود بود از او بخواہید ایستادہ و بہ سخنان شما گوش دہد، اینگونہ آنها بہتر توجہ می کنند. (اگر آنها در کار و بار خودی مشغول ہستند و بہ شما توجہ نمی کنند، آنها را رہا کردہ و بہ راہ خویش ادامہ دہید.) بعد از متوجہ ساختن مردم توسط راہنما بلافاصلہ داعی بہ نرمی بہ نیکی دعوت دہد، در این جریان دعای باید بہ ضعف خود و بہ پروردگار رحمت کہ تبدیل کنندہ دلہاست توجہ داشتہ باشد و ہمین رمز موفقیت است. وظیفہ خیر خواہ این است کہ برادران مسلمانی کہ فاصلہ گرفتہ اند، آنها را نزدیک کند و دعوت داعی را شنیدہ دست بہ دست کسانی کہ برای رفتن بہ مسجد اظہار آمادگی کردہ اند را با خود بہ مسجد رساندہ، دوبارہ بہ دورہ محلی ملحق شوند.

آداب دورہ محلی

✽ پس از دعا کردن در بیرون از مسجد، برادران مسلمان در دسته های دو تایی حرکت کنند. ✽ داعی و راهنما جلو تر از همه حرکت کنند. ✽ با همدیگر سخن نگویند. ✽ کوشش کنند در یک طرف مسیر حرکت کنند. ✽ حتی الامکان نگاه های خود را پایین بیاورند و نگاه انداختن به اطراف اجتناب کنند. ✽ به جای اینکه منتشر شوند تمام برادران مسلمان با هم باشند. ✽ تسبیح به دست بوده و با لب ها درود و سلام بگویند. به برکت درود شریف دعوت به نیکی مؤثر واقع خواهد شد. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**. ✽ اگر یکی از شما با شخصی که او را می شناخت مواجه شد، پس از سلام و مصافحه با آن برادر مسلمان به راه خود ادامه دهد و یا او را نیز همراه با خود ببرد. ✽ زمانی که در خانه ای را زدید، مرد خانه را بخوانید و در یک سمت ایستاده و به نیکی دعوت کنید. ✽ وقتی شخصی به نیکی دعوت داده می شود، هیچ یک از برادران مسلمان دیگر در جریان دعوت سخن نگویند بلکه سایر برادران مسلمان سکوت کرده و نگاه ها را پایین انداخته و گوش دهند. ✽ 10 دقیقه قبل از اذان مغرب به مسجد آمده و به درسی که در مسجد داده می شود شرکت کنند.

دعای قبل از دعوت به نیکی

بعد از بیان کردن گل مدنی و آداب دورہ محلی تمام برادران مسلمان برای رفتن به دورہ محلی حرکت کنند. برادر مسلمانی که ذمه نظارت را بر عهده

دارد و برای دعوت بہ نیکی خارج می شود بیرون از مسجد با چنین الفاظی دعا کند:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتَمِ النَّبِيِّينَ،

یا ربّ مصطفیٰ! ما و امت محبوب را مغفرت فرما. ای خداوند متعال! ما برای دعوت بہ نیکی عازم دورہ محلی می شویم. در این کار ما را مدد فرما و کاری کن کہ بہ این کار دل بدھیم. ای خداوند متعال! دل ہایمان را مخلص بگردان و زبانمان را تاثیر گذار کن. ای خداوند متعال! بہ برادران مسلمان محل نیز سعادت رفتن با ما را نصیب بگردان. ای خداوند متعال! ما و تمام اہالی محل را نماز گزار، مخلص عاشقِ رسول بگردان. ای خداوند متعال! بہار مدنی سنت ہا را در ہمہ جا بیاور. ای خداوند متعال! بہ واسطہ حبیب خویش **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** این دعای ناچیز و حقیر ما را قبول بفرما. آمین.

دعوت بہ نیکی (مختصر)

"ما بندگان گناہ کار اللہ متعال و غلام حبیبش **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** ہستیم. یقیناً زندگی بسیار کوتاہ است، ما در زمان بہ مرگ نزدیک و نزدیک تری شویم. بہ زودی در داخل قبری تاریک قرار خواہند داد. راہ نجات تنها در اطاعت از حکم اللہ **عَزَّوَجَلَّ** و عمل بہ سنت ہای رسول کریم **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** است."

تحریک مدنی عاشقان رسول یکی از قافلہ ہا مدنی دعوت اسلامی از ... بہ مسجد... محل شما آمدہ اند. ما برای دعوت بہ نیکی اینجا آمدہ ایم. در مسجد ہم اکنون درس جریان دارد. برای شرکت در درس لطف کنید ہم اکنون

تشریف ببرید۔ ما برای بردن شما آمده ایم۔ بیایید! تشریف ببریم۔ (اگر آنها آماده نبودند چنین بگویید) اگر ہم اکنون نمی توانید بیایید پس نماز مغرب را در آنجا ادا بفرمایید۔ بعد از نماز **لَنْ نَسَاءَ اللّٰهَ عَزَّوَجَلَّ** بیانی مملو از سنت ارائه خواهد شد۔ از شما درخواست می کنیم که حتماً به بیان گوش بدهید۔ خداوند متعال به ما و شما خوبی های دو جهان را نصیب بگرداند۔ آمین

داعی (یعنی کسی که به نیکی دعوت می دهد) در این زمان به عجز خویش و پروردگار تبدیل کننده دلها توجه کند۔ تمام برادران مسلمان خاموش بوده گوش فرا دهند۔ خیر خواه (برادری که بسیار با مهر و محبت گفتگو می کند)، برادر مسلمانی را که برای آمدن به مسجد اظهار آمادگی می کند را تا مسجد همراهی کند۔ اگر شخصی آماده نبود بجای بدگمانی کردن به مردم، آن را از کمبود اخلاص خود تصور کرده استغفار بگویید و بر کوشش خود بیافزایید۔ اگر واقعه ی ناخوشایندی پیش آمد مثلاً کسی درگیر شد و غیره، فقط صبر و صبر کنید۔ در جریان دوره محلی نه جایی بنشینید و نه دعوت به چای نوشیدن را قبول کنید۔ کمی قبل از اذان مغرب خود را به مسجد برسانید و در درسی که بین عصر و مغرب جریان دارد خود را شامل کنید۔ در هنگام بازگشت ناظر در کنار دروازه مسجد دوباره دعا کند۔

دعای پس از آمدن از دعوت به نیکی

در هنگام بازگشت برادر مسلمان ناظر بیرون از مسجد کنار دروازه چنین دعا کند:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَاتَمِ النَّبِيِّينَ،

یا رب مصطفیٰ! ما و امت محبوب را مغفرت فرما. ای مولای کریم بخاطر توفیقی کہ به ما عطا فرمودی ما دورہ محلی را انجام دادہ و برادران مسلمان این محل را بہ نیکی دعوت کردیم. ای خداوند سبحان! این تلاش حقیرانہ ما را قبول بفرما. در این راہ ہر گونہ قصوری از ما سرزدہ، آن را معاف بفرما. ای خداوند سبحان! ما اعتراف می کنیم کہ نتوانستیم حق دعوت دادن بہ مسلمانی کہ از اعمال خوب دور هستند، ما را توفیق مزید بدہ تا برای اصلاح آنها بکوشیم. ای خداوند متعال! ما و تمام فرزندان این مرز و بوم را از زمرہ نمازگزاران و مخلص عاشقانِ رسول بگردان. ای خداوند پاک! بہار مدنی سنت ہا را در ہمہ جا بیاور. ای خداوند متعال! بہ واسطہ حبیب خویش صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ این دعای ناچیز و حقیر ما را قبول بفرما. آمین.

چند سخن مهم

در دورہ محلی روز پنجشنبہ بعد از مغرب مردم را بہ بیان دعوت نہدہد بلکہ آنها را بہ اجتماع ہفتہ وار دعوت دہید. همچنین روز پنجشنبہ از مغرب تا اشراق چاشت مطابق جدول برنامه ریزی قافلہ ہای مدنی شرکت در اجتماع و اعتکاف شب خواهد بود. قافلہ مدنی در مسجدی می باشد کہ از آنجا وسیلہ ی نقلیہ اجتماع بہ صورت ہفتہ وار حرکت می کند پس اہالی

قافلہ و بہ ہمراہشان اہالی محل نیز بہ اجتماع بروند، اگر وسیلہ نقلیہ ای در کار نبود، برادران مسلمان محل را آمادہ کردہ با خود بپرید و ہمہ در اجتماع شرکت کنید۔ اگر اجتماع ہفتہ وار در آن شہر برگزار نمی شد بلکہ در شہر دیگری برگزار می شد و رفتن بہ آنجا مشکل بود، پس مطابق جدول برنامہ ریزی قافلہ مدنی عمل کنید۔ (امیر قافلہ باید پیش از پیش تمام اطلاعات دربارہ اجتماع ہفتہ وار را جمع کند و صبح بہ اطلاع شرکت کنندگان برساند کہ امروز ما در اجتماع ہفتہ وار شرکت می کنیم یا خیر)۔

بعد از نماز مغرب (اعلان و بیان)

بعد از نماز فرض و قبل از دعا اعلان شود (مسائل مهم دربارہ اعلان پیشتر بیان شدہ است۔ امیر قافلہ بہ آن عمل کند۔ همچنین گل مدنی اعلان و اعلانات در ہمین رسالہ در صفحہ شمارہ 66 نوشتہ شدہ است) پس از نماز سنت روز اول و روز دوم تقریباً بہ مدت 12 دقیقہ بیان کنید و روز سوم تقریباً 25 دقیقہ بیان کنید۔

مسئلہ مهم: (1) بیان کردن شخص غیر عالم از سوی خود و گوش دادن مردم بہ آن جایز نیست لہذا از روی کتاب دیدہ و بیان کنید۔ (2) در نماز نمازگزاران هیچ خللی وارد نشود۔ خصوصاً زمانی کہ در ابتدا درود پاک خواندہ می شود یا بہ وسیلہ **صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ** و غیرہ درود پاک بر مردم خواندہ می شود۔ برای بیان چنان مکانی را انتخاب کنید کہ در نزدیک آنجا هیچ نمازگزاری در حال نماز خواندن نباشد۔

وقفہ طعام (بعد از بیان مغرب)

پس از بیان مغرب تمام برادران مسلمان یکجا شده و مطابق سنت غذا میل کنند (نکاتی کہ باید در ہنگام غذا خوردن رعایت شود، نیت ہا و دعا ہا در ہمین رسالہ در صفحہ شمارہ 77 نوشتہ شدہ است. امیر قافلہ ہمان بخش را دیدہ بہ آن عمل کند و دیگران را بہ عمل بہ آن دعوت کند.)

پس از نماز عشاء

بعد از نماز یک برادر مسلمان بہ مدت 7 دقیقہ درس مختصری بدہد. سپس سورۃ الملک را تلاوت کند. در بعضی از مساجد معمول است کہ بلافاصلہ پس از نماز سلسلہ تلاوت سورۃ الملک / محفل درود پاک / درس قرآن و حدیث اجرا می شود. در چنین مساجدی پس از انجام کارہای معمول، سلسلہ درس را شروع کنید.

بعد از تلاوت نمازگزاران را بہ گرمی ملاقات کردہ و تلاش انفرادی انجام دہید سپس قبل از حلقہ مدنی ہفتہ وار بہ مدت 10 دقیقہ برای تلاش انفرادی برادران مسلمان در دستہ ہای دو تایی از مسجد خارج شوند.

نکتہ: در بعضی از روستا ہا و دہات ہا پس از مغرب/عشاء مردم بہ سمت خانہ ہای خویش می روند. در چنین مناطقی برای تلاش انفرادی بیرون نہرید بلکہ در مسجد بمانید و بہ جدول برنامه ریزی عمل کنید. از تلاش انفرادی بازگشتہ بہ مدت 20 دقیقہ حلقہ مدنی دایر کنید کہ در آن روز اول

بیان امیر اہل سنت و روز دوم مذاکرہ فیضان مدنی را از مموری کارد (کارت حافظہ) بہ وسیلہ موبایل شخصی خود گوش بدهید۔ اگر مموری کارد میسر نبود، از رسالہ های امیر اہل سنت بہ مدت 20 دقیقہ درس بدهید۔ بیانات ذمہ داری کہ بہ مکتبۃ المدینہ رسیدہ است، در آن زمان بہ بیانات آنها را نیز می توانید گوش بدهید۔

چند سخن مهم

روز شنبہ پس از تلاش انفرادی حلقہ مدنی دایر نخواہد شد بلکہ تمام شرکت کنندگان بہ طور دست جمعی مذاکرہ مدنی را تماشا خواہند کرد، اگر قافلہ مدنی در چنان منطقہ ای است کہ بہ طور دست جمعی بہ تماشای مذاکرہ مدنی توجہ می شود پس اہالی قافلہ مدنی نیز در آن شرکت کنند و اگر مدنی در چنان جایی است کہ بہ تماشای دست جمعی توجہ نمی شود پس امیر قافلہ باید با مردم مقیم آن منطقہ ملاقات کردہ و آنها را بہ تماشا کردن مذاکرہ مدنی بہ طور دست جمعی در خانہ/ مہمان خانہ/ اتاق نشیمن و غیرہ ترغیب دہد۔ (اگر شرکت کردن در مذاکرہ مدنی ناممکن بود، طبق معمول بہ جدول عمل کنید)۔ اگر اہالی قافلہ مدنی پس از شروع شدن سوال و جواب در مذاکرہ مدنی کم از کم دو ساعت شرکت کنند، آغاز جدول روز آیندہ از ساعت 11 خواہد بود۔

حلقہ تکرار

بعد از حلقہ مدنی امیر قافلہ تکرار کند. آنچه امروز یاد داده را امیر قافلہ بہ طور دست جمعی در برابر اشتراک کنندگان خودش تکرار کند و اگر شخصی بہ رضایت خود می خواست آن را بازگو کند پس بہ او گوش فرا دهید.

بررسی دست جمعی، صلاة التوبہ

بعد از تکرار کردن، امیر قافلہ با توجہ بہ اعمال نیک بہ طور دست جمعی بررسی انجام دہد کہ در آن تمام اشتراک کنندگان قافلہ با دقت و جدیت مطابق با اعمال نیک انجام شدہ رسالہ بہ نام "تا چہ اندازہ عمل شدہ" را پر کنند. بعد از بررسی دست جمعی امیر قافلہ اینگونہ اعلان کند: "اکنون ما برای کسب رضای خداوند متعال و کسب ثواب، صلاة التوبہ را ادا خواهیم کرد. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ**

فضیلت صلاة التوبہ

برادران مسلمان گرامی! ادا کردن نوافل بخاطر توبہ و استغفار را نماز توبہ می گویند. رسول اللہ **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** می فرماید: "هیچ شخصی نیست کہ گناہ

کند سپس برخاسته وضو نماید سپس نماز بخواند سپس از خداوند متعال طلب مغفرت کند مگر این کہ خداوند متعال اورا می بخشد.¹

شارح مشهور حدیث مفتی احمد یار خان رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ در شرح این حدیث می فرمایند: "نام این نماز، نماز توبه است. بهتر این است کہ در رکعت اول آن سورة الکافرون و در رکعت دوم سورة الخلاص را خوانده شود. بهتر است کہ قبل از نماز غسل کنید و لباس های پاکیزه بپوشید. حقیقت استغفار این است کہ شخص مجرم بر آنچه در گذشته انجام داده اظهار پشیمانی کند و عهد کند کہ در آینده گناه نمی کند، اگر از اعمال خود توبه می کند پس حقش را ادا کند، اما ادامه دادن گناه و توبه کردن زبانی حقیقت استغفار نمی باشد.²

توبه و تجدید ایمان

بعد از ادا کردن نوافل صلاة التوبه امیر قافله با این الفاظ توبه و تجدید ایمان کند: "ای الله متعال! اگر از من کفری سرزده، من از آن توبه می کنم. ای الله سبحان! تمام گناهان مرا معاف کن. ای الله سبحان! والدینم و تمام امت را مغفرت بفرما. ای الله عَزَّوَجَلَّ! مرا زیر گنبد خضرا جلوه محبوب صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شهادت نصیب بفرما و جنت البقیع را مدفن من قرار بده. آمین.

1. ترمذی، ابواب الصلاة، باب ما جاء في الصلاة عند التوبة، 1/ 404، حدیث: 406

2. مرآة المناجیح، 303/2 ملقطاً

مسئلہ مهم:

اگر در قافلہ مدنی برادر مسلمانی کہ برای صلاحیت امامت امتحان دادہ ہمارہتان بود، صلاۃ التوبہ را با جماعت ادا کنید۔ در غیر این صورت ہر شخص بہ تنہائی نماز بخواند۔ بعد از توبہ و تجدید ایمان کردن امیر قافلہ موارد احتیاطی خوابیدن در مسجد را بیان کند (موارد احتیاطی خوابیدن در مسجد و مسائل را در صفحہ شمارہ 85 ہمین رسالہ بیان شدہ است)۔

اوراد و وظایف قبل از خوابیدن

موارد احتیاطی خواب را بیان کردہ امیر قافلہ وظایف قبل از خوابیدن را بخواند و سپس تمام اشتراک کنندگان بخوابند و در یاد مدینہ غرق شوند۔

(1) قبل از خوابیدن یک بار آیۃ الکرسی را بخوانید کہ از سوی اللہ متعال یک نگہبان (فرشتہ) تا صبح مقرر می شود و شیطان نمی تواند نزدیک شود و **بِإِذْنِ اللَّهِ** شخصی کہ آن را می خواند و خانہ های مجاور از دزدی در امان خواهند بود و هیچ گونه آسیب جنایت و غیرہ داخل نخواهد شد۔

(2) تسبیح فاطمہ یعنی 33 بار **سُبْحَانَ اللَّهِ**، 33 بار **الْحَمْدُ لِلَّهِ**، و 33 بار **اللَّهُ أَكْبَرُ**، کہ جملہ 99 می شوند و در آخر "**لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ**" را یک بار خواندہ 100 مرتبہ را تکمیل کنید۔ کسی کہ این تسبیحات را بخواند گناہش بخشیدہ می شود ہر چند گناہانش

بہ اندازہ کف دریا باشد، کسی کہ آن را می خواند صبح با خوش حالی بر می خیزد و فواید بی شمار دیگری نیز حاصل می کند.

(3) سورة الحمد شریف و **قُلْ هُوَ اللهُ شَرِيفٌ** را هر کدام یک مرتبه بخوانید.¹

(4) دعای قبل از خواب: **اَللّٰهُمَّ بِاسْمِكَ اَمُوْتُ وَاَحْيٰى** یعنی ای الله **عَزَّوَجَلَّ!** من به نام تو می میرم و زنده می شوم.² (یعنی می خوابم و بیدار می شوم).

نماز تهجد

19 دقیقه قبل از صبح صادق برای نماز تهجد برخیزید، پس از نماز تهجد تا اذان فجر مشغول ذکر و درود و تلاوت قرآن کریم باشید. همچنین می توانید مطالعه کنید. تمام برادران مسلمان روزانه از شجره عطاریه چند اوراد کم از کم " 70 بار، **اَسْتَغْفِرُ اللهَ، 166 بار لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ،** سپس سه بار **مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** " و 12 دقیقه چشم ها را بسته کم از کم 313 بار درود شریف را بخوانید. (در تمام طول زندگی این روش را عادت خود بسازید) برادران مسلمانی که به سمت مساجد قریب برای درس می روند، قبل از اذان فجر حرکت کنند. (اگر گمان می کردید خواندن "خزائن العرفان" دشوار است، حاشیه احمد یار خان نعیمی **رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ** "نور العرفان" را بخوانید زیرا به اندازه کافی آسان است و این نیز تفسیر کنز الایمان می باشد.)

1. شجره قادریه رضویه ضیائیہ عطاریه، ص 31.

2. بخاری، کتاب الدعوات، باب ما یقول اذا اصبح، 4/ 196، حدیث: 6325.

صدای مدینہ

بعد از اذان فجر البتہ بدون میکروفون، برادران مسلمان در دستہ های دو تایی صدای مدینہ سر دهند۔ لیکن بہ این نکتہ توجہ داشتہ باشید کہ صدایتان چنان بلند نباشد کہ باعث نگرانی بیماران، اطفال، و خواهران مسلمانی کہ در خانہ مشغول نماز خواندن ہستند و یا نماز خواندہ اند و دوبارہ استراحت می کنند، شود۔ در زمان درس و بیان، خواندن نعت شریف، روشن کردن بلندگو، و غیرہ، اجتناب از مزاحمت کردن برای نماز گزاران، تلاوت کنندگان و کسانی کہ خوابیدہ اند شرعاً واجب است۔ هیچ گاہ چنین نشود کہ ما از عبادت ظاہری خوش حال شویم مگر آن باعث آشفتگی دیگران شدہ و در حقیقت معاذ اللہ گنہکار شدہ و مستحق دوزخ شویم۔

طریقہ صدای مدینہ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ را خواندہ با وقفہ های کوتاہ صیغہ های درود و سلام را همانند ذیل بخوانید:

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلٰی اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِیْبَ اللّٰهِ

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا نَبِیَّ اللّٰهِ وَعَلٰی اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا نُورَ اللّٰهِ

اکنون اینچنین صدای مدینہ سر دهید:

ای برادران اسلام گرمی! وقت نماز فجر شدہ۔ نماز از خوابیدن بہتر است۔

زود برخیزید و برای نماز آمادگی بگیریید۔ خداوند متعال بارها و بارها رفتن بہ حج را نصیبتان بگرداند و بارها و بارها مدینہ منورہ را نشانتان بدهد۔ زود برخیزید و برای نماز فجر آمادگی بگیریید۔ (اکنون دوبارہ درود و سلام ذکر شدہ در بالا را بخوانید۔ بعد از آن با توجہ بہ زمان متن دادہ شدہ در بالا یا شعری از اشعار انتخاب شدہ امیر اہل سنت دامت برکاتہم العالیہ کہ در ذیل آمدہ را بخوانید)۔

اشعار صدای مدینہ

وقت فجر فرارسید، برخیزید

وقت فجر فرارسیدہ، برخیزید! ..... ای غلامان مصطفیٰ، برخیزید!

برخیزید، برخیزید، ای برادران و ای خواہران! ..... اکنون جای خواب را ہاکنید، برخیزید!

خدا سعادت حج را برایتان نصیب کند! ..... تا جلوه مدینہ را ببینید، برخیزید!

برخیزید ذکر خدا، بگوئید، برخیزید! ..... از صمیم قلب نام مصطفیٰ را بگیریید، برخیزید!

وقت اذان فجر فرارسیدہ ..... وقت نماز فرارسیدہ، برخیزید!

برادران! برخیزید، اکنون وضو کنید! ..... و بروید بہ خانہ خدا، برخیزید!

نماز خواب بہتر است ..... اکنون مطلقاً استراحت نکنید، برخیزید!

برخیزید، اکنون بایستید! ..... چشمتان را بہ شیطان نہدہید، برخیزید!

برخیزید، برخیزید، برای نماز از غفلت ..... نشسته نماز را قضا سازید، برخیزید!

اکنون، برای کسی کہ خوابیدہ ..... وقتی برای خوابیدن نماندہ، برخیزید!

بہ خاطر داشته باشید! اگر نماز را ترک کردید ..... در قبر با سزایش مواجه خواهید شد؛ بریزید!
کسی که نماز نمی خواند در سرای محشر مجازات می شود ..... کبریا ناراض خواهد شد؛ بریزید!

من "صدای مدینه" سری دهم ..... واسطه طیبہ تو؛ بریزید!
من گدای ہردری نیستم ..... من گدای سرورم ہستم؛ بریزید!
من از تو پولی نمی طلبم! ..... من طالب ثواب ہستم؛ بریزید!
عطار چنین برایت دعای کند ..... فضل خدا نصیبت گردد؛ بریزید!

صَلُّوا عَلَيَّ الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

(اعلان و بیان) پس از نماز فجر

پس از نمازهای فرض و قبل از دعا اعلان کنید (مسائل مهم مربوط به اعلان قبلاً بیان شده است. امیر قافله به آنها عمل کند و همچنین گل مدنی اعلان و اعلانات در صفحه شماره 66 همین رساله درج شده است.) بعد از دعا یکی از برادران مسلمان به مدت 12 دقیقه بیان کند، بعد از بیان و دعا به طرز بسیار خوبی با یکدیگر ملاقات کنید و تلاش انفرادی خود را انجام دهید و با مهر و محبت دیگران را به شرکت در حلقه مدنی دعوت دهید. برادران مسلمانی که می خواهند در حلقه مدنی شرکت کنند را همراه خود بنشانید اما کسی را مجبور به این کار نکنید.

حلقہ مدنی بعد از فجر

پس از بیان از یکی از کارهای مدنی 12 گانہ دعوت اسلامی "حلقہ مدنی" دایر کنید۔

مسئلہ مهم: حلقہ مدنی را آن برادر مسلمانی کہ قرائتش درست است دایر کند۔

طریقہ حلقہ مدنی

(1) سه بار اینگونه اعلان کنید: لطفاً نزدیکتر بنشینید۔ دو زانو نشسته و اینچنین شروع کنید:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتِمِ النَّبِيِّنَّ،

اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

(2) بعد از آن اینگونه درود و سلام بگویید:

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا نُوْرَ اللّٰهِ

(3) سپس اینگونه نیت اعتکاف کنید: نویت سنت الاعتکاف (ترجمہ: من برای سنت اعتکاف نیت می کنم)۔

(4) 3 آیه را همراه با ترجمہ کنز الایمان و صراط الجنان، خزائن العرفان، نور العرفان بخوانید و تفسیر آیات را بیان کنید۔

(5) اگر در بخشی از صراط الجنان تفسیر طولانی بود، مطابق صفحاتی که خواندن 3 آیه می برد، به همان اندازه بخوانید.

(6) سپس بدون اینکه خطبه را دوباره بخوانید، 4 صفحه از فیضان سنت را به ترتیب صفحات برای دیگران بخوانید.

(7) بعد از آن به طور دست جمعی شجره قادریہ رضویہ عطاریہ (منظوم) را بخوانید. (با سبک یا بی سبک هر طور مایل بودید بخوانید).

حلقه ده سوره آخر یا مدرسه المدینہ بالغان

پس از حلقه مدنی تا اشراق چاشت در قافله های مدنی 3 روزه، یکی از ده سوره آخری را تا جایی که ممکن بود حفظ کنید، در قافله های مدنی 12 روز و یک ماهه روزانه چند درس از قاعده مدنی و یکی از ده سوره آخری را حفظ کنید.

مسئله مهم: اگر در میان شما برادر مسلمانی که آزمون قرائت را سپری کرده است موجود باشد، پس چنین برادر مسلمانی این حلقه را دایر کند در غیر این صورت تمام برادران مسلمان تا زمان شروع اشراق و چاشت، مشغول خواندن اوراد و وظایف شجره شریف/ تلاوت/ مطالعه باشند.

زمان اشراق و چاشت

وقت نماز اشراق حد اقل بیست یا بیست و پنج دقیقه بعد از طلوع آفتاب شروع شده تا ضحوی کبری ادامه دارد.¹ وقت نماز چاشت، از طلوع آفتاب شروع شده تا زوال یعنی تا نصف النهار شرعی است و بهتر این

1. نماز خواهران مسلمان، ص 179.

است کہ کہ یک چہارم روز بگذرد.¹ اگر بخواہید می توانید نماز چاشت را بلافاصلہ پس از نماز اشراق بخوانید.²

فضیلت نماز اشراق

از حضرت سیدنا انس رضی اللہ عنہ روایت است کہ سرور مدینہ راحت قلب و سینہ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد می فرمایند: "هر کس نماز فجر را با جماعت ادا کرده ذکر خدا کند، تا اینکه خورشید طلوع کند سپس دو رکعت بخواند، تمام ثواب حج و عمره نصیبش خواهد شد."³

فضیلت نماز چاشت

✽ از حضرت سیدنا انس رضی اللہ عنہ روایت است کہ سرور مدینہ راحت قلب و سینہ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد می فرمایند: "هر کس 12 رکعت چاشت را بخواند، خداوند متعال قصری طلایی برایش در بهشت طلائی بنا می کند."⁴

✽ از حضرت سیدنا ابوذر رضی اللہ عنہ روایت است کہ نبی کریم صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ ارشاد می فرمایند: "انسان باید در برابر هر مفصلش صدقه بدهد (بدن انسان در کل 370 مفصل دارد) هر تسبیح (سبحن اللہ گفتن) صدقه است و هر حمد (الْحَمْدُ لِلّٰهِ گفتن) صدقه است و لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ گفتن صدقه است و اللَّهُ أَكْبَرُ گفتن صدقه است و امر به کار نیک صدقه است و نهی از کار بد

1. الفتاویٰ الہندیہ، کتاب الصلاۃ، الباب التاسع فی النوافل، 1 / 112، رد المحتار، کتاب الصلاۃ، باب الوتر و النوافل، مطلب: سنۃ الوضوء 2 / 563.

2. پنج سورہ مدنی، ص 278.

3. ترمذی، ابواب السفر، باب ما ذکر مما یتحب من الجلوس فی المسجد، ... الخ، 2 / 100، حدیث 586.

4. ترمذی، ابواب الوتر، باب ماجاء فی صلاۃ الضحی، 2 / 17، حدیث: 472.

صدقہ است و بجای تمام اینها خواندن دو رکعت نماز چاشت کفایت می کند.¹ " نماز چاشت مستحب است، کم از کم 2 رکعت و حد اکثر 12 رکعت است. و 12 رکعت افضل تر است.²

وقفہ استراحت

بعد از ادا کردن نماز اشراق و چاشت تمام اشتراک کنندگان استراحت کنند. ساعت 9:00 امیر قافلہ همه را بیدار کند، و پس از استنجاء و وضو صبحانہ خوردہ شود. و سپس ساعت 9:00 با تلاوت قرآن کریم جدول را دوبارہ آغاز فرمایید.

ترغیبات

ترغیب دادن بہ نماز

برادر اسلام گرامی! ما مسلمان هستیم و برای یک مسلمان قبل از ہر چیز نماز فرض می باشد. مگر افسوس! اکثریت مسلمانان امروزی از نماز دور هستند. بہ خاطر داشتہ باشید کہ نماز ستون دین است. توسط نماز رحمت نازل می شود. توسط نماز گناہ معاف می شود. نماز چراغی برای تاریکی قبر است. توسط نماز در رزق و روزی برکت می آید. نماز خنکی چشمان رسول اللہ ﷺ در حالی کہ اللہ متعال از بی نمازی ناخشنود می گردد. توسط بی نمازی برکت از کار و بار از بین می رود. توسط بی نمازی

1. مسلم، کتاب صلاۃ المسافرین، باب استحباب صلاۃ الضحیٰ... الخ، ص 284، حدیث: 1671.

2. الفتاویٰ الہندیۃ، کتاب الصلاۃ، الباب التاسع فی النوافل، 1/ 112.

برکت رزق و روزی از بین می رود. بی نمازی سبب محروم شدن از بسیاری از نیکی ها می شود. بی نمازی ضرر های گوناگونی به بار می آورد. از شخص بی نماز در روز قیامت به سختی حساب گرفته می شود. برادر مسلمان گرامی! زندگی بسیار کوتاه است. یقیناً هوشیار کسی است که قبل از مرگ در راضی ساختن الله عَزَّوَجَلَّ موفق گردد و یکی از بهترین وسیله ها برای راضی ساختن الله متعال نماز خواندن است. ما آمده ایم تا شما را به نیکی دعوت کنیم. وقت کمی به نماز مانده است. شما نیز همراه ما به مسجد بیایید. بفرمایید تشریف بیاورید. خداوند متعال تمام خوبی های دنیا و آخرت را نصیبتان بگرداند.

آمین

ترغیب مختصری برای اجتماع هفته وار

حبیب برادر اسلام! اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ ما مسلمان هستیم. مسلمان باید زندگی خود را در اطاعت از الله عَزَّوَجَلَّ سپری کند. برای این کار ماحول خوب بسیار ضروری است. اجتماع هفته وار مملو از نیکی دعوت اسلامی نیز وسیله ای برای یافتن یک ماحول خوب می باشد. در این اجتماع برادران مسلمان بسیاری شرکت می کنند. ثواب بسیاری کسب می کنند و به مراد دل خویش می رسند. کسانی که در این اجتماع با برکت شرکت می کنند اگر پیش از این بی نماز بودند، اکنون نماز گذار شده اند، از گناهان خود توبه کرده اند و اوامر

خداوند متعال را پذیرفته اند و به سنت های خاتم النبیین صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ عمل می کنند.

در این اجتماع با برکت تلاوت قرآن کریم، نعت شریف و بیان مملو از سنت ها انجام می شود. سپس همه با هم ذکر الله عَزَّوَجَلَّ را می کنند و به نبی الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ درود و سلام می فرستند و با چشمانی گریان به بارگاه خداوند متعال دعا می کنند. سپس سعادت شب زنده داری در خانه خدا را حاصل می کنند. شما نیز در این اجتماع با برکت شرکت کرده و ثواب زیادی کسب کنید. اجتماع هفته وار مملو از سنت های دعوت اسلامی بعد از نماز مغرب در ..... آغاز می گردد.

ترغیب مختصری به درس

حبیب برادر اسلام! خداوند متعال ما را انسان خلق کرد و به برکت محبوب خود صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به ما ایمان عطا فرمود و برای مستحکم کردن این ایمان یاد گرفتن علم دین لازم می باشد. برادر مسلمان گرامی! درس دادن و گوش دادن به آن در مسجد نیز ذریعه ای برای یادگیری علم دین می باشد. توسط درس در مسجد فرصتی برای یادگیری سنت های پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فراهم می شود و بعضی از صحابه کرام علیهم الرضوان در مسجد نبوی حضور یافته و از نبی کریم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ علم دین می آموختند. **اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَزَّوَجَلَّ** برای یادگیری علم دین و یادگیری سنت های نبی

کریم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ در مسجد..... محل شما، پس از نماز..... درس داده خواهد شد. شما نیز با شرکت در آن ثواب بسیاری کسب کنید.

ترغیب به مدرسه المدینه بالغان

حبیب برادر اسلام! أَلْحَمْدُ لِلَّهِ ما مسلمان هستیم و مستحکم کردن ایمان مسلمان در اطاعت از حکم الله عَزَّوَجَلَّ و محبت به رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می باشد. یکی از بهترین وسیله ها برای محبت داشتن با خداوند متعال و رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، تعلیم و تعلم قرآن کریم نیز می باشد. قرآن کریم آن کتاب مقدسی است که به زبانی نازل کرده که از تمام زبان ها بهتر است. ماهی که در آن نازل فرموده آن ماه از تمام ماه ها افضل تر است. و کسی که قرآن کریم را بیاموزد و به دیگران یاد بدهد، بهترین انسان خواهد گشت. در این دنیا هر شخص می خواهد که کامیاب شود و کامیابی در این است که ما قرآن کریم را یاد بگیریم و به دیگران یاد بدهیم.

أَلْحَمْدُ لِلَّهِ هدف دعوت اسلامی این است که تعلیمات قرآن کریم را در هر خانه عام سازد. برای تحقق این هدف در مسجد..... محل شما، پس از نماز..... به برادران مسلمان قاعده مدنی و روش صحیح خواندن قرآن کریم آموزش داده خواهد شد. در کنار آن وضو، غسل، نماز و سنت ها و آداب نبی کریم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ آموزش داده خواهد شد. از شما درخواست می شود که سعادت درس خواندن در مدرسه المدینه بالغان را کسب کنید. إِنْ شَاءَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ

به برکت آن کامیابی دنیا و آخرت محقق خواهد شد. **اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** خوبی های دنیا و آخرت را نصیبتان بگرداند. آمین

ترغیب به قافله مدنی

حبیب برادر اسلام! خداوند متعال ما را انسان خلق کرده و به برکت حبیبش **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ** برایمان ایمان عطا فرموده و برای مستحکم کردن ایمان کسب علم دین لازم است. برای هر مسلمان مطابق شرایطی که دارد کسب علم ضروری می باشد. برادر مسلمان گرامی! **الْحَمْدُ لِلَّهِ** قافله مدنی زیر نظر دعوت اسلامی به طور مداوم سفر می کند و کارهایی که در قافله مدنی انجام می شود عبارت اند از: در قافله مدنی علم دین آموزش داده می شود، در قافله مدنی فرصت دعوت دادن به نیکی و شنیدن آن مهیا می شود، در قافله مدنی سنت ها آموزش داده می شوند، از شما نیز درخواست می شود که همراه با قافله مدنی سفر کنید.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

طریقه درس

سه بار اینگونه اعلان کنید: " قریب قریب تشریف آورید." دو زانو نشسته و اینگونه درس را شروع کنید:

(از میکروفون استفاده نکنید، و حتی بدون استفاده از میکروفون نیز با صدایتان را پایین بیاورید تا باعث مزاحمت نماز گزار و غیره نشود.)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتَمِ النَّبِيِّنَ،
 اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
 بعد از آن اینگونه درود و سلام بگویید:

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَعَلٰی اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ
 اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ وَعَلٰی اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا تُوْرَ اللّٰهِ
 اگر در مسجد هستید اینگونه نیت اعتکاف کنید:

نَوَيْتُ سُنَّتَ الْاِعْتِكَافِ (ترجمہ: من برای سنت اعتکاف نیت می کنم).
 سپس اینگونه بگویید:

حبیب برادر اسلام! نگاه هایتان را فرو انداخته و با توجه کامل و برای رضای خداوند متعال به نیت کسب علم دین به درس "فیضان سنت" گوش فرا دهید. نگاه کردن به اطراف، بازی کردن با انگشتان، لباس، بدن و غیره ممکن از برکت آن را از بین ببرد. (در آغاز بیان نیز "نزدیک بیایید" گفته و به وسیله نیت های خوبتان به این شیوه رغبت ایجاد کنید.) پس از گفتن این از روی فیضان سنت دیده و یکی از فضیلت های درود شریف را بیان کنید.
 سپس بگویید:

صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِيْبِ! صَلَّى اللّٰهُ عَلٰی مُحَمَّدٍ

هر آنچه نوشته شده را برای دیگران بخوانید، فقط ترجمه آیات و عبارات عربی را بخوانید. مضمون نوشته شده را از دیدگاه خود خلاصه نکنید.

در آخر درس این چنین ترغیب دهید:

(هر مبلغ باید که حفظ کند و در آخر درس و بیان بلا کم و بیش اینگونه ترغیب دهد)

برای کسب خوف خدا و عشق مصطفی هر شنبه پس از نماز عشاء مذاکره امیر اهل سنت را دیده گوش دهید و از شما خواهش می کنیم که هر پنجشنبه بعد از نماز مغرب در تحریک مدنی عاشقان رسول، اجتماع هفته وار مملو از سنت دعوت اسلامی به نیت ثواب تمام شب را سپری کنید، و بعد از نماز عشاء همان جا استراحت کنید و خداوند متعال توفیق بدهد تهجد را نیز ادا کنید، هر ماه حد اقل در قافله های مدنی سه روزه توسط سفر مملو از سنت ها و محاسبه روزانه رساله ای به نام "انعامات مدنی" را خوانده و در اولین روز هر ماه اسلامی به مسئول خود در اینجا تسلیم کنید و این کار را عادت خود بسازید. **إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ** از برکت آن ذهنیت متعهد شدن به انجام اعمال سنت، نفرت داشتن از گناهان و حفاظت از ایمان را در خود را به وجود خواهید آورد.

در آخر با خشوع و خضوع (یعنی با تواضع جسم و دل) و همراه با یقین به قبولیت و با بجا آوردن آداب بالا کردن دست برای دعا بی کم و کاست این گونه دعا کنید:

اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ وَالصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلٰی خَاتِمِ النَّبِیِّیْنَ،

یا ربّ مصطفیٰ! بہ واسطہ رسول کریم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، پدر و مادر و تمام امت ما را مغفرت بفرما۔ ای خداوند سبحان! اغلاط درس و تمام گناہانمان را معاف بفرما۔ ما را عاشق رسول، پرهیزگار و فرمانبردار پدر و مادر بساز۔ ای خداوند متعال! ما را توفیق عمل کردن بہ "انعامات مدنی"، سفر کردن در قافلہ ہای مدنی و دعوت دادن بہ نیکی عطا بفرما۔ یا اللہ عَزَّ وَجَلَّ! مسلمانان را از بیماری ہا، قرض داری ہا، بی کاری، بی اولادی، کار ہای دروغین و از پریشانی ہای گوناگون نجات عطا بفرما۔ یا اللہ سبحان! صدای اسلام را بلند بفرما۔ یا اللہ پاک! بہ ما در ماحول مدنی دعوت اسلامی استقامت عطا بفرما۔ یا اللہ پاک! مرا زیر گنبد خضرا جلوہ محبوب صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ شہادت نصیب بفرما و جنت البقیع را مدفن من قرار بدہ۔ و در جنت الفردوس توفیق ہمسایگی حبیب مدنی خویش صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ را نصیبم بفرما۔ یا اللہ پاک! بہ واسطہ ہوای خنک و خوشبوی مدینہ نظر رحمتت را بر آرزوہای جایز ما بیافکن۔

بندہ تو بہ دعا کردن و خواستن از تو ادامہ می دہد
آرزوی ہر بی کس و مجبور را برایش برآوردہ کن

آمین بجاہ النبی الامین صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿٥٦﴾

(ہمہ درود شریف را بخوانید و سپس بخوانید:)

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٧٨٠﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

الْعَالَمِينَ ﴿٧٨٢﴾

(در پایان کلمہ طیبہ را خواندہ و بہ نیت عمل بہ سنت کف دو دست را بر روی خود بکشید)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

التجا مدنی: این مکتوب را ہر سال در آخرین پنجشنبہ جمادی الآخری در اجتماع ہفتہ وار سنت/ جامعات المدینہ/ مدارس المدینہ برای دیگران خواندہ بہ گوش دیگران برسانید.

وَالسَّلَامُ مَعَ الْاِكْرَامِ.

بعد از خواندن این رسالہ، بہ نیت ثواب بہ
شخصی دیگر بدهید۔

غم مدینہ، بقیع
خواستار مغفرت پیشار
وہسائیگی پیا مہرمان در
جنت القردوس

2 جمادی الاخری سال 1445 ہ
26-05-2024 میلادی

این رسالہ را خواندہ و بہ دیگران بدهید

رسالہ های نشر شدہ توسط کتابخانہ المدینہ و جزوہ های حاوی داستان
های مدنی را در محافل غم و شادی، اجتماعات، آعراس و محافل میلاد نبی
و غیرہ توزیع کردہ و ثواب حاصل کنید۔ در گوشہ ای از مغازہ خود نگہ
داشته و بہ مشتریان خود بہ نیت ثواب تحفہ بدهید۔ اگر توانستید، رسالہ ها
ویا جزوہ های گل های مدنی را ہر ماہ توسط اخبار فروشان و بچہ ها در
خانہ های محلہ خود توزیع کنید تا از ثوابش بہرہ مند شوید۔

منابع و مراجع

مطبوعہ	کتاب	مطبوعہ	کتاب
دارالفکر بیروت	سیر اعلام النبلا		قرآن کریم
ادارہ نعیمیہ رضویہ مرکز الاولیاء لاہور	مائتہ بالسنة	مکتبۃ المدینہ باب المدینہ کراچی	خزائن العرفان
ضیاء القرآن پبلی کیشنز مرکز اولیاء لاہور	مرآة المناجیح	پیر بہائی کمپنی مرکز الاولیاء لاہور	نور العرفان
دارالکتب العلمیۃ بیروت	نزهة المجالس	دارالکتب العلمیۃ بیروت	صحیح بخاری
دارالکتب العلمیۃ بیروت	مکاشفة القلوب	دارابن حزم بیروت	صحیح مسلم
دارالکتب العلمیۃ بیروت	غنیۃ الطالبین	دارالفکر بیروت	سنن ترمذی
دارالفکر بیروت	الحاوی للفتاوی	دارالکتب العلمیۃ بیروت	مصنف عبد الرزاق
کویتہ	انیس الواعظین	دارالکتب العلمیۃ بیروت	معجم اوسط
رضا فاؤنڈیشن مرکز الاولیاء لاہور	فتاوی رضویہ	دارالکتب العلمیۃ بیروت	شعب الایمان
مکتبۃ المدینہ باب المدینہ کراچی	بہار شریعت	دارالکتب العلمیۃ بیروت	الجامع الصغیر
شبیر برادرز مرکز الاولیاء لاہور	فتاوی فقیہ ملت	دارابن حزم بیروت	فضائل شہر رجب
مکتبۃ الحقیقۃ استانبول ترکی	شواہد النبوة	دارالفکر بیروت	تاریخ دمشق
دارالکتب العلمیۃ بیروت	شرح زرقانی	دارالکتب العلمیۃ بیروت	الفردوس
مکتبۃ المدینہ باب المدینہ کراچی	حدائق مجشش شریف	دارالحجرۃ الرياض	البدر المنیر

مکتبۃ المدینہ باب المدینہ کراچی	وسائل بخشش	مکتبۃ التجاریۃ مکہ المکرّمہ	معجم السفر
------------------------------------	------------	--------------------------------	------------

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى خَاتِمِ النَّبِيِّنَ،
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

خاشاکِ مسجدِ کجا بیفگنید

خاشاکِ مسجدِ افشانده مقامے کہ بی ادبی باشد بیفگنید۔ از مسجد
افشانده خاشاکِ را بہ مقامے کہ پائے افراد نہ آیند بیفگنید یا سپس جمع
کرده در دریا بیفگنید
(فیضانِ مدنی مزارکہ قسط 44، ص 8)

فیضانِ مدینہ، محلہ سوداگران، بازاریا (مارکیت) قدیمی سبزی و میوه جات،

باب المدینہ (کراچی)

UAN: +92 21 111 25 26 92 Ext: 1284

Web: www.dawateislami.net Email: ilmia@dawateislami.net

مسجد کا کوڑا کڑکٹ کہاں ڈالا جائے؟

مسجد کا کوڑا جھاڑ کر کسی ایسی جگہ نہ ڈالیں جہاں بے ادبی ہو۔
مسجد سے نکلے ہوئے کوڑا کڑکٹ کو کسی ایسے مقام پر ڈالیں
جہاں اُس پر لوگوں کے پاؤں نہ پڑیں یا پھر جمع کر کے سمندر
وغیرہ میں ڈال دیجئے۔

(فیضانِ مدنی مذاکرہ قسط 44، ص 8)

فیضانِ مدینہ، محلہ سوداگران، پرانی سبزی منڈی کراچی

UAN +92 21 111 25 26 92 0313-1139278

www.maktabatulmadinah.com / www.dawateislami.net

feedback@maktabatulmadinah.com / ilmia@dawateislami.net